

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ

ЕГІС ЖИНАУ

НАУҚАНЫ ҚЫЗЫП ТҰР

Биыл өңірдегі ауыл шаруашылығы дақылдарының егіс алқабы 7 мың гектарға ұзайып, 968,6 мың гектарды құрады. Бүгінге диқандар 263 мың гектарға егілген дәнді-масақты дақылдың 56 пайызын орып үлгерген. Алдын ала есептеу бойынша 438 мың тонна дәнді дақыл жиналып, гектарына шаққандағы орташа өнімділік 16,7 центнерді құрауда. Бұл туралы Алматы облысы әкімінің баспасөз қызметі мәлім етті.

Ал орылған астықты сыйымдылығы 771 мың тонна болатын 265 астық қоймасы қабылдап жатыр екен. Оның екеуі астық сақтау үшін арнайы лицензия алған, бұл қоймаларға 58,6 мың тонна астық сияды.

Сондай-ақ, облыстың шаруа қожалықтары картоп дақылын жинауға да кірісті. Биыл орташа өнімділік 176,1 центнерді құрап отыр, бұл өткен жылға қарағанда

сәл жоғары. Қазірге дейін картоп егілген 40,3 мың га алқаптың 8,6 мың гектары жиналып, одан 150,8 мың тонна өнім алынған. Мұнан бөлек, егілген қыстық және жаздық дақылдың 42,9 мың тоннасы орылып, қамбаға құйылды, өнімнің көлемі облысқа қажетті мөлшердің 54,1 пайызын құрайды.

Жетісудың төл дақылы – қант қызылшасы 16,1 мың алқапқа себіліп, бұдан 500 мың тонна өнім

алып, 48 мың тоннадан астам дайын қант шығару жоспарланған. Қазір облыс қызылша жинау науқанына толық дайын. Ақсу және Көксу қант зауыттары өнім қабылдауға кіріспек, ал қант қызылшасын қазу жұмысы қыркүйектің екінші жартысында басталады.

Науқан басталғанға дейін барлық техника жөнделіп, астық жинауға 1409 комбайн, 180 механикалық қырман, 260 астық тиегіш, 203 дән атқыш, 160 астық тазалау машиналары мен 249 автотаразы жұмысқа кіріскен екен. Ал өнім жинау науқанын дер кезінде аяқтау үшін Энергетика министрлігі бөлген 19,1 мың тонна дизельдік отын да кезең кезеңімен шаруашылықтарға жеткізілуде екен. Диқандар жеңілдетілген бағада берілетін жанармайға қарап отырмай, өз қаражаттарына қажетті өнімді сатып алуда. Ал, бүгінге дейін 5 мың тонна жанар-жағармай алған.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

НЕГЕ?

СӘННЕН МӘН КЕТТІ

«Ағаш көркі – жапырақ, адам көркі – шүберек» демекші, ағашқа сән берген жапырақ түрін өзгертпегенімен, адам «көркі» күн өткен сайын өзгеріп, түрленіп келеді. Ұзынды-қысқалы, қызылды-жасылды киімнің түр-түрін үстіне ілген бүгінгі жастардың сән туралы түсінігі мүлдем бөлек. Батыстың мәдениетіне еліктеп, киім кию үлгімізге жаңалықтар қосқалы біршама уақыт болды. Күнделікті өмірде қазіргі қазақ ұлы мен қызының киім үлгісін бір сәт көз алдыңызға елестетіп көріңізші. Кіндігін ашып, қысқа көйлек пен денесіне жабыстырып, тым тар киінген аруларымыз бен гардеробын қыздардың балағы тар шалбар мен гүлді жейдесіне ауыстырған ұлдарымыз баршылық. Шынды-ғында, жантүршігерлік бейне. Ең ұяттысы, қаншама салт-дәстүрге, үлгі-өнегеге бай халық ұрпағының осындай көрінісі қабырғаңды қайыстырады. Алайда, киімді былай қойғанда, бүгінде әйелдің опа-далабына жағаласатын жігіттердің саны көп.

Шынымен де, қазір өскелең ұрпақтың талғамына, киім киінісі мен ортасына мән бермейтін болдық. Ұлдарымыз ар мен намысты ысырып қойып, нәзікжандыларға еліктесе, қыздарымыз өзіндік «модасын» ер балалардың үлгісіне ауыстырған. Косметика десе «ішкен асын жерге қоятын» шетелдік жігіттердің көбін әуеліде тек әлеуметтік желіден көзіміз шалатын. Ал қазір басқа емес, қазақтың қара домалақ балаларының өзі мейкапты мейілінше меңгеріп, опа-далапты жездардан артық жағып жүргені

шындық. Керек десеңіз, әлеуметтік желідегі парақшасына сан мыңдаған оқырман жинап, оларға боянудың қыр-сырын үйрететін жігіттер бар.

Бұл жайында психологтар еркектің өзін әйелше сезінуі мен әйелдің өзін еркекше ұстауы – денсаулықтағы кінәрат я гормондық бұзылыстың туа біткенінен болмаса, көп жағдайда психикалық ауытқу емес, жетіле келе қызығушылығына, ортасына қарай қалыптасатынын айтады. Мамандардың айтуынша, бұл – жүре қалыптасатын мінез. Оны дер кезінде байқап, дұрыс бағыттап жіберсе, түзетуге болады екен. Сол себепті де, отбасында ұлды жігітке тән барлық мінезді бойына сіңіре, қызға қырық үйден тыйым жасай отырып тәрбиелеу маңызды екенін естен шығармаған абзал.

Сұлулыққа жаны құмар жігіттер болса, бұл әрекеттерін мамандығы әрі күнделікті напақасын тауып отырған жұмысы ретінде ғана түсіндіреді. Ал бәз біреулер мұны батылдыққа бала-са, енді бірі жас ұрпақтың санасын улайтын теріс тәрбие деп есептейді. Алайда олардың желідегі парақшаларына тіркелушілердің басым бөлігі жас жеткіншектер екенін ескерсек, олар да ертеңгі күні көргенін қайталап, бетіне бояу жақпайтынына кім кепіл? Еліміздің ертеңін ойлап, намысты ұл, қылықты қыз өсіреміз дегенімізбен, мәні кеткен «сән» тақырыбына келгенде тәртібіміз осалдау болып тұр. Неге?

Лина Айдынкызы

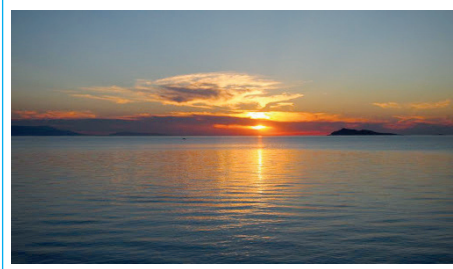
НОВЫЕ ПРАВИЛА

ЖИЫРМА МЫЛЛИОН – БІР МИЛЛИОНҒА
ДЕЙІН ПАРА АЛҒАНДАР

ЖОМАРТ ЖАННЫҢ
ЖОЛЫ АШЫҚ

АЛАКӨЛ ЖЫЛАЙДЫ

ИНФОРМАЦИОННОЕ СООБЩЕНИЕ

Общественный совет при ЕНПФ
оценил работу фонда

В связи с эпидемиологической ситуацией и ростом заболеваемости коронавирусной инфекцией (COVID-19) очередное, четырнадцатое заседание Общественного совета при ЕНПФ прошло в онлайн-формате.

Заседание Совета открыл его председатель Евгений Сейпульник. Он проинформировал, что по собственному желанию из состава Совета вышли Василина Атоянц, Алексей Байтеев, Анна Видянова и Куат Домбай. Были предложены три новые кандидатуры: Адиль Мамажанов, генеральный директор Рейтингового агентства «Эксперт РА Казахстан», Жомарт Нурабаев, заместитель председателя правления акционерного общества «Холдинговая группа «АЛМЭКС», независимый экономист Айдархан Кусаинов. Все трое единогласным решением были приняты в состав Общественного Совета.

Далее был представлен подробный отчёт о деятельности АО «ЕНПФ» на 1 июня 2020 года.

Общее количество счетов в ЕНПФ достигло 10,9 миллиона, что превышает количество занятого населения в 8,8 миллионов человек. Обусловлено это тем, что в ЕНПФ имеют накопления не только работающие граждане, вносящие пенсионные взносы, но и получатели, уже вышедшие на пенсию, военнослужащие, переведенные на государственное пенсионное обеспечение, а также иные граждане, которые не относятся к категории занятого населения.

Пенсионные накопления по состоянию на 1 июня 2020 года составили 11,7 трлн тенге. Прирост с начала 2020 года произошел за счет поступления взносов (428 млрд тенге) и за счет чистого инвестиционного дохода (499 млрд тенге).

Около 70% вкладчиков имеют накопления до 1 млн тенге и 91% имеют накопления до 3 млн тенге. Это связано с небольшим стажем участия в накопительной пенсионной системе: 53% вкладчиков имеют стаж регулярного перечисления взносов до 5 лет и 75% - до 10 лет. При этом средние накопления вкладчиков со стажем перечисления взносов более 20 лет составили 4,9 млн тенге, в том числе среди мужчин – 5,5 млн тенге и среди женщин – 4,1 млн тенге.

Также уровень накоплений отражает уровень трудовых доходов населения, с которых перечисляются взносы: в 2019 году 53% вкладчиков платили взносы с доходов до 4 прожиточных минимумов (ПМ) (1 ПМ в 2019 году составил 29 698 тенге). Вкладчики с доходами ниже среднего также отличаются более низкой регулярностью перечисления взносов. При этом средняя регулярность уплаты взносов всех вкладчиков - около 8,13 взносов в год.

Наибольший рост открытия индивидуальных пенсионных счетов (ИПС) пришёлся на апрель 2020 года. В этот месяц было открыто 954 952 новых счета, в том числе 941 425 счетов были открыты плательщиками Единого совокупного платежа (далее - ЕСП) впервые. За апрель 2020 года 2,98 млн плательщиков ЕСП произвели около 3,02 млн взносов ЕСП на общую сумму 1,7 млрд тенге. При этом, 56% плательщиков ЕСП являлись жителями сельской местности, а 44% плательщиков - городской местности.

Число активных вкладчиков ежегодно растёт. За 2019 год количество вкладчиков, которыеполнили свой пенсионный счёт, составило свыше 6,5 миллионов человек. Из них 66% пополняют счета 9-12 раз в год, 22% 1-5 раз в год, 12% 6-8 раз в год.

В целом накопительная пенсионная система является «зеркалом» экономической ситуации и развития рынка труда в стране.

Также представлена информация о проводимой работе по снижению комиссионного вознаграждения и оптимизации расходов ЕНПФ. Размер комиссий ЕНПФ ежегодно определяется Правлением Национального Банка. На 2020 год размер комиссии был существенно снижен с 5% до 2% от инвестиционного дохода и с 0,015% до 0,011% в месяц от пенсионных активов. В последние годы снижены расходы ЕНПФ более чем на 1 млрд тенге за счет сокращения персонала (более чем на 25%), оптимизации и автоматизации бизнес-процессов, цифровизации услуг. Эта работа будет активно продолжена в 2020 году. Также ЕНПФ внесены предложения по законодательному урегулированию вопросов комиссионного вознаграждения с учетом международной практики. При их реализации доходы и расходы ЕНПФ значительно снизятся в интересах вкладчиков.

Заместитель директора департамента монетарных операций Национального Банка Нуржан Нургазин представил информацию об инвестиционном доходе по пенсионным активам за первое полугодие 2020 года. С начала года (с учетом июня) общий инвестиционный доход вкладчиков составил около 566 млрд тенге, из них 66% (390 млрд тенге) - в виде вознаграждения по финансовым инструментам.

За прошедший период с момента завершения консолидации всех пенсионных активов в ЕНПФ (апрель 2014 года) пенсионные активы вырос-

ли с 4,0 трлн тенге до 11,8 трлн тенге, валютная доля пенсионных активов увеличилась с 17,4% до 33,0%, доля иностранных активов увеличилась с 6,1% до 23,1%.

Поскольку около трети активов состоят из инвестиций в иностранной валюте (в основном в долларах США) в марте 2020 года были получены значительные доходы от курсовой разницы. Несмотря на последующее снижение доходов в апреле и мае за счет укрепления тенге, с начала 2020 года обеспечена стабильная положительная доходность. Подчеркнуто, что пенсионные активы – это «длинные» инвестиции, и результаты управления оценивают, как минимум, за три года работы, как это делается в развитых странах.

Подчеркивая реальную положительную доходность пенсионных активов, Нургазин отметил, что за первое полугодие 2020 года доходность составила 4,97% при инфляции 4,20%, и остаётся положительной. За шесть лет с 2014 года накопленная доходность составила 78% при накопленной инфляции в 64%, таким образом доходность превышает инфляцию на 14%.

Председатель правления АО «ЕНПФ» Жанат Курманов кратко прокомментировал вопрос об озвученном мнении перевести все пенсионные накопления на банковские депозиты. Он отметил, что пенсионные фонды и банки – это разные финансовые институты. Размещение пенсионных активов только на депозиты – не соответствует международной практике. Во всем мире пенсионные фонды имеют гораздо больше инструментов для получения инвестиционного дохода, включая сами депозиты. В зависимости от стратегии управления, пенсионные активы инвестируются в облигации и акции на фондовом рынке, финансовые инструменты в разных валютах, в ценные бумаги эмитентов разных секторов экономики по всему миру. За счет диверсификации инвестиций обеспечивается доходность и надежность. Доходность депозитов коммерческих банков в развитых экономиках исторически ниже доходности на рынке ценных бумаг. Поэтому в перспективе в Казахстане эффективность инвестирования должна расти за счет инвестиций на рынке ценных бумаг, институционального формирования конкурентного рынка управляющих компаний. При этом пенсионные активы любой страны, как правило, выступают источником фондирования отечественной экономики через фондовый рынок.

Марина Акмаева, начальник отдела коммуникаций со СМИ Департамента по связям с общественностью ЕНПФ, рассказала об информационно-разъяснительной работе ЕНПФ и результатах независимого социологического исследования по итогам 2019 года. В 2019 году повысился уровень знаний населения о накопительной пенсионной системе. Базовый уровень финансовой грамотности составил 63,4% (предыдущий показатель за 2018 год равнялся 60,2%). Продвинутый уровень финансовой грамотности составил 26,9% (25,3% в 2018 году).

В ходе репрезентативного исследования был проведен анализ каналов коммуникаций со вкладчиками. Основным источником информации о накопительной пенсионной системе для респондентов является официальный сайт ЕНПФ (29%), региональные офисы ЕНПФ (23,8%), мобильное приложение ENPF (9,2%), call-центр ЕНПФ (4%). В результате ежегодно растет число казахстанцев, предпочитающих получать информацию непосредственно от ЕНПФ (66%).

В конце заседания члены Общественного Совета отметили, что, несмотря на нестабильность на рынках, Национальный Банк надежно управляет пенсионными активами, ЕНПФ работает стабильно и прозрачно, работники ЕНПФ обеспечивают доступность вкладчиков к информации о пенсионных накоплениях в режиме «24/7» и качество пенсионных услуг, что способствует поддержанию доверия к фонду и пенсионной системе.

Следующее заседание Общественного совета запланировано на конец июля 2020 года.

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ГНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности управления пенсионными активами переданы Совету по управлению Национальным фондом. В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz).

За первое полугодие 2020 года
вкладчики ЕНПФ получили
свыше 8,5 миллионов услуг онлайн

Единый накопительный пенсионный фонд в связи с осложнением эпидемиологической ситуации и роста заболеваемости коронавирусной инфекцией (COVID-19) в целях недопущения распространения опасного вируса и обеспечения безопасности работников и населения, ввёл ряд ограничительных мер и часть региональных филиалов были переведены и продолжают работать в дистанционном и бесконтактном режиме обслуживания. Однако несмотря на ряд ограничений, вкладчики ЕНПФ продолжают получать услуги в полном объёме.

Благодаря развитию новых технологий и отлаженной работе электронных систем сейчас свыше 90% услуг АО «ЕНПФ» оказывает в онлайн формате. Таким образом, наши вкладчики могут не подвергать своё здоровье опасности и не выходя из дома получать целый спектр услуг. В частности, с помощью Личного кабинета, который есть как на сайте, так и в мобильном приложении ЕНПФ, вкладчик может получить выписку с индивидуального пенсионного счета, внести изменения и дополнения в свои реквизиты, получить справку о наличии ИПС, подать заявление о назначении пенсионных выплат в связи с установлением инвалидности 1 или 2 группы бессрочно, отслеживать статус заявления на выплату и (или) переезд и многое другое.

На 1 июля 2020 года вкладчикам ЕНПФ было оказано почти 9,4 миллионов услуг. Это выше показателя прошлого года на 2,7%. Из всех услуг 91,4% или 8 566 698 операций было проведено в электронном формате. По сравнению с прошлым годом популярность онлайн формата выросла на 16,4%.

Несмотря на то, что в некоторых регионах сохраняется очный режим обслуживания по предварительной записи (с занятостью не более 50% от всех сотрудников филиала), а в остальных областях ЕНПФ оставил ряд ограничительных мер, часть вкладчиков по-прежнему обслуживается в офисах Фонда. За первое полугодие 730 911 услуг было оказано в наших филиалах.

Напомним, дежурные работники Фонда по предварительной записи продолжают осуществлять бесконтактный приём документов по услугам, которые невозможно получить в электронном формате, при соблюдении строгих санитарно-эпидемиологических мер и принципов социального дистанцирования. К услугам, которые невозможно получить онлайн, относятся:

- оформление заявлений о назначении пенсионных выплат в связи со смертью вкладчика / получателя (погребение);
- оформление заявлений о назначении пенсионных выплат в связи со смертью вкладчика / получателя (наследство);
- оформление заявлений о назначении пенсионных выплат в связи с выездом на постоянное место жительства за пределы Республики Казахстан (в исключительных случаях, по требованию потребителя услуг Фонда);
- оформление заявлений о переводе пенсионных накоплений из АО «ЕНПФ» в страховые организации;
- оформление заявления об открытии индивидуального пенсионного счета по учету обязательного профессионального пенсионного взноса, в том числе заявлений

о присоединении к договору о пенсионном обеспечении за счет обязательного профессионального пенсионного взноса.

Иные виды услуг мы рекомендуем получать посредством Личного кабинета на корпоративном сайте ЕНПФ, либо в одноименном мобильном приложении.

Напомним, что в ЕНПФ имеются и отделы выездного обслуживания. На данный момент он функционирует с привлечением не более 50% от штатной численности, с соблюдением строгих санитарно-эпидемиологических мер. При этом осуществляется предварительная консультация (в том числе проверка на возможность получения услуг очно). В случае возникновения потребности в выездном обслуживании для оформления заявлений об открытии индивидуальных пенсионных счетов по учету обязательных профессиональных пенсионных взносов (в том числе заявлений о присоединении к договору о пенсионном обеспечении за счет обязательного профессионального пенсионного взноса) и обслуживания вкладчиков (получателей), относящихся к категории социально-уязвимых слоёв населения (инвалиды 1-2 группы), они осуществляют выезд с соблюдением всех санитарно-эпидемиологических мер. В ходе выездного обслуживания было осуществлено 74 341 операций за 6 месяцев 2020 года.

Отметим, что одной из задач ЕНПФ является предоставление качественных консультационных услуг и развитие информационных каналов для вкладчиков и получателей Фонда. Так, за шесть месяцев текущего года по сравнению с аналогичным периодом прошлого года практически в 2,5 раза увеличилось количество обращений вкладчиков по каналам обратной связи 666 905 обращений в 2020 году, против 298 554 обращений за аналогичный период 2019 года.

Получить консультацию вкладчики и получатели ЕНПФ могут в call-центре по номеру 1418 (Звонок по Казахстану бесплатный), а также консультации можно получить на корпоративном сайте www.enpf.kz, посредством чат-бота в WhatsApp и Viber по номеру +7 777 000 14 18 и на официальных страницах ЕНПФ в социальных сетях Instagram, Facebook, ВКонтакте, Twitter Telegram, Одноклассники.

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ГНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности управления пенсионными активами переданы Совету по управлению Национальным фондом. В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов, добровольных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz)

Пенсионные накопления вкладчиков
ЕНПФ достигли 11,8 триллионов тенге

Ключевые показатели ЕНПФ на 1 июля 2020 года

На 1 июля 2020 года на счетах вкладчиков Единого накопительного пенсионного фонда сформированы пенсионные накопления на сумму 11,8 триллионов тенге. С 01.07.2019 года по 01.07.2020 года сумма увеличилась почти на 1,7 триллионов тенге или на 18%.

Основная сумма пенсионных накоплений сформировалась за счёт обязательных пенсионных взносов (ОПВ) и составила 11,5 трлн тенге (рост с начала года составил 9%). Сумма пенсионных накоплений по обязательным профессиональным пенсионным взносам (ОППВ) составила 279,8 млрд тенге (рост составил 14%), сумма пенсионных накоплений по добровольным пенсионным взносам (ДПВ) достигла 2,1 млрд тенге (рост 7 %).

Число индивидуальных пенсионных счетов в ЕНПФ с начала года увеличилось более чем на 1 миллион единиц. На первое января текущего года количество ИПС составляло 10 672 567 единиц, а к 1 июля достигло 11,7 миллионов (11 680 886). Таким образом, рост с начала года составил 9%.

Наибольшее количество счетов открыто по обязательным пенсионным взносам (ОПВ) – их более одиннадцати миллионов, а точнее 11 107 952 (рост с начала года 10%). Далее идут счета, сформированные за счёт обязательных профессиональных пенсионных взносов (ОППВ) - 517 422 (рост 1%), растёт и количество добровольных пенсионных взносов (ДПВ), таких счетов в ЕНПФ сейчас уже 55 512 (рост 2%).

На счета вкладчиков с начала 2020 года поступили пенсионные взносы в общем объёме 525 млрд тенге, что превысило показатели за первые 6 месяцев 2019 года на 60 млрд или 13%. Из общего объёма взносов, 95,4 процентов составляют поступления в ЕНПФ по ОПВ – 500 млрд тенге, почти

24 млрд тенге поступило по ОППВ, 216 млн. тенге было перечислено по ДПВ.

Выплаты составили 82,2 млрд тенге, большая часть которых, а именно 37% приходилась на выплаты по возрасту (30,2 млрд тенге), переводы в страховые организации (19,2 млрд тенге), по выезду на ПМЖ за пределы РК (16,8 млрд тенге), наследникам (13,7 млрд тенге), на погребение (1,4 млрд тенге), выплаты по инвалидности (0,8 млрд тенге).

С начала 2020 года по состоянию на 1 июля на счета вкладчиков ЕНПФ было начислено более 543,3 млрд тенге чистого инвестиционного дохода, что на 285,8 млрд тенге больше в сравнении с аналогичным периодом прошлого года.

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ГНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности управления пенсионными активами переданы Совету по управлению Национальным фондом. В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов, добровольных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz)

Бейсенбі - Четверг, 3 қыркүйек

ҚАЗАҚСТАН

06.05 «Қазақ даласының құпиялары» д/ф
06.30 «Ғасырлар үні».
07.10 М/х «Ағаш ат».
07.30, 20.00 AQPAPAT
08.00 «Tansholpan»
10.00, 18.00 «Келін Әні»
12.00, 23.35 Т/х «Егіз ғұмыр»
13.00 «Ұлт мақтанышы». Д/ф
13.35 «Jan jylуу».
14.00 AQPAPAT
14.10, 21.30 Т/х «Фатмагүл».
15.10 Т/х «Арман асуы»
16.10 «Kelbet».
16.40 «Konil tolquny».
17.00 AQPAPAT
17.15, 02.00 «Қызық екен»
20.30 «Ashyq alan». Тікелей эфир
22.20 Т/х «Ханзада».
00.35 AQPAPAT
01.15 «Ashyq alan».
02.50 «Kelbet».
03.15 «Ұлт мақтанышы». Д/ф

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар
07.30 Т/х «Аслы-Ферхат»
08.40 Т/х «Аталар сөзі»
10.00 НОВОСТИ
10.30 «Было дело»
11.40 О/д «Морские дьяволы рубежи родины»
14.00 Т/с «Хорошая жена»
16.00 Т/х «Өгей ана»
18.00 Т/х «Інжу»
19.30 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР
20.00 «Астарлы ақиқат»
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21.30 Т/с «Хорошая жена»
23.40 О/д «Морские дьяволы рубежи родины»
01.30 «Было дело»
02.15 Т/х «Інжу»
03.10, 04.20 Т/х «Сүйікті Дениз»

ЖЕТИСУ

06.00 Қорытынды жаңалықтар
Итоги дня
07.15 18,00 Премьера «Удачная сделка»
09.15, 17.00 Тұсаукесер «Qalamaimyn»
10.20, 21.40 Т/с «Жестокий Стамбул».
11.10 22.25 Т/х «Құсаиновтар. Өмір жолы».
12.00 Жаңалықтар. Новости
12.30 «COVID-19. Халықаралық сарапшылар Алмаз Шарманмен»
13.00 Деректі драма «Мектеп»
14.15 00.20 Т/х «Оралу».
15.50, 23.15 Т/х «Пәленшеевтер-3»
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.30 «Біздің назарда». Тікелей эфир
21.00 Итоги дня

АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 16.55 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
09.30, 22.00 Т/х «Кекеш келін»
11.00, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Құйынды мекен»
14.00 «COVID-19»
14.15 «Праймериз 2020»
14.20 Vine Time
14.30 М/ф «Буба»
14.40 Т/с «Условия контракта-2»
16.00 «Aitayum bar»
18.00 Т/х «Қызғалдақ»
20.00,01.10 ASTANA TIMES
00.30 Т/х «Тандауым сен»
02.30 «Әзілстан»
02.50 «Біреудің есебінен» деректі драма
03.35 «KazNet»
03.55 Т/с «Гадание при свечах»
05.30 «Домашние войны» ситком

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Последнее королевство»
06.45 «Той заказ»
07.15 «Басты Жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «МУЖСКОЕ/ЖЕНСКОЕ»
12.00 «Qoslike»
15.35 «На самом деле»
16.40 «Пусть говорят»
18.00 «Басты Жаңалықтар»
18.45 «Basty prime»Тікелей эфир
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45 Т/с «Меч-2»
22.00 «П@УТИНА»
22.50 «Меч-2» продолжение
00.45 Т/с «Жила-была одна баба»

Жексенбі - Воскресенье, 6 қыркүйек

ҚАЗАҚСТАН

06.05, 02.15 «Ауылдастар»
06.35 «Ұлттық арнада – ұмытылмас әндер»
06.55«Tolagai»
07.40 М/ф «Пырақтар»
08.30 Д/ф «Дала өркениеті»
08.10 К/ф «Арманда біл»
10.00, 18.00 Т/х «Келін әні»
12.00 «Үркер»
12.25 Д/ф «Дала өркениеті»
12.55 «Бақыттымын өзіңмен» концерті
14.00, 21.30 Т/х «Фатмагүл»
15.00 К/ф «Ағасы бардың...»
17.00 «Azil alemit»
20.00 «Арта»
20.50 «Екі жұлдыз» Үздіктер
22.20 Т/х «Ханзада»
23.30 «Jaidarman»
00.00 К/ф «Полицейлердің жана хикаясы»
02.05 «Арта»
02.50 «Үркер»
03.50 Д/ф «Дала өркениеті»

ХАБАР

06.00 «Әсем әуен»
06.25 «Қарақат пен шәкірттері»
09.10 «Самопознание»
09.20 «Как устроена Вселенная»
10.10 «Предчувствие»
11.50, 00.40 Т/х «Пәленшеевтер-3»
15.10 «Бандиты»
17.10 «Игра в имитацию»
19.15 «Мәжіліс.kz»
19.45 «Жұлдыздар айтысады»
21.00 Аналитическая программа «7 күн»
22.00 «Большая неделя»
23.00 Т/с «Шерлок»

АСТАНА

06.00, 03.15 «Ән мен әзіл»
07.00 «KazNet»
07.30, 02.55 «Әзілстан»
08.00 М/с «Маша и Медведь»
10.00 «TeleBingo»
10.25, 22.00 Т/х «Кекеш келін»

Жұма - Пятница, 4 қыркүйек

ҚАЗАҚСТАН

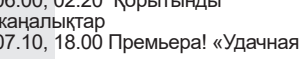
06.05 Д/ф «Қазақ даласының құпиялары»
06.30 «Ғасырлар үні»
07.10 М/ф «Ағаш ат»
07.30, 20.00 «Aqparat»
08.00 «Tansholpan»
10.00, 18.00 Т/х «Келін әні»
12.00, 23.35 Т/х «Егіз ғұмыр»
13.30 Д/ф «Тұлға»
14.00 «Aqparat»
14.10, 21.30 Т/х «Фатмагүл»
15.10 Т/х «Арман асуы»
16.10, 01.15 «Иман өзегі»
16.30 «Ауылдастар»
17.00 «Aqparat»
16.20, 03.25 «Konil tolgnu»
17.15, 02.30 «Қызық екен»
20.30 «Ashyq Alan»
22.20 Т/х «Ханзада»
00.35 «Parasat maidany»
01.05 «Aqparat»
01.40 «Ashyq Alan»
03.15 «Ауылдастар»

КТК

07.05 «Кешкі жаңалықтар»
07.30 Т/х «Аслы-Ферхат»
08.40 Т/х «Аталар сөзі»
10.00 Новости
10.30 «Было дело»
11.30 «Морские дьяволы. Рубежи Родины»
14.00 Мелодрама «Хорошая жена»
16.00 Т/х «Өгей ана»
18.00 Т/х «Інжу»
01.10 «Было дело»
02.50 Т/х «Сүйікті Дениз»
03.35, 04.20 «КТК» Қоржынынан»

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Жетісу жұмбақтары»
10.30 «Сегодня»
11.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-концерт/
12.00 «Білек пен жүрек»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Дәрігер кеңесі» /тікелей эфир/
13.30 «Тағдыр мен тұлға»
14.00 «Тастүлек»
14.30 «Монолог»
15.00 «Әсем әуен»
15.45 «Өмір әні»
16.30 М/ф «Мияның ертегі әлемі»
17.00 Жаңалықтар
17.15 «Әсем әуен»
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Әсем әуен»
19.00 «Бүгін» /тікелей эфир/
19.30 «Зерделі отбасы»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 Д/ф «Кең ауқымда»
21.30 Новости
22.00 «Дәрігер кеңесі»
22.30 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

ХАБАР

06.00, 02.20 Қорытынды жаңалықтар
07.10, 18.00 Премьера! «Удачная сделка»
09.15, 17.00 Тұсаукесер! «Qalamaimyn»
10.20, 21.40 «Жестокий Стамбул»
11.10, 22.25 Т/х «Құсайыновтар. Өмір жолы»
12.00 «Жаңалықтар»
12.30 «COVID-19»
13.00, 01.30 Д/ф «Мектеп»
14.15, 00.20 «Оралу»
15.50, 23.15 Т/х «Пәленшеевтер – 3»
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.50 «Індетпен күрескен Қазақстан»
21.00 Итоги дня

АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 16.55 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и Медведь»
10.00, 22.00 Т/с «Кекеш келін»
11.20, 21.00 Т/х «Сүлеймен Сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Құйынды мекен»
14.00 Vine Time
14.15 «Праймериз 2020»
14.20 Т/с «Условия контракта – 2»
16.00 «Қош келдіңіз!»
18.00 Т/х «Қызғалдақ»
20.00, 01.30 «Астана таймс»
00.30 Т/х «Таңдауым сен»
02.30 «Әзілстан»
02.50 «Біреудің есебінен»
03.35 «KazNet»
03.55 «Гадание при свечах»
05.30 «Домашние войны»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Последнее королевство»
07.00 «Басты жаңалықтар»
07.45 «Жұма уағзыы»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Мужское/ Женское»
12.00 «Qoslike»
15.40 «Давай поженимся»
16.30 «Непугиевые заметки»
16.50 «Жди меня. Казахстан»
18.00 «Басты жаңалықтар»
18.45 «Заң сөйлесін»
20.00 «Главные новости»
20.45 «Поле чудес»
22.00 Т/с «Меч – 2»
23.00 «П@ytina»
00.00 Т/с «Меч – 2»
02.05 «П@ytina»
02.50 «Заң сөйлесін»
03.50 «Той заказа»

ЕВРАЗИЯ

11.55, 21.00 Т/х «Сүлеймен сұлтан»
13.25, 23.10 Т/х «Құйынды мекен»
15.00 «1минут»
интеллектуалдық шоу
16.00 «Алдараспан»
18.00 Т/х «Қызғалдақ»
20.00 «Үздік әндер»
20.00 Д/ф «Ата Заң»
20.45 «Аялы алақан»
00.30 «Той жыры»
00.55Х/ф «До + Фа»
04.20 «Гадание при свечах»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Тракторшының махаббаты»
06.40 «Тамаша city»
07.25 «Ұшқалақ»
07.50 «Сенбілік жаңалықтар»
08.30 «Воскресные беседы»
08.45 Т/с «Отпуск по ранению»
12.50 «Неке сыры»
14.40 «101 вопрос взрослому»
15.50 Х/ф «Каждому своё»
18.00 «Basty Bagdarlata»
18.35 «Әкемізге тұзақ»
20.00 «Аналитика»

Сенбі - Суббота, 5 қыркүйек

ҚАЗАҚСТАН

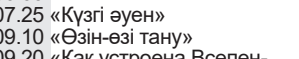
06.05 Д/ф «Қазақ даласының құпиялары»
06.35 «Ғасырлар үні»
07.15 Д/ф «Қазыналы Қазақстан»
08.00 «Aqparat»
08.30 М/ф «Пырақтар»
10.00, 18.00 Т/х «Келін әні»
12.00 «Nur tiley»
12.35 «Күміс көмей»
13.20 «Azil alemit»
14.00, 21.30 Т/х «Фатмагүл»
15.00 К/ф «Армандай біл»
16.55 М/ф «Бэмби»
20.00 «Masele»
20.50 «Екі жұлдыз».Үздіктер
22.20 Т/х «Ханзада»
23.25 К/ф «Ағасы бардың...»
01.20 «Masele»
02.05 «Nur Tiley»
02.35 «Күміс көмей»
03.20 «Parasat maidany»

КТК

07.05 «КТК Қоржынынан»
07.30 «Үйтіп-бүйтіп»
08.30 «Айша»
09.20 «Кеттік тойға»
10.00 «Смеяться разрешается»
12.30 Д/ф «Ловушка»
16.30 «Аталар сөзі»
18.30 «Махаббат әлемі»
21.00 Мелодрама «Раненное сердце»
00.50 «Было дело»
01.30 «Министерство правды»
02.20 К/ф «Қадамдар»
03.45, 04.10 «Кеттік тойға»

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 М/ф «Мияның ертегі әлемі»
10.30 «Бүгін»
11.00 «Болмыс» ток-шоуы
12.00 «Әзіл-өзі тану»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Әсем әуен»
14.00 «Ұлт пен рух»
14.30 «Монолог»
15.00 «Соғыстың сұрқы әйелге жат» спектаклі
16.30 М/ф «Мияның ертегі әлемі»
17.00 «Тыңдашы, айналайын»
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Зерде»
19.00 «Құтқару қызметі»
19.30 «Жүрек сөзі»
20.00 «Ауылдағы ағайын»
20.30 «Тағдыр мен тұлға»
21.00 «Әсем әуен»
21.30 «Тарих парақтары»
22.00 «Көңілімнің сұлтаны» үнді фильмі

ХАБАР

06.00 «Тамаша»
07.25 «Күзгі әуен»
09.10 «Өзін-өзі тану»
09.20 «Как устроена Вселенная»
10.10 «От всего сердца»
11.15 Д/ф «Әбіш Кекілбаев»
12.15Кино «Бойжеткен. Всё из-за неё»
13.50 Т/х «Құсайыновтар. Өмір жолы»
17.40 «Предчувствие»
14.50 Т/х «Бөрі»
16.00 «Dimsh Show. Жанашыр»
20.10 «Отдел журналистких расследований»
21.00 Ақпарат арнасы«7- күн»
22.00 «Бандиты»
00.00 Т/с «Шерлок»
01.40 «COVID – 19»

АСТАНА

06.00, 03.15 «Ән мен әзіл»
06.30, 02.55 «Әзілстан»
07.00 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и Медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кекеш келін»
11.20, 21.00 Т/х «Сүлеймен сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Құйынды мекен»
14.00 «1 минут»
интеллектуалдық шоу
16.00 «Алдараспан»
18.00 Т/х «Қызғалдақ»
20.30 «Үздік әндер»
20.55 «Loto 6/49»
00.30 «Bas Times»
02.10 «Той жыры»
02.35 «KazNet»
04.00 Т/с «Гадание при свечах»
05.35 «Домашние войны»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Тракторшының махаббаты»
06.40 «Тамаша city»
07.25 «Ұшқалақ»
07.40 «Басты жаңалықтар»
08.30 Х/ф «Кровь не вода»
12.35 «Фабрика грез»
13.00 «Неке сыры»
14.40 «Поле чудес»
13.55 Х/ф «Однажды переступив черту»
18.00 «Сенбілік жаңалықтар»
18.35 «Қызық Live»
20.00 «Главная тема»
20.30 Т/с «Отпуск по ранению»
22.00 «П@ytina»
23.00 «Отпуск по ранению»
00.25 Х/ф «Темная башня»
03.05 «Тамаша city»
03.50 Т/х «Тракторшының махаббатты»

ЕВРАЗИЯ

10.00 М/ф «Мияның ертегі әлемі»
10.30 «Құтқару қызметі»
11.00 Д/ф «Казахстан страна 100+»
11.50 «Бала-базар»
12.00 «Жүрек сөзі»
12.30 «Ауылдағы ағайын»
13.00 «Зерде»
14.00 Д/ф «Қазақстанға қош келдіңіз!»
14.30 «Монолог»
15.00 «Майлейн ханшайым» ертегісі
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 «Тыңдашы, айналайын»
17.15 «Әсем әуен»
18.00 «Қазақ өні»
18.40 «Тарихи тұлғалар»
19.00 «Спорт-тайм»
19.30 К/ф «I love Taldykorgan»
20.30 Апта /қаз/
21.30 Апта /рус/
22.10 К/ф «Залым мен жесір»

31 КАНАЛ

06.00, 03.00 «Әзіл студио»
07.10 «Мы дома»
08.50 М/с «Лунтик»

31 КАНАЛ

06.00, 03.45 «Әзіл студио»
07.00 «Алдараспан, Шаншар күнделіктері»
07.50«Информбюро»
09.00 «Готовим с Адель»
09.30 «Битва экстрасенсов»
13.20 М/с «Маша и Медведь»
13.30 «Мы дома»
15.25 М/ф «Волки и Овцы: Ход свиньей»
17.10 Х/ф «Пираты Карибского моря: На краю света»
21.00 Х/ф «План побега»
23.40 Х/ф «Валериан и город тысячи планет»
01.45 «Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері»
05.00 Ризамын

7 КАНАЛ

06.00 «Келесі кім – 2?»
07.00, 04.00 «Қуырдақ»
07.20 «Гу-гулет»
08.00, 02.15 «Япырай»
08.35 М/с «Джинглики»
08.50 Т/с «Гранд-3»
13.10 «Дизель шоу»
14.45 Т/х «Тақиясыз періште»
17.30 Т/х «Тек қана қыздар»
20.00 «Удивительные люди»
22.30 Скетчком «Q-eli»
23.30 Х/ф «Спарта»
01.00 Т/с «Киберзащитники»
03.00 Т/с «Жалдамалы қалыңдық»
04.50 «Өз ойым»

7 КАНАЛ

06.00 «Келесі кім – 2?»
07.00, 04.00 «Қуырдақ»
07.20 «Гу-гулет»
08.00, 02.15 «Япырай»
08.35 М/с «Джинглики»
08.50 Т/с «Гранд-3»
13.10 «Дизель шоу»
14.45 Т/х «Тақиясыз періште»
17.30 Т/х «Тек қана қыздар»
20.00 «Удивительные люди»
22.30 Скетчком «Q-eli»
23.30 Х/ф «Спарта»
01.00 Т/с «Киберзащитники»
03.00 Т/с «Жалдамалы қалыңдық»
04.50 «Өз ойым»

7 КАНАЛ

10.00 «Готовим с Адель»
10.35 М/с «Маша и медведь»
11.10 Х/ф «Пираты Карибского моря: На краю света»
15.20 Х/ф «План побега»
18.00 Х/ф «Притяжение»
21.00 «Последние 24 часа»
23.00 «Эклавия – Княжеский страж»
01.15 «Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері»
04.30 «Ризамын»

7 КАНАЛ

06.00 «Келесі кім?»
07.00, 04.00 «Қуырдақ»
07.20 «Гу-гулет»
08.00, 15.40, 02.10 «Япырай»
08.35 М/с «Джинглики»
09.00 «Юморина»
10.50 Т/с «Право на ошибку»
15.00 Т/х «Тақиясыз періште»
16.30 Т/с «Жалдамалы қалыңдық»
20.30 Х/ф «Отпетые напарники»
23.30 Х/ф «Пуленепробиваемый»
01.35Х/ф «Киберзащитники»
05.05 «Өз ойым»

АТА ЗАҢЫМЫЗДЫ ҚҰРМЕТТЕЙІК

ҚАЗАҚСТАНДЫҚТАР ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ КОНСТИТУЦИЯСЫНЫҢ 25 ЖЫЛДЫҚ МЕРЕЙТОЙЫН АТАП ӨТПЕК. АТА ЗАҢЫМЫЗ 1995 ЖЫЛҒЫ 30 ТАМИЗДА РЕСПУБЛИКАЛЫҚ РЕФЕРЕНДУМ ӨТКІЗУ (БҮКІЛ ХАЛЫҚТЫҚ ДАУЫС БЕРУ) ЖОЛЫМЕН ҚАБЫЛДАНҒАН БОЛАТЫН.

Конституцияны қабылдай отырып, Қазақстан халқы мемлекеттік биліктің қайнар көзі өзінің егемендік құқығын баянды етті. Бұл жаңа Конституция Қазақстанның төртінші Ата заңы (1937, 1978, 1993, 1995). Жаңа Конституцияның ең жоғары заңдық күші бар және ол ҚР-ның бүкіл аумағында тікелей қолданылады. Конституцияның қоғам өміріндегі,

еліміздің тарихындағы орны бөлек. Биыл ел болып ширек ғасырлық мерейтойын атап өткелі отырған біздің Ата Заңымыз өз өміршеңдігін көрсетті. Конституция қағидаттарына сәйкес, еліміздің демократиялық жолмен даму бағыты айқындалды. Құқықтық мемлекет қалыптастыру қағидалары қоғамда және азаматтардың санасында түпкілікті

бекітіліп, өз жемісін беруде. Қазақ даласында бірлігі жарасып, белсене еңбек етіп жатқан көпұлтты халықтың ақжарқын жүзі мен ертеңге деген сенімі зор. Сондықтан басты борышымыз – Қазақстан Тәуелсіздігінің тірегіне айналған Конституцияны қатаң ұстану. Яғни, басты талап – Ата Заңымыз, Конституцияны құрметтеп қорғау, ал

оның маңыздылығын жоғалтпай сақтау республикамыздың әрбір азаматының міндеті мен парызы болуы тиіс.

Мерей ТОҚТАҒҰЛОВА,
Алматы облысының №1
кәмелетке толмағандар істері
жөніндегі мамандандырылған
ауданаралық сотының судьясы.

ТҰЛҒА

«ҰЛТ ЗИЯЛЫСЫ ХАҚЫНДА»

**БИЫЛ ШЫҒЫСТЫҢ
ҰЛЫ ҒАЛЫМЫ, ЭТНОГРАФ,
САЯХАТШЫ, ТАРИХШЫ,
ҰЛТ ЗИЯЛЫСЫ ШОҚАН
ШЫҒЫСҰЛЫ УӘЛИХАНОВҚА
185 ЖЫЛ ТОЛЫП ОТЫР.**

XIX ғасырдың II жартысымен XX ғасырдың I жартысында өмір сүрген зиялы қауымдардың бірі Мұстафа Шоқай өзінің «Ұлт зиялысы хақында» атты мақаласында «зиялы деген кім?», «зиялы деп кімді айтамыз?» деген сұрақтарға Шоқан Уәлихановтың өмірі мен тағдыры жайлы мысал келтіреді. Мұстафа Шоқай мақаласында өз заманында өзекті мәселелердің бірі болған зиялылардың қоғамдағы рөлі, халық пен ұлт арасындағы айырмашылық, батыс пен шығыс әлемінің менталитеті туралы сөз қозғайды.

Мұстафа Шоқай «Ұлт зиялысы хақында» атты мақаласында «зиялы» деген ұғымға мынадай анықтама береді: «Ұлттық зиялы» деп кімдерді айтамыз? Бір қарағанда жеңіл көрінгенімен, шын мәнінде бұл сұрауға дұрыс жауап қайыру оңай емес. Оқыған, тәрбие көрген адамның бәрін зиялы деп атап, оны сол адам өзі тән болған ұлттың «ұлттық зиялысы» қатарына қоса беруге болады деп ойласақ, сөзсіз қателесеміз. Біздіңше, белгілі бір мұрат-мақсаттардың соңында жүрген және сол белгілі мұрат-мақсаттары төңірегіне жиналған оқымыстыларды ғана зиялы деп айтуға болады. Ұлттық зиялылар қатарына тек өз халқының саяси, экономикалық және әлеуметтік дамуына қалтқысыз қызмет ете алатын адамдар ғана кіре алады. Мұстафа Шоқай аталмыш мақаласында «халық» және «ұлт» ұғымдарының өзара айырмашылығына тоқтала келе, халық – *бірін-бірі және өзін-өзі басқара алмайтын, басқаларға тәуелді болған тобырлар*, ал ұлт – *басқаларға тәуелді болмаған, өзінің мекемелеріне ие және өзінің бірыңғай мүддесі бар халықтар жиынтығы* – деп атап өтеді. Алмания ғалымдары Кант пен Фихтегердің тұжырымдауында, халық – объект (object), ұлт – субъект (subject) деген ойды білдіреді. Мұстафа Шоқай Шоқан тұлғасына байланысты өмір сүрген тарихи мезгіл мен өзі өмір сүрген уақыттың өзара байланысымен бірге айырмашылықтарын да ескерусіз қалдырған жоқ еді. Осы ретте М.Шоқай «Орыс миссионерлігі» атты мақаласында Шоқан тұлғасын, Григорий Потаниннің естеліктеріне сүйеніп Пішпек пен Әулиеатаны алу кезінде орыс

әскерінің қазақ пен қырғызға, жергілікті халыққа жасаған қиянатының Шоқанды терең күйзеліске, рухани дағдарысқа әкеліп тірегендігін айта келіп «Шоқан Уәлиханов шынында орыс мәдениеті мен орыс билігінің миссионері» еді. Бірақ ол орыстардың өз халқына істеген хайуандығын көргенде оларға қарсы шығуға батылдық ете алды. Шоқан Уәлихановты сынауға тек біздің ғана құқымыз бар. Ал өздері орыс большевизмі мен орыс диктатурасының миссионері болып отырғандардың құқы жоқ» «Біздің ғасырымыз, – деп жазды М.Шоқай, – *Шоқан дәуіріне қарағанда мүлде басқа. Шоқан ол кезде жалғыз еді. Және оның алдында халқын ұлт деңгейіне көтеру міндеті де тұрған жоқ болатын. Бұл мәселені ойдан шығарып алған жоқпыз. Тарих пен өмір қажеті, оянған халықтың мағыналы – түйсінудері осы бір маңызды міндетті біздің алдымыздан шығарып отыр* – деп жазып кетеді.

Мұстафа Шоқай Шоқан тәжірибесіне тоқталып, «Шоқан орыс (Батыс) халқының рухымен өз халқын бақытты ету мүмкіндігін іздеді. Шоқан өзі басынан кешірген ащы сабақтардан, қайғылы оқиғалардан кейін барып, өз халқына өгей болып бара жатқандығын сезінді. 1864 жыл орыс әскерінің Бас Штабы Шоқан Уәлихановты Орталық Азияны Ресей құрамына қосу ісін біржола аяқтауға тиіс болған полковник Черняев отрядына жергілікті халықпен ара қатынасты «жұмсартушы» міндетін атқаруға тиіс офицер ретінде енгізеді. Тапсырылған міндетті адал орындап келе жатқан Шоқан полковник Черняевтан Әулиеата қаласын бейбіт жолмен алуды ұсынып, қаланы зеңбірекпен атуды тоқтатуды талап етеді. Полковниктен дерекі жауап естіп қорланған Шоқан отрядты тастап, Алтын Емелдегі (Жетісу) Тезек төре ауылына жетіп, сонда 1865 жылы бақилық болады. Зор ақыл иесі Шоқан да өмірінің соңына қарай туған елінің отаршылдықтың ауыр қамытын кигелі тұрғанын көзімен көріп, жанымен сезінді.

Дарын ҚАСЕНОВ,
Алматы облыстық
М.Тынышпаев атындағы
тарихи-өлкетану
музейінің экскурсия жүргізушісі.

Жаңадан ашылған мән-жайлар бойынша іс жүргізуді қозғау туралы өтінішхат беру құқығы сотталған адамға, ақталған адамға, жәбірленушіге немесе олардың заңды өкілдеріне, қорғаушыларға, сондай-ақ прокурорға тиесілі.

ЖАҢАДАН АШЫЛҒАН МӘН-ЖАЙЛАР

Өтінішхат үкімді, қаулыны шығарған сотқа беріледі. Азаматтардың, оның ішінде осы іс бойынша процеске қатысушылардың арыздары, ұйым-дәрінің лауазымды адамдарының хабарлары, сондай-ақ басқа қылмыстық істерді тергеп-тексеру және қарау барысында алынған деректер жаңадан ашылған мән-жайлар бойынша іс жүргізуді қозғауға себеп болады.

Егер келіп түскен өтінішхатта, арызда немесе хабарда Қылмыстық-процестік Кодекстің 499-бабы екінші бөлігінің 1), 2), 3) және 6) тармақтарында көрсетілген мән-жайларға байланысты шығарылған сот үкімінің, қаулысының бар екендігіне сілтеме болса, сот өзінің қаулысымен жаңадан ашылған мән-

жайлар бойынша іс жүргізуді қозғайды, қылмыстық қудалау органдарынан және соттан тиісті процестік құжаттарды талап етіп алдыра отырып, Қылмыстық-процестік Кодексте белгіленген қағидалар бойынша сот талқылауын жүргізеді.

Егер өтінішхатта, арызда немесе хабарда Қылмыстық-процестік Кодекстің 499-бабы екінші бөлігінің 4) тармағында көрсетілген өзге де мән-жайлар көрсетілсе, сот тергеп-тексеруді ұйымдастыру үшін материалдарды прокурорға жібереді.

Бекмұрат ДҮЙСЕНБЕКОВ,
Талдықорған қалалық сотының
судьясы.

ҚОЛЖЕТІМДІ БІРЫҢҒАЙ ТЕРЕЗЕ

Сот кабинеті – бұл электрондық ақпараттық сервис, ол сот органдарының онлайн сервисіне қолжетімді бірыңғай терезе болып саналады, сот ісін жүргізуді жеңілдету және азаматтар үшін сот жүйесінің қол жетімділігін қамтамасыз ету мақсатында іске асырылған.

Сервистің негізгі ерекшелігі азамат, оның заңды өкілі, адвокат немесе заңгер кез келген ыңғайлы уақытта, үйінен немесе кеңседен шықпай-ақ интернет желісі арқылы сот құжатын, сондай-ақ істегі мәртебесін қарай алады және сот актісін басып шығара алады.

Сот кабинеті сервисі арқылы заңды тұлғалардың мемлекеттік баж төлеу мәселесі шешімін тапты, жеке тұлғаның төлем карточкасы арқылы бажды төлеу, сондай-ақ төлем құжатының сканерден өткен көшірмесін беру мүмкіндігі бар. «Сот кабинеті» және «Сот құжаттарымен танысу» электронды сервистері Жоғарғы Соттың www.sud.kz ресми сайтында іске қосылған. Аталған қызметтерді электронды цифрлы қолтаңбасы бар азамат қана тұтына алады.

Қазіргі таңда соттарға талап арыздардың электронды түрде түсуі соттың да, сотқа жүгінген тұлғалардың

да уақыты мен жұмысын азайтады. Мысалы, азамат немесе оның заңды өкілі өзінің уақыты мен қаражатын кетірмей, үйінен талап арыз жіберсе, ол электронды түрде соттың базасына түседі. Сот қызметкері дайын электронды түрде түскен арызды тіркейді. Ол үшін ол құжаттарды сканерден өткізіп, базаға салып жатпайды, өйткені олардың барлығы дайын түседі. Сотқа жүгінген азамат талап арызы тіркелгені туралы талон алады, бірнеше күннен кейін оның ұялы телефонына оның арызы бойынша сот құжаты шыққаны туралы хабарлама келеді. Бұл ретте азаматтар сот құжатын алуға сотқа барып уақытын кетіріп, қаражатын шығындап, әуруге түспейді. Айтып өтетін жәйт, ол сот жүйесі қызметкерлерінің азаматтармен байланысын азайтады және сыбайлас жемқорлыққа бейімділікті азайтуға ықпал етеді.

Бұған қоса, Жоғарғы Соттың және жергілікті соттардың сайтында «Сот құжаттарымен танысу» сервисі іске қосылған. Аталған сервис сот өндірісінің жеделдігі мен қолжетімділігін қамтамасыз ету үшін Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының сайтындағы электронды сот құжаттарымен танысуға мүмкіндік береді.

Айгерім ТЕЛІБАЕВА,
Талдықорған қалалық сотының
судьясы.

БЖЗҚ ӨЗЕКТІ СҰРАҚТАРҒА ЖАУАП БЕРЕДІ

1. Сәлематсыз бе! Биыл 2 тамызда анам 59 жасқа толды, зейнетке шығуға ол қашан дайындалуы керек және біз алдымен қай жерге өтініш береміз?

«Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес БЖЗҚ-да зейнетақы жинақтары бар тұлғалар, зейнет жасына жеткен кезде Қордан зейнетақы төлемдерін алуға құқылы, соның ішінде әйелдер төмендегідей жасқа толғанда:

2018 жылдың 1 қаңтарынан бастап - 58,5 жас;
2019 жылдың 1 қаңтарынан бастап– 59 жас;
2020 жылдың 1 қаңтарынан бастап - 59,5 жас;

2021 жылдың 1 қаңтарынан бастап - 60 жас;
2022 жылдың 1 қаңтарынан бастап - 60,5 жас;
2023 жылдың 1 қаңтарынан бастап - 61 жас;
2024 жылдың 1 қаңтарынан бастап - 61,5 жас;

2025 жылдың 1 қаңтарынан бастап - 62 жас;
2026 жылдың 1 қаңтарынан бастап - 62,5 жас;

2027 жылдың 1 қаңтарынан бастап - 63 жас.
Биылғы жылдың 2 тамызында Сіздің анаңыздың 59 жасқа енді ғана толғанын ескере отырып, зейнет жасына жетуіне байланысты зейнетақы төлемдерінің, соның ішінде БЖЗҚ-дан берілетін төлемдерді алу құқығы ол кісіге тек 2021 жылы 60 жасқа толғанда ғана берілетінін хабарлаймыз.

Жасына байланысты зейнетақы төлемдерін (1998 жылдың 1 қаңтарына дейінгі еңбек өтілі үшін), мемлекеттік базалық зейнетақы төлемдері және БЖЗҚ-дан берілетін зейнетақы төлемдерін тағайындау үшін құжаттар жинағымен «Азаматтарға арналған Үкімет» (ХҚКО) Мемлекеттік корпорациясының бөлімшелеріне хабарласу керек.

Бюджет қаржысы және зейнетақы жинақтары есебінен төлемдер Мемлекеттік корпорация белгілеген зейнетақы төлемдері кестесіне сәйкес өтініште көрсетілген банк шотына бір күнде аударылады.

2. Қайырлы күн. Біздің отбасымыз қайғыға душар болып, өгей әкем өмірден озды. Ол біздің асыраушымыз болғандықтан қазір тұрмыс тауқыметіне тап болып жатырмыз. Білгіміз келгені, анамыз екеуміз өгей әкеміздің зинақтарын ала аламыз ба?

«Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» ҚР Заңының 11-бабының 1-3 тармақтарына сәйкес БЖЗҚ-да зейнетақы жинақтары бар тұлға немесе Қордағы жеке шотында зейнетақы жинақтары бар және зейнет жасына жетпеген тұлға қайтыс болған жағдайда, оның отбасына не жерлеуді жүзеге асырған

тұлғаға республикалық бюджет туралы заңда тиісті қаржы жылына белгіленген айлық есептік көрсеткіштің 52,4 еселенген мөлшері шегінде, бірақ жеке зейнетақы шотында бар қаражаттан аспайтын мөлшерде **жерлеуге арналған біржолғы төлем** төленеді.

Жерлеуге арналған біржолғы төлем жүзеге асырылғаннан кейін зейнетақы жинақтары бар қайтыс болған адамның жеке зейнетақы шотындағы зейнетақы жинақтарының қалдығы республикалық бюджет туралы заңда тиісті қаржы жылына белгіленген ең төмен зейнетақы мөлшерінен аспайтын соманы құраған жағдайда, бұл қалдық жерлеуге арналған төлем ретінде төленеді.

Бұдан басқа «Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» Заңның 31 және 32 баптарында міндетті зейнетақы жарналары және міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары есебінен БЖЗҚ-да зейнетақы төлемдері бар тұлға қайтыс болған жағдайда Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен оның **зейнетақы жинақтары мұраға қалдырылатындығы анықталған.**

Төлем түрлеріне байланысты қажетті құжаттардың өзекті топтамасы, олардың Қорға ұсынылатын тәсілдері (жеке өтініш бергенде/пошта байланысы арқылы/үшінші тұлға), оларды тіркеуге қатысты талаптар, сондай-ақ, өтініштер бланктері мен төлем валютасының түрлеріне байланысты оларды толтыру, БЖЗҚ байланыстары мына сілтеме бойынша БЖЗҚ сайтында орналастырылған: www.enpf.kz.

3. Қайырлы күн! Мен 2 топтағы (мерзімсіз) мүгедекпін, БЖЗҚ-дан ай сайын төлемдер аламын. Алайда маған қазір емделу үшін ақша соншалықты қажет, сондықтан барлық жинақты бірден ала аламын ба?

«Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» Заңының 30 және 31 баптарына сәйкес мүгедектігі мерзімсіз болып белгіленген бірінші және екінші топтағы жандар БЖЗҚ-дан (бар жағдайда) зейнетақы жинақтарын тек **белгіленген кесте бойынша зейнетақы төлемдері түрінде** алуға құқылы.

Егер жеке зейнетақы шотындағы қалдық ай сайынғы кезекті төлем жүзеге асырылғаннан кейін республикалық бюджет туралы заңда тиісті қаржы жылына белгіленген ең төменгі күнkerіс деңгейінің 54 пайызынан аз болса, аталған қалдық кезекті төлем сомасымен бірге төленеді..

Егер зейнетақы жинақтарының сомасы алушы өтініш берген күні республикалық бюджет туралы заңда тиісті қаржы жылына белгіленген ең төменгі зейнетақының он екі еселенген мөлшерінен аспайтын болса (*2020 жылдың 1 сәуірінен бастап*

*бұл сома 485 292 теңгені құрайды = 12 * 40 441)* зейнетақы жинақтарын бір-ақ рет алуға болады.

БЖЗҚ-дан кесте бойынша берілетін зейнетақы төлемдері алушының өтініш берген күнінен бастап тағайындалып, зейнетақы жинақтары таусылғанға дейін төленетіндігіне назар аударғымыз келеді. Зейнетақы төлемдерін жүзеге асыру Ережелерінде қарастырылған жағдаяттарды ескере отырып, БЖЗҚ белгіленген кесте бойынша зейнетақы төлемдерінің мөлшерін қайта есептеуді жыл сайын дербес жүргізіп отырады.

Осы аталған жәйттарды ескере отырып, Сізге зейнетақы жинақтарының барлық сомасын біржолата төлеуге БЖЗҚ-ның құқығы жоқ. Сондықтан зейнетақы төлемдері Сізге Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіп пен мөлшерде ай сайынғы негізде төленіп отыратын болады.

4. Қайырлы күн, көршім Ауғаныстан елінің азаматы болып табылады және менің мейрамханама жұмысқа орналасқысы келеді. Қазақстан Республикасының азаматы болмағандықтан ол үшін мен зейнетақы жарналарын аудар аламын ба?

«Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» Заңның 2-бабына сәйкес Қазақстан Республикасының аумағында тұрғылықты тұратын шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдар егер заңдарда және халықаралық шарттарда өзгеше көзделмесе, Қазақстан Республикасының азаматтарымен бірдей зейнетақымен қамсыздандыру құқығын пайдаланды. Қазақстан Республикасының аумағында тұрғылықты тұратын шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдар жеке басын куәландыратын құжаттары бар болған жағдайда (шетелдік үшін – бұл Қазақстан Республикасында тұруға рұқсаты бар құжат, азаматтығы жоқ адамға – азаматтығы жоқ адамның куәлігі), Қазақстан Республикасында **зейнетақымен қамсыздандыру құқығына ие.**

Егер шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдар Қазақстан Республикасына өзгелей заңдық негізде келген жағдайда, онда олар Қазақстан Республикасына уақытша келгендер болып табылады және Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру құқығына ие болмайды, соның ішінде оларға БЖЗҚ-ға зейнетақы жарналарын аударуға тыйым салынады.

Осылайша Қазақстан Республикасының аумағында тұрғылықты тұратын шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдар Қазақстан Республикасының жинақтаушы зейнетақы жүйесіне қатысу құқығына ие. Міндетті зейнетақы жарналарын (МЗЖ), міндетті кәсіптік зейнетақы

жарналарын (МКЗЖ)/ерікті зейнетақы жарналары (ЕЗЖ) есебінен зейнетақымен қамсыздандыру туралы келісім-шарт жасасуды есепке алу үшін жеке зейнетақы шотын (ЖЗШ) ашуға орай өтініш беруге қатысты мәселеге тоқтала кетсек, 2019 жылдың қаңтар айынан бастап МЗЖ есепке алу үшін БЖЗҚ-да ЖЗШ ашу автоматты түрде жүзеге асырылады, сәйкесінше, оны ашу үшін жеке тұлғалардың Қорға келулерінің қажеті жоқ. Жеке тұлғаларда МЗЖ есепке алу үшін БЖЗҚ-да жеке зейнетақы шоттары болмаған жағдайда ол электронды төлем тапсырмасында көрсетілген жеке тұлғаның деректемелеріне БЖЗҚ-ға агент аударған, «Азаматтарға арналған үкімет» Мемлекеттік корпорациясы» коммерциялық емес акционерлік қоғамынан түскен МЗЖ алғашқы сомасы негізінде ашылады. Осыған байланысты жеке тұлғалардан БЖЗҚ-да МЗЖ есепке алу үшін ЖЗШ ашуға орай өтініш қазір талап етілмейді.

5. Қазақстанда цифрландыру туралы жиі айтылады және коронавирус індеті кезінде онлайн дамуына тереңірек тоқталу қажет. Ендеше бұл мәселе БЖЗҚ-да қалай жолға қойылған? Электрондық тәсілмен қызмет алатын адамдар қатары соншалықты көп пе?

Жаңа технологиялардың дамуы мен электрондық жүйелердің озық жұмыс істеуінің арқасында БЖЗҚ қызметтерінің 90% бүгінде онлайн пішімде көрсетіледі. Осылайша біздің салымшыларымыз (алушылар) өз денсаулықтарын қатерге байламай, қызметтердің тұтас спектрін үйден шықпай-ақ ала алады: ерікті зейнетақы жарналары есебінен өз пайдаларына зейнетақымен қамсыздандыру туралы келісім-шартты жасасу; жеке зейнетақы шотынан (ЖЗШ) үзінді көшірмені қарау; электрондық пошта арқылы өзіне ЖЗШ-нан үзінді көшірмені жіберу; зейнетақымен қамсыздандыру туралы келісім-шарттың жекелеген деректемелеріне өзгерістер енгізу; мерзімсіз белгіленген 1 және 2 топтардағы мүгедектіктің тағайындалуына байланысты өтініш беру және өзге де қызметтер (қызметтердің толық тізімімен БЖЗҚ сайтында танысуға болады).

2020 жылдың 1 шілдесінен қарай БЖЗҚ салымшыларына 9,4 миллионнан астам қызмет көрсетілгенін атап кеткен жөн. Бұл өткен жылғы көрсеткіштен 2,7% жоғары. Барлық қызметтердің 91,4% (немесе 8 566 698 операция) электрондық пішімде жүргізілді. Өткен жылмен салыстырғанда онлайн пішімнің танымалдылығы 16,4% өсті.

Бұдан бөлек БЖЗҚ салымшылары қажетті кеңестерді 1418 нөмірі арқылы байланыс орталықтарында (Қазақстан бойынша қоңырау шалу тегін), сондай-ақ, www.enpf.kz корпоративном сайтында, +7 777 000 14 18 нөмірі арқылы WhatsApp және Viber чат-боттарында және Instagram, Facebook, ВКонтакте, Twitter, Telegram, Одноклассники әлеуметтік желілеріндегі БЖЗҚ-ның ресми парақшаларынан ала алады.

АҚПАРАТТЫҚ ХАБАРЛАМА

БЖЗҚ ЗЕЙНЕТАҚЫ АКТИВТЕРІ БОЙЫНША 23,6 МИЛЛИАРД ТЕҢГЕДЕН АСТАМ БЕРЕШЕКТІ ҚАЙТАРУДЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТТІ

«Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» акционерлік қоғамы зейнетақы активтері бойынша міндеттемелерді орындамау нәтижесінде пайда болған проблемалық берешекті қайтару бойынша белсенді жұмысын жалғастыруда.

Естеріңізге сала кетейік, БЖЗҚ бұл жұмысты зейнетақы активтерін жеке жинақтаушы зейнетақы қорларынан БЖЗҚ-ға берген сәттен бастап жүргізіп келеді. 2014 жылы БЖЗҚ-ға зейнетақы активтерін беру аяқталған кезде қорда 32 проблемалық эмитент болды және олардың берешегі номиналды құны бойынша 161,45 миллиард теңгені құрады.

2020 жылғы тамыздағы жағдай бойынша БЖЗҚ дефолтқа жол берген қалған 19 эмитентке қатысты берешекті қайтару бойынша жұмысты жүзеге асырады. Аталған 19 проблемалық эмитентті шартты түрде келесі топтарға бөлуге болады:

1. Оңалту рәсімі қолданылған эмитенттер

«Роса» АҚ, «Қазақстан Қағазы» АҚ және «Имсталькон» АҚ). Барлығы 3 эмитент.

Аталған эмитенттердің номиналды құны бойынша берешек сомасы – 15,80 млрд теңге.

2. Оларға қатысты талап-арыз жұмысы / атқарушылық өндіріс жүзеге асырылатын эмитенттер («Альтернативті қаржы» АҚ, «РЭМИКС-Р» АҚ, «Казнефтехим» АҚ, «Астана-Недвижимость» АҚ, «Құрылыс материалдар мен құрастырмалар комбинаты-2» ЖШС, «Өрнек ХХІ» АҚ, «Mineral Resources of Central Asia» АҚ, «ТЕМА Ко» АҚ, «HOMEBROKER» АҚ, «Төрт-Құдық» тау-кен байыту комбинаты» АҚ, «Корпорация «АПК-Инвест» ЖШС, «Тау-кен байыту комбинаты» АҚ, «ҚазЭкспортАстық»

холдингі). Барлығы 12 эмитент. Аталған топ бойынша номиналды құны бойынша берешек сомасы - 13,03 млрд теңге.

3. Банкроттық/мәжбүрлеп тарату рәсімі жүзеге асырылатын эмитенттер («Валют-Транзит-Банк» АҚ, «GLOTUR» АҚ, «Qazaq Banki» АҚ, «Эксимбанк Қазақстан» АҚ). Барлығы 4 Эмитент. Эмитенттердің осы тобының номиналды құны бойынша берешек сомасы - 17,5 млрд теңге.

Осылайша 2020 жылғы тамыздағы жағдай бойынша жоғарыда аталған 19 проблемалық эмитент бойынша берешектің жалпы сомасы (зейнетақы активтері есебінен) номиналды құны бойынша 46,33 млрд теңгені құрады, ал «ҚазЭкспортАстық» холдингі» АҚ-ның 5,8 млрд теңге мөлшеріндегі купондық сыйақы төлеу бойынша берешегін ескере отырып, берешектің жалпы мөлшері 52,13 млрд теңге болды.

Айта кетейік, 2020 жылғы 31 шілдедегі жағдай бойынша БЖЗҚ алдында өтелген зейнетақы активтері бойынша берешектің жалпы сомасы 23,634 млрд теңгені құрады. Оның ішінде:

2014-2016 жылдары - 1,475 млрд теңге, 2017 жылы - 1,249 млрд теңге, 2018 жылы - 14,853 млрд теңге, 2019 жылы - 4,507 млрд теңге, Жалпы алғанда 2020 жылдың жеті айында - 1,55 млрд. теңге:

*** «Абди Компани» АҚ - 188,42 млн теңге (купондық сыйақыны өтеу);**

*** «АПК-Инвест «корпорациясы» ЖШС - 17,92 млн теңге (атқарушылық өндіріс шеңберінде өтеу);**

*** «Қазақстан Қағазы» АҚ - 127,9 млн теңге (оңалту шеңберінде өтеу);**

*** «Имсталькон» АҚ - 105 млн теңге (оңалту**

шеңберінде өтеу);

*** «Өрнек ХХІ» АҚ - 22 млн теңге (үшінші тұлғалардың Қор алдындағы қарызының бір бөлігін өтеуі);**

*** «Құрылыс материалдар мен құрастырмалар комбинаты-2» ЖШС - 29,05 млн теңге (атқарушылық өндіріс шеңберінде өтеу);**

*** «Астана-Недвижимость» АҚ - 45,11 млн теңге (атқарушылық өндіріс шеңберінде өтеу);**

*** «Атамекен-Агро» АҚ - 1,015 млрд теңге (сот шешіміне сәйкес өтеу).**

Бұдан басқа ағымдағы жылы «Атамекен-Агро» АҚ берешегін өндіріп алу бойынша жүргізілген талап-арыз жұмысының нәтижелері бойынша 1 шілдеге осы эмитенттің берешегі 1 015 160 000 теңге мөлшерінде толық көлемде өтелді.

Сонымен қатар БЖЗҚ зейнетақы активтеріне залал келтіргені үшін кінәлі тұлғаларды жауапкершілікке тарту мақсатында қылмыстық іс қозғау бойынша іс-шаралар жүргізуде.

Қазіргі уақытта Қордың қатысуымен 12 эмитентке қатысты қылмыстық өндіріс жүргізілуде – «GLOTUR» АҚ, «Имсталькон» АҚ, «РЭМИКС-Р» АҚ, «Роса» АҚ, «Mineral Resources of Central Asia» АҚ, «HOMEBROKER» АҚ, «Казнефтехим» АҚ, «Қазақстан Қағазы» АҚ, «Казинвестбанк» АҚ, «Delta bank» АҚ, «LANDSBANKI» АҚ.

Айта кету керек, екі эмитенттің («Имсталькон» АҚ және «РЭМИКС-Р» АҚ) бұрынғы басшылары мен акционерлеріне қатысты сотқа дейінгі тергеу аяқталды. Іс материалдары сотқа қарау үшін берілді. Сондай-ақ, қылмыстық құқық бұзушылықтан келтірілген залалды өтеу мақсатында Қор БЖЗҚ зейнетақы

активтеріне келтірілген залалды өтеу туралы талап-арыз берді. Айыптау үкімі шығарылған жағдайда бұл залал да өтелуге жатады.

Осы ұйымдардың бірқатар басшыларының тергеу органдарынан жалпартып отырғанын атап өту маңызды. Осыған байланысты бүгінгі күні «Имсталькон» АҚ бұрынғы басшысы және акционері Владимир Кананыхин, «РЭМИКС-Р» АҚ бұрынғы басқарма төрағасы Тимур Беспаяев, сондай-ақ, «Казнефтехим» АҚ басшысы және акционері Еділ Қиришев іздестірілуде. Оларды іздеу екі жылдан астам уақыт бойы жүргізіліп келеді.

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Қазақстан Республикасының Президенті басшылық ететін Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

ИНФОРМАЦИОННОЕ СООБЩЕНИЕ

ЕНПФ ОБЕСПЕЧИЛ ВОЗВРАТ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ПО ПЕНСИОННЫМ АКТИВАМ НА СУММУ СВЫШЕ 23,6 МИЛЛИАРДОВ ТЕНГЕ

Акционерное общество «Единый накопительный пенсионный фонд» продолжает активную работу по возврату проблемной задолженности, образовавшейся в результате неисполнения обязательств по пенсионным активам.

Напомним, что ЕНПФ проводит эту работу с момента передачи пенсионных активов из частных накопительных пенсионных фондов в ЕНПФ. На момент завершения передачи пенсионных активов в ЕНПФ в 2014 году, в Фонде имелось 32 проблемных эмитента и их задолженность составляла 161,45 миллиарда тенге по номинальной стоимости.

По состоянию на август 2020 года ЕНПФ осуществляет работу по возврату задолженности в отношении оставшихся 19 эмитентов, допустивших дефолт. Указанных 19 проблемных эмитентов можно условно разделить на следующие группы:

1. **Эмитенты, в отношении которых применена процедура реабилитации** (АО «Роса», АО «Казахстан Газасы» и АО «Им-сталькон»). Всего 3 эмитента.

Сумма задолженности указанных эмитентов по номинальной стоимости – 15,80 млрд тенге.

2. **Эмитенты, в отношении которых осуществляется претензионно-исковая работа / исполнительное производство** (АО «Альтернативные Финансы», АО «РЭМИКС-Р», АО «Казнефтехим», АО «Астана-Недвижимость», ТОО «Комбинат строй-материалов и конструкций-2», АО «Орнек ХХІ», АО «Mineral Resources of Central Asia», АО «ТЕМА Ко», АО «НOMEBROKER», АО «Горно-обогатительный комбинат «Төрт-Күдык», ТОО «Корпорация «АПК-Инвест», АО «Холдинг «Казэкспорттастык»). Всего 12 эмитентов. Сумма задолженности по данной группе по номинальной стоимости – 13,03 млрд тенге.

3. **Эмитенты, в отношении которых осуществляется процедура банкротства/принудительной ликвидации** (АО «Валют-Транзит-Банк», АО «GLOTUR», АО «Qazaq Banki», АО «Эксимбанк Казахстан»). Всего 4 эмитента. Сумма задолженности, данной группы эмитентов по номинальной стоимости – 17,5 млрд тенге.

Таким образом, по состоянию на август 2020 года общая сумма задолженности (за счет пенсионных активов) по вышеуказанным 19 проблемным эмитентам составляет 46,33 млрд тенге, по номинальной стоимости, а с учётом задолженности АО «Холдинг «Казэкспорттастык» по выплате купонного вознаграждения в размере 5,8 млрд тенге общий размер задолженности составит 52,13 млрд тенге.

Отметим, что по состоянию 31 июля 2020 года общая сумма погашенной перед ЕНПФ задолженности по пенсионным активам составила 23,634 млрд тенге. В том числе:

в 2014-2016 гг. – 1,475 млрд тенге, в 2017 г. – 1,249 млрд тенге, в 2018 г. – 14,853 млрд тенге, в 2019 г. – 4,507 млрд тенге,

В общей сложности за семь месяцев 2020 г. – 1,55 млрд. тенге, которая поступила от:

• АО «Абди Компани» - 188,42 млн тенге (погашение купонного вознаграждения);

• ТОО «Корпорация «АПК-Инвест» – 17,92 млн тенге (погашение в рамках исполнительного производства);

• АО «Казахстан Кагазы» - 127,9 млн тенге (погашение в рамках реабилитации);

• АО «Имсталькон» - 105 млн тенге (погашение в рамках реабилитации);

КАЗАХСТАН ВОШЁЛ В ДВАДЦАТКУ СТРАН С ЛУЧШИМИ ПЕНСИОННЫМИ СИСТЕМАМИ

Крупнейшая немецкая страховая компания и один из мировых лидеров в этой отрасли компания Allianz подготовила отчет о качестве пенсионного обеспечения и устойчивости пенсионных национальных систем. В отчете Allianz Global Pension Report использовались критерии финансовой устойчивости пенсионной системы, демографии и адекватности пенсионных выплат для 70 стран (данные на март 2020 года).

Казахстан по итогам исследования вошёл в двадцатку лучших, набрав показатель в 3,48 и стал лидером среди стран Содружества Независимых Государств (СНГ). Из бывших стран СССР впереди Казахстана только Латвия, ставшая 13-ой. Эстония и Литва расположились на 25 и 27 строчке соответственно. Россия в рейтинге заняла 33-е место, а Украина - 56-е.

Лучшей пенсионной системой стала Швеция, набравшая оценку в 2,91, далее с небольшим отрывом следует Бельгия - 2,92; Дания – 2,96; Новая Зеландия - 3,00 и замыкает пятерку США -3,04. Также в десятку вошли Австралия, Нидерланды, Норвегия, Болгария и Канада. Замкнули список из 70 стран Шри-Ланка, ОАЭ и Ливан.

Отметим, что компания Allianz использует собственный пенсионный индекс Allianz (API), который базируется на всестороннем анализе. Индекс состоит из трёх подгрупп и учитывает 30 параметров, которые оцениваются по шкале от 1 до 7 баллов, при этом 1 – это лучшая оценка. Суммируя все взвешенные промежуточные итоги по подгруппам, API присваивает каждой из проанализированных 70 стран оценку от 1 до 7 баллов, что обеспечивает всестороннее представление о соответствующей пенсионной системе.

Первая подгруппа охватывает вопросы демографических тенденций и финансовых возможностей. В частности, государственные расходы на пенсию, старение населения и т.д.

Вторая касается общей устойчивости пенсионной системы. Особенность второй подгруппы в том, что в лидеры по данным показателям вышли Индонезия и Болгария, страны, недавно увеличившие пенсионный возраст и снизившие нагрузку на бюджет. А вот в нижней стороне подгруппы под номером два оказались Саудовская Аравия, Шри-Ланка и Малайзия, где возраст выхода на пенсию все еще составляет 60 лет и ниже, а также отсутствуют другие демографические факторы.

Третья подгруппа оценивает, насколько пенсионная система может обеспечивать адекватный уровень жизни в пожилом возрасте. Здесь в лидерах страны, имеющие высокие пенсионные выплаты как Австрия, Италия, Новая Зеландия и Нидерланды. В нижней части данной подгруппы находятся развивающиеся страны, такие как Нигерия и Лаос.

Как отмечает главный экономист Allianz Людвиг Субран, сейчас вопросам пенсионного обеспечения уделяется меньше внимания, нежели другим современным вызовам.

- Ещё до вспышки коронавирусной инфекции Covid-19, мы столкнулись с дорогостоящей проблемой – изменение климата. Нам необходимо сейчас решать эти и другие серьезные проблемы, но назревает ещё одна, на которую нам необходимо пролить свет. Так, с учетом демографических изменений, политика, ориентированная на сегодняшних пенсионеров, не отвечает интересам молодого поколения, которому в конечном итоге придется заплатить по счетам в прямом и переносном смысле. Мы надеемся, что наши анализы и рейтинги пенсионных систем по всему миру помогут оживить общественные дебаты о правильной структуре пенсионной политики,

роли государства и пенсионных фондов (государственных и частных). Несмотря на то, что сейчас, похоже, все сфокусированы на теме Covid-19, пенсионная политика – тема слишком важная, чтобы её можно было упускать из виду в процессе борьбы с вирусом. Надвигается большой кризис пенсионной системы по всему миру и эту проблему необходимо решать уже сегодня, - отмечает Людвиг Субран.

К сожалению, в ближайшее время практически все страны мира столкнутся с проблемами пенсионного обеспечения, ведь всего лишь через 30 лет, в 2050 году количество людей пенсионного возраста в мире превысит 1,5 миллиарда. Резкий сдвиг в демографической ситуации лучше всего характеризуется повышением глобального коэффициента демографической нагрузки пенсионеров: до 2050 года он будет ошеломительно расти на 25-77%, т.е. быстрее, чем за последние 70 лет с 1950 года. Во многих развивающихся странах этот показатель увеличится более чем вдвое в течение следующих трех десятилетий, то есть менее чем за половину времени, которое заняло такое развитие в Европе и Северной Америке. Наиболее ярким примером является Китай, где этот показатель демографической нагрузки увеличился с 17% до 44%. Однако основной причиной для беспокойства для развитых стран является абсолютный уровень этого показателя, достигающий, например, 51% в Западной Европе.

В нынешнем году появился ещё один вызов пенсионным системам – это пандемия коронавируса (Covid-19), которая спровоцировала тяжелый удар по экономике практически всех стран мира. Снижение котировок на фондовых рынках, снижение цен на энергоносители и уменьшение процентных ставок сказались как на уменьшении пенсионных активов, так и частных сбережений граждан. Но фактор Covid-19 должен стать временным, так как пенсионные активы являются долгосрочными инвестициями, которые впоследствии должны не только вернуть прежние позиции, но и увеличить доходность. Но здесь опять-таки всё зависит от восстановления экономики после пандемии коронавируса.

Уже сейчас эксперты Allianz предлагают правительствам стран начать постепенно реформирование пенсионных систем, одной из мер которого является корректировка пенсионного возраста в соответствии с продолжительностью жизни, а также возможность трудоустройства граждан после достижения пенсионного возраста. При этом подчеркивается, что не должно страдать качество жизни пенсионера, и он должен получать достойные выплаты по достижению пенсии.

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ГНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности управления пенсионными активами переданы Совету по управлению Национальным фондом. В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов, добровольных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz)

ЕНПФ ОТВЕЧАЕТ НА АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ

1.Здравствуйте! В этом году 2 августа моей маме исполнилось 59 лет, когда ей готовится к выходу на пенсию, куда нам стоит в первую очередь обращаться?

В соответствии с Законом Республики Казахстан «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан» лица, имеющие пенсионные накопления в ЕНПФ, имеют право на пенсионные выплаты из ЕНПФ при достижении пенсионного возраста, в том числе женщины, достигшие:

с 1 января 2018 года - 58,5 лет;
с 1 января 2019 года - 59 лет;
с 1 января 2020 года - 59,5 лет;
с 1 января 2021 года - 60 лет;
с 1 января 2022 года - 60,5 лет;
с 1 января 2023 года - 61 года;
с 1 января 2024 года - 61,5 года;
с 1 января 2025 года - 62 лет;
с 1 января 2026 года - 62,5 лет;
с 1 января 2027 года - 63 лет.

Учитывая, что Вашей маме 02 августестящего года исполнится только 59 лет, то право на пенсионные выплаты по достижению пенсионного возраста, в том числе и из ЕНПФ, у неё возникнет только в 2021 году при достижении 60 лет.

Для назначения пенсионных выплат по возрасту (за трудовой стаж до 1 января 1998 года), государственной базовой пенсионной выплаты и пенсионных выплат из ЕНПФ необходимо будет обратиться с пакетом документов подразделению Государственной корпорации «Правительство для граждан» (в ЦОН). Выплаты за счёт бюджетных средств и пенсионных накоплений будут осуществляться в один день на банковский счёт, указанный в заявлении в соответствии с установленным Государственной корпорацией графиком пенсионных выплат.

2. Доброго времени суток. В нашей семье случилось горе, умер мой отец. Он был нашим кормильцем, сейчас мы испытываем материальные сложности и хотели бы узнать, можем ли мы с матерью забрать накопления отца?

В случае смерти лица, получающего пенсионные выплаты из ЕНПФ, либо лица, имеющего пенсионные накопления на индивидуальном пенсионном счете (ИПС) в ЕНПФ и не достигшего пенсионного возраста в соответствии с пунктами 1-3 статьи 11 Закона, его семье либо лицу, осуществившему погребение, ЕНПФ выплачивается **единовременная выплата на погребение** в пределах размера 52,4-кратного месячного расчетного показателя, установленного

на соответствующий финансовый год законом о республиканском бюджете, но не более имеющихся на ИПС средств.

В случае, если остаток пенсионных накоплений на ИПС после осуществления единовременной выплаты на погребение составит сумму, не превышающую размер минимальной пенсии, установленный на соответствующий финансовый год законом о республиканском бюджете, данный остаток также выплачивается как выплата на погребение.

Кроме этого, статьями 31 и 32 Закона «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан» определено, что в случае смерти лица, имеющего пенсионные накопления в ЕНПФ за счет обязательных пенсионных взносов и обязательных профессиональных пенсионных взносов, его **пенсионные накопления наследуются** в порядке, установленном законодательством Республики Казахстан.

Актуальный перечень необходимых документов в зависимости от вида выплаты, способа их подачи в ЕНПФ (при личном обращении/через средства почтовой связи/третье лицо), требования к их оформлению, а также бланки заявлений и образцы их заполнения в зависимости от вида валюты платежа, образцы доверенностей, контакты ЕНПФ размещены на сайте ЕНПФ по адресу www.enpf.kz.

3. Добрый день! Я являюсь инвалидом 2 группы (бессрочно), получаю ежемесячные выплаты из ЕНПФ. Но сейчас мне срочно нужны деньги для лечения, могу ли я получить все свои накопления единовременно?

В соответствии со статьями 30 и 31 Закона «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан» инвалиды первой и второй групп, если инвалидность установлена бессрочно, имеют право на получение пенсионных накоплений из ЕНПФ (при их наличии) **только в виде пенсионных выплат по установленному графику.**

В случае, если остаток пенсионных накоплений на индивидуальном пенсионном счете после осуществления очередной ежемесячной выплаты составит сумму менее 54 процентов от прожиточного минимума, установленного на соответствующий финансовый год законом о республиканском бюджете, данный остаток выплачивается вместе с суммой очередной выплаты.

Единовременно получить пенсионные накопления возможно, если сумма пенсионных накоплений на дату обращения получателя не превышает двенадцатикратный размер минимальной пенсии, установленный законом о республиканском бюджете на соответствующий финансовый год (с 1

апреля 2020 года эта сумма составляет 485 292 тенге = 12 * 40 441).

Обращаем внимание, что пенсионные выплаты по графику из ЕНПФ устанавливаются со дня обращения получателя и осуществляются до исчерпания пенсионных накоплений. ЕНПФ ежегодно самостоятельно производит перерасчет размера пенсионных выплат по установленному графику с учетом положений, предусмотренных Правилами осуществления пенсионных выплат.

Принимая во внимание изложенное, ЕНПФ не вправе осуществить Вам единовременно выплату всей суммы пенсионных накоплений. Пенсионные выплаты будут осуществляться Вам на ежемесячной основе в порядке и размере, установленными законодательством Республики Казахстан.

4. Добрый день, мой сосед является гражданином Афганистана, но он хотел бы устроиться ко мне на работу в ресторан. Могу ли я делать за него пенсионные взносы, ведь он не является гражданином Республики Казахстан?

В соответствии со статьёй 2 Закона «О пенсионном обеспечении в РК» иностранцы и лица без гражданства, постоянно проживающие на территории Республики Казахстан, пользуются правом на пенсионное обеспечение наравне с гражданами Республики Казахстан, если иное не предусмотрено законами и международными договорами. Иностранцы и лица без гражданства, постоянно проживающие на территории Республики Казахстан, при наличии документа, удостоверяющего личность (для иностранца – это вид на жительство иностранца в Республике Казахстан, для лица без гражданства – удостоверение лица без гражданства), **имеют право на пенсионное обеспечение** в Республике Казахстан.

В случае, если иностранцы и лица без гражданства, находятся в Республике Казахстан на ином законном основании, то они считаются временно пребывающими в Республике Казахстан и не имеют право на пенсионное обеспечение в Республике Казахстан, в т.ч. не вправе уплачивать пенсионные взносы в ЕНПФ.

Таким образом, иностранцы и лица без гражданства, постоянно проживающие на территории Республики Казахстан, имеют право участвовать в накопительной пенсионной системе Республики Казахстан. Что касается подачи заявления об открытии индивидуального пенсионного счета (ИПС) для учета обязательных пенсионных взносов (ОПВ), обязательных профессиональных пенсионных взносов (ОППВ)/заключения договора о пенсионном обеспечении за счет добровольных пенсионных

взносов (ДПВ), то с января 2019 года открытие ИПС в ЕНПФ для учета ОПВ осуществляется в автоматическом режиме, соответственно, необходимость обращения физических лиц в ЕНПФ для его открытия отсутствует. В случае отсутствия у физического лица в ЕНПФ открытого ИПС для учета ОПВ, он открывается на основании поступившей из некоммерческого акционерного общества «Государственная корпорация «Правительство для граждан» первичной суммы ОПВ, перечисленной агентом в ЕНПФ, на реквизиты физического лица, указанные в электронном платежном поручении. В связи с чем, заявление для открытия физическими лицами ИПС для учета ОПВ в ЕНПФ сейчас не требуется.

5. В Казахстане много говорят о цифровизации и на фоне коронавирусной инфекции, необходимо говорить о развитии онлайн, как с этим обстоят дела у ЕНПФ? Много ли людей получают услуги электронным способом?

Благодаря развитию новых технологий и отлаженной работе электронных систем сегодня свыше 90% услуг ЕНПФ оказывает в онлайн формате. Таким образом, наши вкладчики (получатели) могут не подвергать своё здоровье опасности и, не выходя из дома, получать целый спектр услуг: заключить договор о пенсионном обеспечении за счет добровольных пенсионных взносов в свою пользу; просмотреть выписку с ИПС; направить себе выписку с ИПС по электронной почте; внести изменения в отдельные реквизиты договора о пенсионном обеспечении; подать заявление в связи с установленной инвалидностью 1 и 2 групп бессрочно прочие услуги (с полным перечнем услуг можно ознакомиться на сайте ЕНПФ).

Отметим, что на 1 июля 2020 года вкладчикам ЕНПФ было оказано почти 9,4 миллионов услуг. Это выше показателя прошлого года на 2,7%. Из всех услуг 91,4% (или 8 566 698 операций) было проведено в электронном формате. По сравнению с прошлым годом популярность онлайн формата выросла на 16,4%.

Кроме того, вкладчики ЕНПФ могут получить консультацию в call-центре по номеру 1418 (звонок по Казахстану бесплатный), а также на корпоративном сайте www.enpf.kz, посредством чат-бота в WhatsApp и Viber по номеру +7 777 000 14 18 и на официальных страницах ЕНПФ в социальных сетях Instagram, Facebook, ВКонтакте, Twitter, Telegram, Одноклассники.

«БЖЗҚ» АҚ ФИЛИАЛДАРЫ ТАМЫЗ АЙЫНДА ҚАЛАЙ ЖҰМЫС ІСТЕУДЕ?

Карантин жағдайында тұрғындар мен қызметкерлердің қауіпсіздігін сақтау мақсатында Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры (БЖЗҚ) өңірлік филиалдарында келесі жұмыс режимін ұйымдастырды.

Алдын ала жазылу бойынша күндізгі қызмет көрсету режимі сегіз облыстық филиалдарда – Ақтөбе, Атырау, Жамбыл, Батыс Қазақстан, Қызылорда, Маңғыстау, Павлодар және Солтүстік Қазақстан облыстарында, сондай Жезқазған қаласындағы өңірлік филиал мен Нұр-Сұлтан қаласында (Республика 4 даңғылы мекенжайы бойынша бөлімшеде) жүргізілетін болады.

Жазылуды enpf.kz корпоративтік сайтында екі-үш әрекетпен-ақ оп-оңай іске асыруға болады. «Электрондық сервистер» қосымша бетіне өтіп, «Қызмет алу кезегін брондау» баннерін басып, әрі қарай Сіз филиалға келуге болатын ыңғайлы уақытты өз бетіңізше таңдай аласыз. Филиалдардың жұмыс тәртібі 9:00-ден 18: 00-ге дейін, сенбі және жексенбі – демалыс күндері.

Түскі үзіліс кезінде, яғни 13:00-ден 14:00-ге дейін операциялық зал желдетуге, ылғалды шүберекпен сүртіп алуға және дезинфекциялауға/ кварцтауға жабылады. Сонымен қатар жұмыс күнінің бірінші және екінші жартысында жұмыс үстелінің үстін, орындықтарды, есік тұтқаларын және т.б. дезинфекциялауға арналған 15 минуттан екі техникалық үзіліс қарастырылған.

Қалған облыстарда 31 тамызға дейін аймақтағы жағдайларды ескере отырып, бірқатар шектеу шаралары күшінде қалдырылады. БЖЗҚ кеңселері қашықтан қызмет көрсету және құжаттарды байланыссыз қабылдау қызметтерін көрсетеді.

Филиалдардың байланыссыз қызмет көрсету бойынша жұмыс тәртібі жұмыс күндері сағат 9:00-ден 18:00-ге дейін, түскі үзіліс 13:00-ден бастап 14:00-ге дейін созылады. Байланыссыз қызмет

көрсететін филиалдардың мекенжайлары enpf.kz сайтына орналастырылған.

Қордың кезекші қызметкерлері алдын ала жазылу бойынша қатаң санитарлық-эпидемиологиялық шаралар мен әлеуметтік қашықтық қағидаттарын сақтай отырып, электронды форматта алуға болмайтын қызметтер бойынша құжаттарды байланыссыз қабылдауды жүзеге асырады. Онлайн режимде алуға болмайтын қызметтерге мыналар жатады:

- салымшының/алушының қайтыс болуына байланысты зейнетақы төлемдерін тағайындау туралы өтініштерді ресімдеу (жерлеу);
- салымшының/алушының қайтыс болуына байланысты зейнетақы төлемдерін тағайындау туралы өтініштерді ресімдеу (мұра);
- Қазақстан Республикасынан тыс жерлерге тұрақты тұруға кетуіне байланысты зейнетақы төлемдерін тағайындау туралы өтініштерді ресімдеу (ерекше жағдайларда, Қор қызметін тұтынушының талабы бойынша);
- зейнетақы жинақтарын «БЖЗҚ» АҚ-дан сақтандыру ұйымдарына ауыстыру туралы өтініштерді ресімдеу.
- І/ІІ топтардағы мүгедектігі мерзімсіз белгіленген жағдайда зейнетақы төлемдерін тағайындау туралы өтініштерді ресімдеу;
- міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары есебінен жеке зейнетақы шотын ашу туралы өтінішті, соның ішінде міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары есебінен зейнетақымен қамтамасыз ету туралы келісім-шартқа қосылу туралы өтінішті ресімдеу;

БЖЗҚ қызметінің өзге де түрлерін, мысалы, жеке зейнетақы шотынан үзілді көшірме алу, деректемелерді өзгерту, ЕЗЖ есебінен

зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарттар жасау және т. б. Сіз үйден шықпай-ақ, ENPF ұялы қосымшасы және Қордың www.enpf.kz корпоративтік сайтында орналастырылған Жеке кабинет арқылы онлайн режимінде ала аласыз (электрондық қызметтерді алу тәртібі бойынша нұсқаулықтар тиісті бөлімдерде қоса беріледі).

БЖЗҚ сондай-ақ, аймақтарда қатаң санитарлық-эпидемиологиялық шараларды сақтай отырып, көшпелі қызметін ұйымдастырды. Бұл ретте алдын ала кеңес беру де жүзеге асырылады (соның ішінде сапарға шықпай, қызметтерді қашықтан алуға болатын мүмкіндікті тексеру). Азаматтарға көшпелі қызмет көрсету барысында міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары есебінен жеке зейнетақы шотын ашу туралы өтінішті ресімдеу (соның ішінде міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары есебінен зейнетақымен қамтамасыз ету туралы келісім-шартқа қосылу туралы өтінішті ресімдеу) қызметтері көрсетіледі. Сондай-ақ, Қордың қызмет түрлері тұрғындардың әлеуметтік осал топтары санатына жататын (мүгедектігі мерзімсіз белгіленген 1-2 топтардағы жандар) салымшыларға (алушылар) санитарлық-эпидемиологиялық шараларды сақтай отырып, көрсетіледі.

Сонымен қатар Қор қызметкерлері салымшыларға (алушыларға) жинақтаушы зейнетақы жүйесі мәселелері бойынша кеңес беруге және Қордың электрондық қызметтерін алу үшін қашықтықтан көрсетілетін қызметтерді төмендегі тәсілдер арқылы қамтамасыз етуге әрқашан да дайын:

- 1) өңірлік бөлімшелердің кезекші қызметкерлеріне телефон байланысы арқылы өтініш жасау (тізімі enpf.kz сайтында орналастырылған);
- 2) 1418 қысқа нөмірі бойынша Қордың байланыс орталығына жүгіну;

- 3) +7 777 000 14 18 телефон нөмірі бойынша WhatsApp, Viber чат-боттары;
- 4) Қордың www.enpf.kz корпоративтік сайтындағы онлайн-кеңесші;
- 5) өтініштерді enpf@enpf.kz электрондық поштасы арқылы жіберу;
- 6) Instagram, Facebook, ВКонтакте, twitter Telegram, Одноклассники сияқты әлеуметтік желілердегі аккаунттар.

Бұған қоса БЖЗҚ-да құжаттар топтамасын Қордың корпоративтік сайтында алдын ала онлайн түрде тексеріп, кейіннен пошта байланысы ("Қазпошта" АҚ) арқылы жіберу жолымен қызмет алу да қарастырылған.

«БЖЗҚ» АҚ барлық филиалдарының тізімі мен олардың жұмыс режимдері Қор сайтында қолжетімді.

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Қазақстан Республикасының Президенті басшылық ететін Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

2020 жылдың бірінші жартыжылдығында БЖЗҚ өз салымшыларына 82 миллиард теңгеден аса қаржы төледі

2020 жылдың алғашқы алты айында Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры 226 573 алушыға төлем жасады. Тұтастай алғанда жалпы сомасы 82,2 миллиард теңгеге 1 миллионнан астам зейнетақы төлемдері мен сақтандыру ұйымдарына аударымдар жүзеге асырылды, оның ішінде:

- зейнеткерлік жасқа толу бойынша төлемдер – 30,2 млрд теңге;

- сақтандыру ұйымдарына аударымдар – 19,2 млрд теңге;

- ТТЖ-ға кетуге байланысты төлемдер– 16,8 млрд теңге;

- мұрагерлік бойынша төлемдер – 13,7 млрд теңге;

- жерлеуге берілетін төлемдер – 1,4 млрд теңге;

- мүгедектік бойынша төлемдер – 805 млн теңге.

Бұл ретте кесте бойынша ай сайынғы орташа төлем сомасы (зейнеткерлік жасқа толуға байланысты) 22 535 теңгені құрап, ең жоғарғы ай сайынғы төлем сомасы 506 980 теңге болды.

ҚАЗАҚСТАН ӘЛЕМНІҢ ҮЗДІК ЗЕЙНЕТАҚЫ ЖҮЙЕСІ БАР ЖИЫРМА ЕЛІНІҢ ҚАТАРЫНА ЕНДІ

Сақтандыру саласындағы әлемдік көшбасшылардың бірі немістің ең ірі сақтандыру компаниясы Allianz зейнетақы жүйесінің сапасы мен ұлттық зейнетақы жүйелерінің тұрақтылығы туралы есеп дайындады. Allianz Global Pension Report есебінде зейнетақы жүйесінің қаржылық тұрақтылығының алғышарттары, демография және 70 елдің өзара сәйкес келетін зейнетақы төлемдері қолданылды (2020 жылғы наурыздағы мәліметтер).

Зерттеу қорытындысы бойынша Қазақстан үздік жиырмалыққа еніп, 3,48 көрсеткішпен Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы (ТМД) елдері арасында көшбасшы атанды. Бұрынғы КСРО елдерінен Қазақстанның алдында 13-ші орынға ие болған Латвия ғана тұр. Эстония мен Литва сәйкесінше 25 және 27 орындарда орналасқан. Ресей рейтингте 33-ші, ал Украина 56-шы орынға жайғасты.

Швецияның зейнетақы жүйесі ең үздік атанып, 2,91 балл жинады, одан кейін Бельгия - 2,92, Дания - 2,96, Жаңа Зеландия – 3,00, ал АҚШ-тың зейнетақы жүйесі 3,04 ұпаймен үздік бестікті құрады. Сондай-ақ, ондыққа Австралия, Нидерланды, Норвегия, Болгария және Канада енді. 70 елден құралған тізімді Шри-Ланка, БАӘ және Ливан елдері түйіндеді.

Allianz компаниясы өзінің Allianz (API) зейнетақы индексінен қолданды, ол жан-жақты талдауға негізделген. Индекс үш шағын топтан тұрады және 1-ден 7 балға дейінгі шкала бойынша бағаланатын 30 түрлі өлшемді қамтиды, мұндағы 1- ең жақсы баға. Шағын топтар бойынша барлық сараланған аралық қорытындыларды жинақтай отырып, API талдауға енген 70 елдің әрқайсысын 1-ден 7 балға дейін бағалап, тиісті зейнетақы жүйесі туралы жан-жақты түсінік алуға мүмкіндік береді.

Бірінші шағын топ демографиялық үрдістер мен қаржылық мүмкіндіктер мәселелерін қамтиды. Атап айтқанда, зейнетақыға жұмсалатын мемлекеттік шығындар, халықтың қартаюуы және т. б..

Екіншісі зейнетақы жүйесінің жалпы тұрақтылығына қатысты. Екінші шағын топтың ерекшелігі – осы көрсеткіштер бойынша көшбасшылыққа жақында зейнетақы жасын ұлғайтқан және бюджетке түсетін жүктемені азайтқан Индонезия мен Болгария елдері шықты. Бірақ екінші топтың төменгі сатыларында Сауд Арабиясы, Шри-Ланка және Малайзия елдері жайғасқан, бұл елдердегі зейнетке шығу жасы өлі де 60 және одан төмен, басқа демографиялық факторлар жоқ.

Үшінші шағын топ зейнетақы жүйесінің адам қартайғанда лайықты өмір сүру деңгейін қаншалықты қамтамасыз ете алатындығын бағалайды. Мұнда Австрия, Италия, Жаңа Зеландия және Нидерланды сияқты жоғары зейнетақы төлемдері бар елдер көш бастап тұр. Бұл шағын топтың төменгі бөлігінде Нигерия мен Лаос сияқты дамушы елдер орналасқан.

Allianz компаниясының бас экономисі Людовик Субран атап өткендей, қазір зейнетақымен қамсыздандыру мәселелеріне басқа заманауи сын-қатерлерге қарағанда азырақ көңіл бөлінеді.

- Covid-19 коронавирустық инфекциясы басталғанға дейін біз аса үлкен мәселе – климаттың өзгеруіне тап болдық. Біз қазір осы және басқа да күрделі мәселелердің шешімін табуымыз керек. Бірақ тағы бір назар аударуды талап ететін мәселе туындап отыр, оны да талқылап, оң шешімін табу керек. Сонымен демографиялық өзгерістер ескеріліп, бүгінгі зейнеткерлерге бағытталған саясат тікелей және ауыспалы мағынада есептесуге тура келетін дәл ұрпақтың мүдделеріне сәйкес келмейді. Біз бүкіл әлем бойынша жасаған зейнетақы жүйесінің талдаулары мен рейтингтері зейнетақы саясатының дұрыс құрылымы, мемлекет пен зейнетақы қорларының

(мемлекеттік және жеке) рөлі туралы қоғамдық пікірталастарды жандандыруға көмектеседі деп үміттенеміз. Қазірде бүкіл қоғам жаппай Covid-19 тақырыбына алаңдап отырғанымен, зейнетақы саясаты – аса маңызды мәселе. Индетпен күрес жүргіземіз деп оны назардан тыс қалдыруға болмайды. Бүкіл әлем бойынша зейнетақы жүйесінің үлкен дағдарысы жақындап келеді және бұл мәселені бүгін шешу қажет, - дейді Людовик Субран.

Өкінішке орай, жақын арада әлемнің барлық елдері зейнетақымен қамсыздандыру тауқыметіне тап болады, өйткені, 30 жылдан кейін 2050 жылы әлемдегі зейнеткерлікжастағы адамдардың саны 1,5 миллиардтан асады. Демографиялық жағдайдағы күрт өзгеріс зейнеткерлердің демографиялық жүктемесінің жандандық коэффициентінің жоғарылауымен дәл сипатталады: 2050 жылға дейін ол 1950 жылдан бастап соңғы 70 жылға қарағанда 25-77%-ға тезірек өседі. Көптеген дамушы елдерде осы көрсеткіш алдағы үш онжылдықта екі еседен астам артады, бұл Еуропа мен Солтүстік Америкада осындай дамуға қол жеткізген уақыттың жартысынан аз бөлігі. Ең жарқын мысал – Қытай, онда демографиялық жүктеменің бұл көрсеткіші 17%-дан 44%-ға дейін артады. Алайда дамыған елдер үшін алаңдаушылықтың негізгі себебі – бұл көрсеткіштің абсолютті деңгейі, мысалы, батыс Еуропада ол 51% жетеді.

Биыл зейнетақы жүйелеріне тағы бір қиындық туындады, ол – әлемнің барлық дерлік елдерінің экономикасына қатты соққы боп тиген коронавирус індеті (Covid-19). Қор нарықтарындағы баға белгілеудің, қуат тасығыштарға баға мен пайыздық мөлшерлемелердің төмендеуі зейнетақы активтерінің, сондай-ақ азаматтардың жеке жинақтарының азаюына әсер етті. Бірақ Covid-19 факторы уақытша болуы керек, өйткені, зейнетақы

активтері ұзақ мерзімді инвестициялар болып табылғандықтан ол кейіннен бұрынғы жетістіктерді қайтарып қана қоймай, кірістілікті арттыруы керек. Бірақ бар мәселе коронавирус індетінен кейін экономиканың қайта қалпына келуіне байланысты.

Қазірдің өзінде Allianz сарапшылары ел үкіметтеріне зейнетақы жүйесін біртіндеп реформалауды бастауды ұсынып отыр. Осы шаралардың бірі – зейнеткерлік жасты өмір сүру ұзақтығына сәйкес түзету, сондай-ақ зейнеткерлік жасқа жеткеннен кейін азаматтарды жұмысқа орналастыру мүмкіндігі. Бұл ретте зейнеткердің өмір сүру сапасы зардап шекпеуі керек және ол зейнеткерлік жасқа жеткеннен кейін лайықты төлемдер алуы тиіс.

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Қазақстан Республикасының Президенті басшылық ететін Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

ЖИЫРМА АЛТЫНШЫ СӨЗ

Біздің қазақтың қосқан аты алдында келсе, түсірген батуаны жықса, салған құсы алса, қосқан иті өзгеден озып барып ұстаса, есі шығып бір қуанады. Білмеймін, содан артық қуанышы бар ма екен? Әй, жоқ та шығар! Осы қуаныш бәрі де қазақ қарындастың ортасында бір хайуанның өнерінің артылғанына я бір бөтен адамның жыққанына мақтанарлық не орны бар? Ол озған, алған, жыққан өзі емес, яки баласы емес. Мұның бәрі - қазақтың қазақтан басқа жауы жоқ, биттей нәрсені бір үлкен іс қылған кісідей қуанған болып, ана өзгелерді ызаландырсам екен демек. Біреуді ызаландырмақ - шаригатта харам, шаруаға залал, ақылға теріс. Әншейін біреуді ыза қылмақтың несін дәулет біліп қуанады екен? Жә, болмаса, ана ыза болушы соншалық неге жер болып қалады екен?

Жүйрік ат - кейде ол елде, кейде бұл елде болатұғын нәрсе, қыран құс та, жүйрік ит те - кейде оның қолына, кейде мұның қолына түсетұғын нәрсе. Күшті жігіт те үнемі бір елден шыға ма? Кейде ана елден, кейде мына елден шығады. Мұның бәрін адам өз өнеріменен жасаған жоқ. Бір озған, бір жыққан үнемі озып, үнемі жығып жүрмейді. Соның бәрін де біле тұра, жерге кіргендей болып я бір арамдығы, жамандығы шыққандай несіне ұялып, қорланады екен?

Енді осылардан білсеңіз болады: надан ел қуанбас нәрсеге қуанады һәм және қуанғанда не айтып, не қойғанын, не қылғанын өзі білмей, есі шығып, бір түрлі мастыққа кез болып кетеді. Һәм ұялғандары ұялмас нәрседен ұялады, ұяларлық нәрседен ұялмайды. Мұның бәрі - надандық, ақымақтықтың әсері. Бұларын айтсаң, кейбіреуі «рас, рас» деп ұйыған болады. Оған нанба, ертең ол да әлгілердің бірі болып кетеді. Көңілі, көзі жетіп тұрса да, хайуан секілді әуелгі әдетінен бойын тоқтата алмайды, бір тиянақсыздыққа түсіп кетеді, ешкім тоқтатып, ұқтырып болмайды. Не жаманишылық болса да бір әдет етсе, қазақ ол әдетінен еріксіз қорыққанда я өлгенде тоқтайды, болмаса ақылына жеңгізіп, мұным теріс екен деп біліп, ойланып өздігінен тоқтаған адамды көрмессің.

өзіп-шыны аралас

ЕШТЕҢЕ
САТПАЙМЫН!

Биыл қыс болмайды. Өйткені биыл жаууға тиісті қарды облыс әкімі жеп қойыпты...

Бұдан былай МАЙ инспекторларына аспандағы ұшақтарды

тоқтатуға құқық беріледі. МАЙ инспекторлары ұшқыштардан қалай пара алудың жолдарын қарастырып жатқан көрінеді...

Бұдан былай бөлке нан арзандайтын болды. Үкімет солай шешті. Бар жоғы он теңге. Бірақ Нанның іші қуыс, тек нан қабығын ғана жеген боласыз...

Ештеңе сатпаймын! Ештеңе жоқ мен пақырда!

Мұхтар ШЕРІМ

ДЕНСАУЛЫҚ

ДӘРІНІ ШЫРЫНМЕН
ІШУДІҢ ЗИЯНЫ

Жеміс-жидектің ағзаға өте пайдалы екенін бәріміз білеміз. Әсіресе, дәрумені мен пайдалы заттары көп цитрустың – грейпфруттың адам ағзасына берер пайдалы әсер мол. Оны кейде шырынға айналдырып та ішеміз. Одан оның құнары мен нәрі жоғалып кетпейді.

Алайда дәрі ішерде грейпфруттың өзін жеуге, шырынын ішуден барынша сақтанғаны абзал. Олай етпесе, дәрінің адам ағзасына әсері болмай қалуы мүмкін. Тіпті уланып қалуы да мүмкін.

Адамның бауыры мен ішегінде зат алмасуға қатысатын CYP3A4 ферменті болады. Ол ағзаға түскен дәрілік заттарды қорытуға не шығарып тастауға да қатысады. Ал грейпфруттың құрамындағы белсенді зат – фуранокумарин осы ферментпен реакцияға түсіп, оның жұмысын күшейтіп не әлсіретіп жіберуі мүмкін. Фермент күшейіп кетсе, адам ағзасында дәрі қалдықтары жинақталып қалады. Ал әлсіресе, дәрінің адамға пайдасы болмай қалуы ықтимал.

Жалпы фуранокумарин адам ағзасына түскеннен кейін 72 сағат бойы «өмір сүреді». Сондықтан дәрі ішіп жүргенде мүлдем грейпфрут жемеген жөн.

жадыңызда болсын

ЕКІНШІ ТОПҚЫН АУЫР БОПА МА?

Италияның Ұлттық астрофизика институты (Inaf) мамандары мен Милан мемлекеттік университетінің иммунологтары жөтелген, түшкірген адамның ағзасындағы коронавирус тамшысын алып күннің ультракүлгін сәулесімен өндеп зерттеу жасаған. Тәжірибе барысында коронавирусқа түскен күн сәулесінің аз мөлшерінің өзі оны әлсіретіп тастайтыны анықталды. Сондықтан күн ыстық мемлекеттерде эпидемиологиялық жағдай басқа елдерге қарағанда жақсы, коронавируспен ауырғандар аз.

Осындай деректерді негізге алған италия ғалымдары күзде келетін коронавирус толқыны әлсіз болады дегенді алға тартады.

– Жағдай қалай болатынын ешкім де нақты айта алмайды. Біздің ойымызша, коронавирустың екінші толқыны келеді, бірақ көктемдегідей емес, біршама жеңілдеу болады, – дейді зерттеу тобының мүшесі, иммунолог, профессор Марио Клеричи (Mario Clerici).

Клеричидің айтуынша, қазіргі коронавирустың қыста, ақпанда тараған коронавирустан айырмашылығы жоқ.

– Вирус әлі де қуатты, өзгере қойған жоқ. Бірақ жаздай ыстық күннің әсерінен біршама әлсірейтіні анық. Мәселен, көктемдегі вирустың сыртқа жайылған бөлшектері түгел дерлік белсенді, зиянды болса, қазіргісінің ауру шақыратын бөлшектері аздау, – дейді профессор.

Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының жаңа деректеріне көз жүгірсек, әлемде 14 млн адам коронавирусқа шалдығып, 600 мыңға жуығы көз жұмған.

COVID-19 тудырған пандемияның күзде келетін екінші толқыны көктемдегідей емес, жеңілдеу болмақ. Өйткені жазда күн сәулесінен әлсіреген коронавирустың күші бастапқыдай емес. Мұндай тұжырымға италия ғалымдары келді.

КЕРЕК-ДЕРЕК

АНА СҮТІНДЕ
БАЛАНЫ КОРОНАВИРУСТАН ҚОРҒАЙТЫН ЕМ БАР

Коронавируспен ауырған әйелдің сүтінде баланы коронавирустан қорғайтын антидене түзілетіні белгілі болды. Мұны Пекин биотехнология институты мен АҚШ-тың Калифорния штатындағы Мерсед университетінің мамандары анықтады.

Мамандардың сөзіне қарағанда, ана сүтінде баланы түрлі ауру-сырқаудан, вирус пен бактериялардан қорғайтын денешіктер болады. Бұл денешіктердің арасында баланы коронавирустан қорғайтын арнайы антидене де бар болып шықты.

Мамандар ана сүтімен коронавирусқа шалдыққандарды емдеуге болады дейді. Алайда мұның теріс жақтары да бар. Ана сүтінен жасалған дәрі-дәрмек бағасы өте қымбат болады әрі ана сүтінен өзінде ауру қоздыратын басқа да вирустар шығуы мүмкін.

Материал интернет желісінен алынды

САЯСАТ

Президент Жолдау жариялайды

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев республика халқына кезекті Жолдауын жариялайды. Бұл туралы өзінің Facebook парақшасында ҚР Президентінің баспасөз хатшысы Берік Уәли жазды.

«Мемлекет басшысының Қазақстан халқына арнаған жыл сайынғы дәстүрлі Жолдауы 2020 жылдың 1 қыркүйек күні өтетін Парламенттің кезекті сессиясының ашылуында жарияланады деп жоспарланып отыр. Парламенттің қос Палатасының бірлескен отырысында Президент Қасым-Жомарт Тоқаев еліміздің дағдарыстан кейінгі кезеңдегі негізгі даму мақсаттары жайында айтады. Жолдаудың басым бөлігі экономикалық және әлеуметтік мәселелерге арналады», – делінген Берік Уәлидің жазбасында.

ҚАЙЫРЫМДЫЛЫҚ

ӘЛҚИСА, ӘҢГІМЕНІ ӨРІДЕН БАСТАСАҚ, АҢЫЗ БЕН ӘПСАНАЛАРДА ТАҚЫР КЕДЕЙ, ЖИРЕНШЕ ШЕШЕН, АЯДАЙ КҮРКЕНІ ТІГІП ЖІБЕРІП, ЕКІ АЯҒЫН КҮРДЕН ШЫҒАРЫП: «ӨЗ ҮЙІМ, ӨЛЕҢ ТӨСЕГІМ» ДЕГЕН ЕКЕН. СОЛ, ЖИРЕНШЕ АЙТҚАНДАЙ, БҮГІНГІ ҚОҒАМДА БАСПАНА МӘСЕЛЕСІ ӘКІМ-ҚАРАЛАРДЫҢ БАС АУРУЫНА АЙНАЛДЫ.

БАСПАНАЛЫ БОЛДЫ

Әсіресе, әйелдер қауымы әкімдіктердің есігін тоқпақтап, «әкім шықсын, бізге баспана берсін» деп аттандап жүр. Бұл, бөлек әңгіме!

Әр қазақтың баспаналы болғаны кімге зиян дейсің? Жергілікті биліктегілерден бөлек, асыраушысы жоқ көпбалалы аналар мен әлеуметтік жағдайы төмен отбасыларға «Харакет» және Қазақстандағы мешіттер жанынан құрылған «Зекет» қайырымдылық қорлары қыруар шаруа тындырды. Мәселен «Харекет» қайырымдылық қоры Талдықорған қаласындағы көпбалалы, алтын алқа иегері Райхан Момбековаға үш бөлмелі үйдің кілігін тапсырды. Құрылғалы үш жылдың көлемі болған қор «1000 теңге баспана» жобасы бойынша жиналады. Оған қазақстандық әр азамат пен азаматшалар әрі кәсіпкерлер мен бизнесмендер де ат салысуда, Мұны қазақша асарлату десе де болады. Бүгінгі күнге дейін «Харекет» қайырымдылық қоры республика бойынша 175 жанұяға баспана сыйласа, соның 18-і Алматы облысына тиесілі. Қордың Респубика бойынша басшысы Гүлмира Мұқанқызы болса, Талдықорған өңірі бойынша басшысы Амангелді Төлемісов. 2012 жылы құрылған «ЗЕКЕТ» қоры «Ел үлесі пәтерге» жобасы аясында бір жарым жылдың ішінде Жетісу өңірінде 56 мұқтаж жандарға баспана алып берген. Ал, республика бойынша 253 отбасы Зекет қорының төл жобасы аясында 253 отбасын баспана мұқтажынан құтқарған.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

30-ТАМЫЗ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ КОНСТИТУЦИЯСЫ КҮНІ

АТА ЗАНЫМ – АЙБЫНЫМ

Осыдан 25 жыл бұрын, 1995 жылы 30-тамызда Қазақстан халқы үшін тарихи шешім қабылданып, елдің құқықтық тарихында алтын әріппен жазылған жаңа дәуір басталған еді. Ел тәуелсіздігінің тірегіне айналған Ата заң – мемлекет пен қоғамда орын алып отырған барлық реформаның дамуы мен құқықтық қатынастардың қайнар көзіне айналды.

Осы орайда айтарымыз, Қазақстанның Ата заңы әлемдегі жас Конституциялардың бірі болып саналады екен. Бүгінде қылшылдаған жиырма беске енді толса да, еркіндікті айғақтайтын, елдіктің бастауы болып табылатын құжат екендігі дәлелденген. Салыстырмалы түрде ширек ғасыр тарихи ауқыммен айтқанда, азғантай ғана мерзім. Айтсақ та, жаңалыққа толы зырлаған заманда Қазақстанның Ата заңы уақыттың сынынан сүрінбей өтті.

Осының өзі Ата заңымыздың мықтылығын білдірсе керек. Ал бүгінгі Ата заңымыздың басты қуаттылығы неде деген сұраққа Елбасы ұсынысымен енгізілген төрт ұстанымда жатқандығында десек кателеспейміз. Ол төрт ұстанымға келетін болсақ, бұл біріншіден – қоғамдық келісім және саяси тұрақтылық, екіншіден – экономикалық даму, үшіншіден – қазақстандық патриотизм, төртіншіден – маңызды мәселелерге референдум жасау және Парламентте дауыс беру арқылы шешу. Міне, осы төрт мәселе біздің республикамыздың негізгі принциптері болып саналады. Осы төрт ұстаным арқылы Ата заңымыздың әлеуеті күшейіп, бүгінгі

Қазақстанның жан-жақты дамуына куә болып отырмыз.

Осыған байланысты әрбір азаматтың басты парызы Қазақстан Тәуелсіздігінің тірегіне айналған Конституцияны қатаң ұстану. Яғни, Ата Заңымыз, Конституцияны құрметтеп қорғау, ал оның маңыздылығын жоғалтпай сақтау республикамыздың әрбір азаматының міндеті мен борышы болуы тиіс. Конституциямыздың 25 жылдық тарихы елдің дамуына сеп болып қана қойған жоқ, құжаттың құқықтық нормативтік қуаты әлі де халыққа талай қызмет етіп, демократиялық, құқықтық мемлекеттіліктің одан әрі беки түсуіндегі прогресс жолында мығым заңдық негіз болып қала бермек.

Осыған орай, облыс жұртшылығын, заңгерлер қауымын, жалпы елімізді осындай айтулы мерекемен құттықтаймын. Елімізді, тарихымызды қалай құрметтесе, Ата заңымызды солай аялауымыз керек.

Абай АРАП,
Алматы облысы Әділет департаментінің басшысы

ЖИЫН

ОНЛАЙН ТРЕНИНГ ӨТТІ

Алматы облысының Азаматтық орталығының ұйымдастыруымен «Адам құқықтарының тұжырымдамасы» атты 3 күндік вебинар-тренинг өтті.

Тренингті өткізудегі мақсат облыстағы үкіметтік емес ұйымдар әлеуетін арттыру. Жиында «Талдықорған құқық қорғау орталығының» директоры Виктор Тен сөз алып, сүбелі ойларын ортаға салды. Вебинарға 30-ға жуық үкіметтік емес ұйымның өкілдері қатысып, маңызды деген мәліметтермен қанықты. Отырыс соңында қатысушылар тарапы сауалдарын қойып, тұшымды жауап алды.

Ал аталмыш іс-шара «Азаматтық бастамаларды қолдау орталығының» қаржылық демеуімен іске асты.

Л. АЙДЫНҚЫЗЫ.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕ

Мемлекет қолдауының арқасында жыл сайын балаларды дамытуға және оқытуға арналған қолайлы жағдайы бар, заманауи жабдықтармен техникалық жабдықталған мектепке дейінгі мекемелер саны көбеюде. Мұндай балабақшалардың шалғай ауылдарда ашылуы бізді ерекше қуантады.

АУЫЛДА тағы бір балабақша ашылды

Осылайша, Алматы облысы Еңбекшіқазақ ауданының Қарасай ауылында «Алтын бөбек» балабақшасы ашылды. Бұл «Gassoil City Issyk» ЖШС ұжымы мен оның құрылтайшысы Махмед Гасановтың күш-жігерінің арқасында мүмкін болды.

«Gassoil City Issyk» ЖШС нарықта 2016 жылдан бері жұмыс істеп келеді. Соңғы уақытқа дейін негізгі қызметінің түрі - мұнай өнімдерін көтерме сату болған, сондай-ақ компанияның 3-санаттағы құрылыс-монтаж жұмыстарын орындауға лицензиясы бар.

Компания бизнесін әртараптандыруды болашақта келешегі бар ғана емес, сонымен бірге әлеуметтік маңызы бар іс деп, өзінің байырғы идеясын 2019 жылдың қараша айында «Алтын бөбек» бөбекжай-бақшасын ашып іске асырды.

Балабақша ғимараты компанияның өз қаражатына сатып алынды. Осыдан кейін,

«Қарапайым заттар экономикасы» мемлекеттік бағдарламасы бойынша «Жинақбанк» АҚ ЕБ-те алынған несиеге және өз қаражатына, балабақша ғимаратының ішінде толық қайта жаңарту жұмыстарын жүргізді. Сондай-ақ, «Бизнестің жол картасы – 2020» бағдарламасы аясында субсидиялаудың арқасында несие бойынша сыйақы мөлшерлемесі 15% - дан 6% - ға дейін төмендетілді.

«Алтын бөбек» балабақшасында 180 орынға дейін лайықталған 6 топ ұйымдастырылды. Балабақша білікті кадрлармен қамтамасыз етілген, оны тәжірибелі педагог Лейла Алиева басқарады, сонымен бірге балалардың бос уақыты мен дамуына барлық қажетті жағдайлар жасалған, ал бұл - олардың жарқын болашағының кепілі болып табылады.

Ш. ХАМИТОВ.

ОБЩЕСТВО

НОВЫЕ ПРАВИЛА

Правила пересечения государственной границы Казахстана изменились вновь. Новые нормы будут действовать в период карантинных ограничений в стране, передает газета «Алатау» со ссылкой на официальный сайт Комитета нацбезопасности РК.

Первым пунктом в правилах указано, что въезд и выезд временно ограничивается для казахстанцев и подданных других стран, за исключением сотрудников дипслужб и членов официальных делегаций, а также казахстанцев, которые работают в международных организациях, штабы которых находятся за рубежом.

Основными условиями для иностранцев – соблюдение визовых требований, иностранец должен быть гражданином страны, с которой Казахстан возобновил прямое воздушное сообщение и следовать из данной страны прямым рейсом. Прямыми воздушными рейсами для въезда в Казахстан также могут воспользоваться иностранцы, которым в соответствии с настоящим порядком разрешен въезд в страну.

Помимо того, разрешается пересечение государственной границы:

- иностранцам из состава экипажей морских судов, следующим в Республику Казахстан вне экипажей для смены – при наличии документов, подтверждающих статус и принадлежность к составу экипажей морских (речных) судов;
- владелец грузов, осуществляющим сельскохозяйственную деятельность в Республике Казахстан – при представлении документов, подтверждающих, осуществление сельскохозяйственной деятельности

сти (согласно перечня и образцов документов, утверждаемых Министерством сельского хозяйства Республики Казахстан);

- родителям (опекунам или попечителям), сопровождающим несовершеннолетних граждан Республики Казахстан, проходящих обучение в учебных заведениях на территории иностранных государств, а также для их выезда из Казахстана за рубеж в целях продления учебных виз, оформления студенческих ID-карт, сдачи экзаменов (тестов) — при наличии приглашений заграничного учебного заведения и официального разрешения на въезд в иностранное государство в указанных целях.

При выезде из страны гражданам Республики Казахстан необходимо самостоятельно уточнять действующие ограничения и возможность въезда в страну, куда планируется поездка.

СОБ.КОРР

ВАКЦИНА

У ПЕРЕБОЛЕВШИХ КОРОНАВИРУСОМ В ПЛАЗМЕ КРОВИ ВЫРАБАТЫВАЮТСЯ АНТИТЕЛА, СПОСОБНЫЕ ПРОТИВОСТОЯТЬ ВИРУСУ. СООТВЕТСТВУЮЩИЕ ОРГАНЫ ВЫДАЛИ ВРЕМЕННОЕ РАЗРЕШЕНИЕ НА ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПЛАЗМЫ ПЕРЕБОЛЕВШИХ ПАЦИЕНТОВ В ЛЕЧЕБНЫХ ЦЕЛЯХ, ПЕРЕДАЕТ CNN.

В США РАЗРЕШИЛИ ИСПОЛЬЗОВАТЬ НОВЫЙ МЕТОД ЛЕЧЕНИЯ COVID-19

Правительство отмечает 35-процентное снижение смертности при использовании такого метода, но скептики говорят о неоднозначности этих результатов.

«При разработке лекарств мы мечтаем о чем-то вроде снижения смертности на 35 процентов, – заявил Азар, министр здравоохранения и социальных служб. – Это большое достижение в лечении пациентов».

Источником плазмы крови, которая богата антителами, являются пациенты, восстановившиеся после коронавируса. Она использовалась для лечения десятков тысяч пациентов с COVID-19 в США.

Несмотря на то, что эффективность данного лечения официально не подтверждена, Управление по безопасности продовольствия и лекарственных средств США отметили тот факт, что у почти 70 тыс. пациентов, лечившихся данным методом, негативных последствий не обнаружили.

Ведомство подчеркивает, что выданное разрешение является экстренным и носит экспериментальный характер!

США остаются мировым антирекордсменом по числу заболевших (более 5,8 млн) и умерших (более 180 тыс.) от COVID-19.

К.ПАЙФЕР

ОБРАЗОВАНИЕ

В КАЗАХСТАНЕ ВРЕМЕННО ОТМЕНЯТ ШКОЛЬНУЮ ФОРМУ

Министерство образования и науки РК временно отменило школьную форму в Казахстане, сообщает пресс-служба ведомства.

В школах Казахстана проводится единый общереспубликанский педагогический совет, на котором руководители объясняют коллективам текущие изменения, передает Today.kz

Теперь родители сами могут принимать решение, идти ребенку в школу в форме или в любой другой повседневной одежде.

«Требования к школьной форме не отменяются, но внесены временные изменения, в рамках которых родители могут самостоятельно решить, отправлять ребенка в школу в школьной форме или в другой удобной одежде», - говорится в сообщении Минобразования.

Что касается перехода на онлайн обучения, в связи с эпидемиологической ситуацией в стране, то по желанию родителей в школах будут функционировать дежурные классы для учеников 1-4 классов. В одном классе будут учиться не более 15 человек.

"Если родители или законные представители детей выразят желание и напишут заявления, а школа готова строго соблюдать санитарные нормы, то дети 1-4 классов смогут обучаться в штатном режиме. Поскольку в школах будут пустовать кабинеты, где обычно проходят уроки для старшеклассников, эти кабинеты также могут быть использованы для организации обучения в дежурных классах. Заявления родителей принимают классные руководители в онлайн-формате через доступные средства связи", - пояснили в МОН.

АЛАТАУ-АҚПАРАТ

МЕДИЦИНА

Мировая пандемия навсегда изменила наши жизни, сломала все привычные устои существования. Заставила людей иначе смотреть друг на друга, поменяла приоритеты, напомнила о хрупкости человеческой жизни и о том, что здоровье бесценно.

Каждую минуту во всех уголках мира миллионы медиков забыв о сне, еде и отдыхе, сражаются за каждого из нас, уже много месяцев весь мир борется с пандемией коронавируса. Казахстанские медики не стали исключением, нужно признать этот год выдался очень сложным, наши врачи и медсестры находятся на «передовой».

Пожалуй, ни один человек не будет спорить с тем, что сейчас настоящими героями являются медицинские работники. Настало непростое время, когда весь мир нуждается в помощи представителей этой благородной профессии.

Каждый день они просыпаются и словно солдаты, надевая защитные костюмы и маски, гордо идут в бой с невидимым врагом. Они такие же люди со своими мечтами и страхами, с надеждой на лучшее будущее, ежедневно спасают людей, рискуя здоровьем и своими жизнями, психическим и моральным равновесием.

Думаю, самое сложное в работе врача именно морально быть готовым к различным ситуациям. Медработники проводят с пациентами ни один час, многим, находящимся в больнице, нужна была помощь 24 часа в сутки, далеко не каждый человек способен выдержать подобное.

«Конечно, нам было сложно психологически, но за все те месяцы,

АНГЕЛЫ В БЕЛЫХ ХАЛАТАХ

в течении которых мы работали в условиях карантина ни один сотрудник не сказал мне, что ему тяжело и он не выйдет на работу» – не скрывая гордости за своих врачей, говорит глава больницы Ескильдинского района Роза Ибраева.

Ни один десяток людей обязаны своей жизнью медикам и в век интернета и современных гаджетов стало популярно писать отзывы и благодарности на своих страницах в соцсетях, а в условиях изоляции такая тенденция становится еще более актуальной.

«Разумеется, мне и нашим врачам очень приятно видеть, то как выздоровевшие пациенты пишут хорошие отзывы и благодарят нас. Это поднимает боевой дух и мотивирует двигаться дальше» – признается Роза Мухаметченовна.

Государство, в свою очередь сделало все возможное для того чтобы обезопасить здоровья медиков, закупая сотнями тысяч средства индивидуальной защиты, такие как антисептики, медмаски и специальные противозаразные костюмы, а также назначило медработникам денежную компенсацию за риск.

«Наших врачей обеспечили не только спецодеждой и масками, им привозили обеды, даже шоколад и кумыс были в меню. Больница практически ни в чем не нуждалась, медикаментам было

достаточно, также мы регулярно получали гуманитарную помощь», – утверждает Роза Ибраева.

На период карантина больница была разделена на несколько зон, согласно постановлению минздрава, а при входе каждому обязательно измеряют температуру, в случае превышения нормы и с соответствующими симптомами направляли в фильтр, где квалифицированные специалисты старались помочь пациенту.

Не так давно, больницу посетили врачи из Российской Федерации.

Специалисты оценили обстановку и оказали консультативно-диагностическую поддержку медикам.

Также во врачебной амбулатории села Бактыбай Ескельдинского района было открыто провизорное отделение на 80 коек, где мед.персонал работал в усиленном режиме. Облаченные в спецкостюмы круглосуточно, медики понимали, что у любого из них есть риск заболеть, но несмотря на это каждый день выполняли свою работу.

«К концу сентября мы планируем закончить ремонт в стационарном отделении, где мест будет больше, а также комфортные условия для всех пациентов» – говорит глав врач.

Еще одним немаловажным фактом является то, что врачи вели разъяснительную работу, стараясь снизить уровень паники среди населения, ведь больше всего пугала неизвестность.

Оглядываясь назад, понимаешь, что была проделана колоссальная работа, каждый из них работал на износ, будь то простая медсестра, сидящая день и ночь около кровати больного или врач с многолетним опытом, все они наши герои, наши бесстрашные ангелы-хранители.

Несомненно, работу врача невозможно переоценить – это ежедневный подвиг.

Каждая спасенная жизнь – это маленькая победа, в большой войне.

Это борьба за здоровье пациентов, это шанс вновь обрести радость жизни. В мире постоянно появляются новые опасные и неизвестные науке болезни, вспыхивают эпидемии. И врачи вступают в борьбу с вирусами.

Врачи спасают жизни, как и раньше, охраняя здоровье на земле.

СОБ.КОРР

ЖЕМҚОРЛЫҚ

ЖИЫРМА МЫҢНАН

Бір миллионға дейін пара алғандар

Жемқорлық та айықпайтын кеселге айналды. Бұл да коронавирустан кем болып тұрған жоқ. Айналасын жайпап, мемлекеттің іргесін шайқап-шайқап жіберуде. Құдды бір жемтік талғамайтын құзғын секілді. «Құзғын» дейін десең ол өлексе жейді. Ал, біздің жемқорлар өлексе жемейді. Майлы жілікті, ақмайымен қара кесегімен уыстап қарпып жүр. «Бірқазан» дейтін есек аяқты құстар отрядына жататын бір құс бар. Тұмсығы ұзын, тамақ астында созылмалы тері қапшығы бар. Осы құс жемтігін суға басымен мойнын батырып жіберіп, тамаққа салып қылғыта береді. Біздің жемқорлар да осы бірқазан сияқты бюджетке ұзын қолдарын бастарымен сүңгітіп жіберіп, теңгені теңімен қылғытуда. Қылғытамын деп, қылқынып жатқандары қаншама?

Бірақ, бұдан жемқорлық көбеймесе, азайған жоқ. Індеттің де ірісі осы болып тұр! Мемлекет ішінде ірің мен соқтасы солқылдап тұрған жемқорлық, парақорлық, тамыр-таныстық, сыбайластықты түп-тамырымен жоятын бізге де бір Грузия мемлекетін басқарған экс-президент Саакашвили жетіспей тұр. Бұл кеселдің асқынғаны соншалық, жоғарғы эшалоннан бастап, құзырлы орган прокуратура, сот, полиция, облыс және аудан әкімдері, әлеуметтік сала, спорт, мектеп, жоғары оқу орындары денсаулық саласына дейін дендеп, жұлынға кірген құрттай қаулады. Пара алып, ішкен жегендерді түрмеге тоғыта бермей миллияртап, миллиондап алғандарын он, жүз есе өсіммен қайырып аламыз деген жоғары биліктің заңы зәңгіләкқа айналды. Жегіштер, кеміргіштер тұтылғанмен айыппұл төлеп, болмаса түрмеде жазасын жарым-жартылай өтеп, абактыдан пыр-пырлап ұшып шығуда.

Осыны көргендер, «ат жақсысы кермеде, жігіт жақсысы түрмеде» деген, ұсталсақ айыппұл, әрі кетсе түрмеден түлеп шығамыз деп, бюджетті бұйырден, параны үйірден алуда. «Ынсап, қанағат, түбе, мейірім жоқ» ашкөздердің айылы жиылмады. Китін де, шортанын да, итін де, битін де ұстадық, ұтқанмыз шамалы. Осы ұсталғандардың бәрі жоғары білімді, ел басқарған азаматтар. Мемлекеттің қаржысын талан-таражға салғандардан, төндер ойнатып, теңселіп жүргендер мен қатар мектеп директорлары қыл аяғы еден жуушыдан да пара дәмәткендерден не қайыр, не үміт. Арандары апанның аузындай ашылғандар жайлы Президент Қасым-Жомарт Тоқаев сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөнінде кеңес өткізді. Ол қол астындағы басшы қызметкерлердің жемқорлық үшін қызметтен босату қағидаты енгізілгенін атап өтіп, шенеуніктер арасында екі облыс әкімі барын, осы жылдың жеті айында 912 адам сыбайлас жемқорлықпен қылмыстық жауапкершілікке тартылғанын баса айтты. Мұндай жағдаяттардан Алматы облысы да кенжелеп тұрған жоқ. «Нұрлы жолы» бекетінде сегіз кеденші ұсталды. Олар Қазақстан мен Қытай шекарасы арқылы көлікті кедергісіз өткізгендері үшін пара алды деп күдікке ілінген. Қарасай ауданы әкімінің орынбасары «Жұмыспен қамту жол картасы» аясында кезекті құрылыс нысаны бойынша рәсімделген келісім шарттың жалпы құны 660 миллион теңге болатын қаржының 33,5 миллион теңгесін заңсыз сыйақы ретінде алған. Тәбеті жаман емес, жанын қинамай, жұмсақ креслода отырып опырыпты. Кербұлақ ауданы әкімі аппаратының жетекшісі жекеменшік фирма өкілімен бірге 5000000 (бес миллион) теңге көлемінде бюджет қаражатын «Жұмыспен қамту жол картасы» аясында бөлінген қаржыдан қарпыған. Текелі қаласы әкімінің аппарат жетекшісі пара алып жатқан кезде тұтқындауға келген сыбайлас жемқорлыққа қарсы полициядан қашып, «сасқан үйрек артымен сүңгиді» дегендей, өзенег секіріп біраз малтады. Басқа-басқа мүгедектер қоғамына қомағайлана барған шенеунік директордан 1,5 миллион теңге көлемінде пара дәмәткен. Ол Текелі қаласын абаттандыруға қатысты рәсімделген келісім шарттарға қамқорлық жасауға уәде беріпті.

Жыл басынан бері Алматы облысы бойынша Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл департаментінде 137 қылмыстық құқық бұзушылық тіркелген. Жемқорлыққа қатысты

ауыр және аса ауыр қылмыстар ретінде сараласақ, 85,5% немесе 88 қылмыстан келеді екен.

Жедел-тергеу тәжірибесіндегі талдау көрсеткендей, сыбайлас жемқорлық қылмыстардың үлесі көбінесе парақорлықпен байланысты болған. Оларға әрбір екінші тіркелген қылмыс 62,2% немесе 64 қылмыстан келсе, 13,6% немесе 14 - лауазымдық өкілеттігін теріс пайдаланса, 5% тапсырылған бөтен мүлкіті иемдену және ысырап жасаған теріс қылықтары әшкерленген. Парасатпайымдары парақорлықпен танылған, лауазымдық өкілеттіктерін пайдаланып асыра сілтегендерді көріп: «осы біздің билік мемлекеттік қызметке алғанда, біліммен біліктілігінен бөлек, қандай қадір-қасиеттеріне қарайды» деген ойға қаласың. Қызметке орныққанда «сұттан алпақ, судан таза болғандар» халыққа үлгі-өнеге көрсетеді деп ел тізгінін сеніп тапсырғандар неғып тәубесінен жаңылып жүр. Осылардың қатарында министрлерден бастап облыс әкімдерінің көрініс беруі «балықтың басынан шірігенін» анық көруге болады. Бұл туралы Президент Қасым-Жомарт Кемелұлы да жемқорлыққа қарсы кеңесте айтты. Жоғарыдағы жорғалап жүріп жүрісінен жаңылғандарды көрген етектегілер екі асаймыз деп етпетінен құлап жатыр. Енді қайта айналып, Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің Алматы облысы бойынша департаменті берген мәліметке жүгінелік.

Қылмыстық жауапкершілікке тартылған 87 тұлға жергілікті атқарушы органдардың қызметкерлері болған. Олардың 37% ҚР Қорғаныс министрлігінің лауазымды тұлғалары, құқық қорғау органдарының қызметкерлері, 4,7% мемлекеттік мекемелердің қызметкерлері және 16,3% өзге тұлғалар. Есептік кезеңде аяқталған қылмыстық істер бойынша жалпы залал 3,6 млрд.теңгені құраған. Бүгінгі күні осы келтірілген залалдың 2,8 млрд. теңгесі өтелген. Сонымен қатар, аяқталған қылмыстық істер бойынша 289,5 млн. теңге мүлікке тыйым салынды дейді. Миллиард пен миллиондардың айналасында болып жатқан жемқорлыққа қарсы, Қазақстан Республикасы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің Алматы облысы бойынша департамент басшысы Е.Мақажановтың және Алматы облысы әкімі А.Ф.Баталовтың төрағалығымен облыстық сыбайлас жемқорлықтың алдын алу мәселелері жөніндегі ведомствоаралық комиссия отырысы өтті. Қаралған өзекті мәселеде сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет жедел-

тергеу қызметімен қатар сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ұшырайтын салалар мен бағыттарды анықтау бойынша талдау жұмыстарының нәтижесі айтылды. Ағымдағы жылдың бірінші жартыжылдығында сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет 9 түрлі сала мен бағытта сыбайлас жемқорлыққа қарсы мониторинг жүргізген.

Жастар практикасын іске асыру тиімділігі Алматы облысында салттық қызметтер көрсету бағытында – денсаулық, жер қатынастары, медицина қызметкерлеріне төлемдерді бөлу, автожол, білім беру гранттары, қызметтік тұрғын үйді бөлу және «Жетісу» АҚ қызметі саласындағы жүргізілген мониторинг талқыланды. Жер қатынастары саласына наурыз айында жүргізілген мониторинг бойынша өтініш берушінің өзі жер комиссиясының мүшесі бола отырып, жер учаскесін мемлекеттік қызмет арқылы ұзақ мерзімді жалға алған кезде облыста жалпай тәжірибе болғаны анықталған. Бұдан басқа, жер инвестициялық жобалар бой-

өткізілетін іс-шаралардың көпшілігі формальды және есеп беру үшін ғана жүзеге асырылады. Бұл өз кезегінде мемлекеттік органдардың бірінші басшыларының сыбайлас жемқорлық көріністеріне жол бермеу және сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін анықтау бойынша алдын алу шараларын қабылдауға мүдделі еместігін көрсетеді.

Бірақтар басқарма, оның ішінде ОМО аумақтық департаменттері мен жергілікті атқарушы органдар сыбайлас жемқорлыққа қарсы жүргізіліп жатқан саясатқа формалды түрде қарауға жол бергені айтылды. Жыл басынан бері департамент мемлекеттік сатып алу мониторингін жүргізу кезінде жалпы сомасы 816 млн.теңгеге бағаның жоғарылағанын айтып, бюджеттік бағдарламалар өкімшілеріне жоспарланған тауарларды, жұмыстарды және қызметтерді сатып алу бағаларын қайта қарау бойынша 51 хат енгізген.

Жемқорлықтың жолын кесеміз, құқық бұзғандарды құрықтаймыз деген айырықша органның пәрмені, жүргізіп отырған саясаты салмақты. Алайда, жоғарыда аты аталған мекемелер мен жең ұшынан жалқасқан жемқорлар, парақорлар бір басын шапсаң, екінші басы сопаң етіп шыға келетін жеті басты айдаһармен парара болып тұр. Айтулы жиында Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің Алматы облысы бойынша департамент басшысы Е. Мақажанов облыс әкімі Амандық Ғаббасұлына «Жетісу» ӘКК» 100% мемлекет қатысатын қоғам болып табылатынын ескере отырып, мұнда сіздің қоғам қызметінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатты іске асыру бойынша нақты жүйелі шаралар қабылдау туралы нұсқауы қажет екенін айтты. Сондай-ақ, жиын барысында Е. Мақажанов: «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» ҚР Заңының 8-бабының 5-тармағына сәйкес «мемлекеттік органдар, ұйымдар және квазимемлекеттік сектор субъектілері сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдауды жүзеге асырады, оның нәтижелері бойынша сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды жою жөнінде шаралар қабылдайды. Егер мемлекеттік органдарда сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізу бойынша осы талдамалық жұмысты қалай жүргізуге қатысты проблемалар болса, онда біз өз тарапымыздан әдіснамалық қолдау көрсетуге дайынбыз. Заңнамалық деңгейде, бірінші басшылардың қол астындағылардың сыбайлас жемқорлық үшін отставкаға кетуі бекітілгенін өкімге құлақпағыс етті. Алматы облысы бойынша 4 бірінші басшы отставкаға кетеді деп күтілетінін, бұл тұлғалардың отставкасын қабылдау сіздің қалауыңызда қалатын болады» –деді.

Өз сөзінде ол бүгінгі таңда облыста 7 сервистік, (Ақсу, Балқаш, Қарасай, Қаратал, Көксу, Райымбек аудандарымен, Талдықорған қаласында) ашылғанын мәлім етіп, бұл көрсеткіш республикалық деңгейде ең төмен болып тұрғандығын да тілге тиек етті.

Осыған байланысты, ағымдағы жылдың соңына дейін облыс бойынша сервистік әкімдіктердің ашылуына өтініш білдірді.

Бүгінгі күні жоғары және орта буындағы мемлекеттік қызметшілер арасындағы сыбайлас жемқорлық деңгейі салыстырмалы түрде жоғары деңгейде қалыпты. (Мамандар, бөлім бастықтары, сектор меңгерушілері аудандық мемлекеттік органдар мен ұйымдардың басшылары, ауылдық округтердің әкімдері). Жоғарыда аталған лауазымдар арасында орташа статистикалық «пара» алу 20 000 теңгеден 1000 000 теңгенің аралығында екен. Мемлекеттік қызметшілердің неге осындай қылмыстық әрекеттерге баратынына, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтың туындауына не себеп болатындығына талдау жүргізетін департамент талдау нәтижесіне сүйеніп, мемлекеттік қызметшілердің төмен жалақысы ең көп таралған факторлардың бірі екенін айтуға. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметке көптеген хат түсуде. Мысалы, жұмыс істеп тұрған мемлекеттік қызметшінің (Алматы облысы мемлекеттік органдарының бірінің бөлім бастығы) анонимді хаттарының бірінде мемлекеттік қызметші барлық есептеулерді жүргізіп, мемлекеттік қызметшілер арасында сыбайлас жемқорлықтың жоғары болу проблемасының екінші жағын көрсеткен. Онда, мемлекеттік қызметшінің шығыстары оның табысынан 2 есе артық болған. Мұның бәрі мемлекеттік қызметшінің заңсыз ақша қаражатын алуды, оның ішінде «пара алу» «үнемі іздеуде» екені көрсетілген.

Бұл көрініс жергілікті атқарушы органдардың қызметкерлерінде сыбайлас жемқорлықтың жоғары деңгейде қалуының бір себебі. Бұл проблема кешенді шешім қабылдауды талап етеді. Сыбайлас жемқорлықты жою тек Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметтің ғана құзыры емес. Оған жемқорлыққа қарсы саясатқа барлық мемлекеттік органдар жұмылдырылуы тиіс, сонда ғана тиімді нәтижеге қол жеткізуге болады. Мемлекеттік органдардың негізгі назары сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға аударылуы тиіс. Бұл бағытта біз жауапты әдістемелік көмек көрсетуге дайынбыз деген департамент басшысы Е. Мақажанов: «Біз азаматтар мен мемлекеттік институттарды сыбайлас жемқорлықтан сенімді қорғайтын кәсіби, ашық, тиімді және нәтижелі құқық қорғау органының мәртебесіне толық сай болу үшін басталған жұмысты жалғастырамыз» –деді. Ақордада өткен жемқорлықты жоюға қарсы өткізген кеңесте Президент Қасым-Жомарт Тоқаев жемқорлықпен сотталған шенеуніктерді мерзімінен бұрын бостандыққа шағармауды нығарлап тұрып құзырлы органдарға тапсырды. Сондай-ақ, Қазақстан беделді халықаралық ГРЕКО ұйымына, яғни сыбайлас жемқорлыққа қарсы мемлекеттер тобына мүше болғаны да айтылды.

Айтақын МҰХАМАДИ

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ

«Жетісу» ӘКК» АҚ баспасөз қызметі хабарлағанындай, Ауыл шаруашылығы министрлігіне қарасты Ауыл шаруашылығы дақылдарының сортын сынау жөніндегі Оңтүстік-Шығыс өңірлік инспектурасының сорт сынау учаскесінде өсірілген қант қызылшасы сорттары мен гибридтерінің таныстырылымы өтті.

Мекеме қызметкерлері Алматы облысы ауыл шаруашылығы басқармасының, «Жетісу» ӘКК» ӘДИ» АҚ және Ескелді ауданы әкімдігінің басшылығына жүргізілген жұмыстары мен сынақ нәтижелерімен таныстырды.

«Жетісу» ӘКК» ӘДИ» АҚ Басқарма төрағасының бірінші орынбасары Ерғазы Орымбасаровтың айтуынша, биыл корпорация Франция, Германия және Даниядан жоғары өнімді қант қызылшасының тұқымының 14,2 мың бірлігін сатып алған. Бұл тұқымдар облыстың 500-ден астам ауыл шаруашылығы өндірушілеріне берілді. 2011 жылдан бастап мемлекеттік қолдаудың арқасында шаруалар

пайызды құрады. «Торпедо» сорты да екінші жылы сынақтан өтуде. Оның өнімділігі 586 ц/га, ал қант мөлшері 18,8 пайыз»,– деді ауыл шаруашылығы дақылдарының сортын сынау жөніндегі Оңтүстік-Шығыс өңірлік инспектурасының директоры Қанат Бекиев.

Алайда, агрономдардың пікірінше, ең жақсы нәтиже Maribo шығарған «Ванилла» сортына тиесілі.

«Ванилла» алғаш рет сыналуда. Басқа сорттармен салыстырғанда жоғары көрсеткіштерге ие. Бұл қазіргі таңдағы көрсеткіш. Ал қызылша енді тағы екі ай өседі. Жалпы, «Ванилла», «Мустанг», «Хоней»

ҚАНТ ҚЫЗЫЛШАСЫНЫҢ ЖАҢА СОРТТАРЫ

625 бірлік ауыл шаруашылығы техникасымен қамтамасыз етілді. Қызылша бағытында 29 сервистік-дайындау орталығы құрылып, табысты еңбек етуде.

Егістік алқабында Оңтүстік-Шығыс өңірлік инспектураның мамандары даниялық Maribo компаниясынан алынған қызылша сорттары едәуір жақсы көрсеткішке жеткенін атап өтті. Сорт сынау учаскесінде тәтті түбірдің 24 гибриді отырғызылған, оның ішінде Maribo кәсіпорнының 8 сорты бар.

«Данюша», «Мустанг» сияқты сорттардан нәтиже жақсы. Екінші жыл қатарынан өнімділігі мен қант мөлшері бойынша жоғары көрсеткіш «Шкипер» деген сорта. «Өткен жылы өнімділік 766 ц/га, қанттылығы 17

сорттарының өнімділігі өткен жылмен салыстырғанда гектарынан 50-70 центнерге жоғары»,– деп атап өтті мекеменің бас агрономы Татьяна Кириченко.

Өз кезегінде Maribo компаниясының Қазақстан бойынша аймақтық өкілі Вячеслав Дизер еуропалық кәсіпорын баға мен сапаның ең жақсы арақатынасын қамтамасыз етуге ұмтылатынын атап өтті. Зауыт үлкен ғылыми жұмыс жүргізеді және ол 90 жылдан астам уақыттан бері әлем елдерін жоғары өнімді қызылша тұқымдарымен қамтамасыз етіп келеді.

Тәтті түбірді өсіру кезінде барлық технологияларды сақтаудың маңыздылығы туралы «Жетісу» ӘКК агротехнология жөніндегі

кеңесшісі Әбілқайыр Бексұлтанов айтып берді. Маманның айтуынша, шаруаларға суару жүйесіне ерекше назар аудару керек.

«Егер суару жұмыстарының бірінші жартысында ылғал шамадан тыс көп болса, онда тамыр жерге тереңдемейді. Осыған байланысты алғашқы суару 10-15 маусымға дейін жүргізілуі керек. Әрі қарай суару жұмыстары ауа райына байланысты жүргізілу керек. Ылғалдылық деңгейі далалық ылғал сыйымдылығынан 80-85% сақталуы тиіс. Бұл тұрғыда тамшылатып суару жүйесі тиімді. Онда барлық технология сақталады»,– деп түйіндеді сарапшы.

Сорт сынау алқабында қант қызылшасының тұқымдарын алу, сапасы мен

бағасы турасында, сондай-ақ кәсіпкерлердің проблемалық мәселелері мен ұсыныстары талқыланды. Дақылдың сынау нәтижелерімен таныстыру және оны шаруашылықта қолдану үшін алдағы уақытта алқапта қызылша өсірушілермен кездесу ұйымдастыру жоспарлануда.

Еске салсақ, ауыл шаруашылығы дақылдарының сортын сынау жөніндегі Оңтүстік-Шығыс өңірлік инспектурасының учаскесінде сынақ жүргізу және патент алу мақсатында 14 дақыл, оның ішінде дәнді, дәнді-бұршақты, жемшөптік, майлы дақылдар, сондай-ақ көгалды шөптер өсіріледі.

Ш. ХАМИТОВ.

МЕДИЦИНА

ЖОМАРТ ЖАННЫҢ ОЛЫ АМЫЗ

Тәңір сыйлаған дара дарынымен талайды таңдандырып, халқы үшін жасаған қалтқысыз еңбегімен ел құрметіне бөленіп жүрген жандар саусақпен санарлық. Солардың бірі де бірегейі – білікті дәрігер, белгілі ақын, сазгер Толқын Ақанұлы. Қазір ол Нұр-Сұлтан қаласындағы «Баккелді-2012» ЖШС-ның директоры, «Қазақ емханасы» медициналық орталығының бас дәрігері.

Бүгінгі күнге дейін еліміздің әр аймағынан және әлемнің 20-ға жуық мемлекетінен арнайы келіп, дертіне дауа іздеген науқастар оның қолынан ем алып, сауығып қайтқан. «Қазақ емханасының» Алматы, Тараз, Қарағанды сынды ірі қалаларда бөлімшелері бар. Емханада табиғи шөп дәрілерден пайдаланып, қазақтың дәстүрлі емдері мен әлемдік дәрігерлік ғылымды ұштастыра отырып, шығыс медицинасымен де ем жүргізіледі. Ондағы Толқын бастаған білімді де білікті дәрігерлер озық үлгідегі заманауи құрал-жабдықтарды көмегімен оған қоса қарапайым тамыр ұстау арқылы әрбір ауру түрін тура анықтай алады. Негізінен бұл орталықта созылмалы ауруға шалдыққандар дауаланады. Соның ішінде қан қысымы жоғары науқастар мен қант диабеті, асқазан, бауыр, өт, бүйрек, жүрек, ұйқы безі және ми қан тамырлары жіңішкеріп, түрлі нерв аурулары мен буын сырқатынан сал болып қалғандар емделеді. Ондағы әрбір маманның тәжірибесі мол қызмет көрсету сапасы жоғары болғандықтан, көптің алғысын алуда.

Орталық басшысы Толқын Ақанұлы Қытайдың медицина университетінен жалпы медицина мамандығы бойынша білім алған. Алғашқы еңбек жолын туған жеріндегі қалалық емхананың бас дәрігері болып бастаған. Осыдан соң Шығыс Түркістанда 20 жылдан астам еңбек етіп, дәрігерлік салаласында жеткен ірі-ірі жетістіктерімен түрлі марапатқа ие болған. Сол жылдары ол бас дәрігерлікпен қатар емхана, диспансер басшысы лауазымына көтеріліп, кейін денсаулық сақтау басқармасын басқарады. 2007 жылы тарихи атақжұрты Қазақстанға біржола қоныс аударып, 2009 жылдан бері Нұр-Сұлтан қаласында өз мамандығы бойынша медицина орталығын құрып, «Қазақ емханасында» жемісті еңбек етіп келеді. Содан бастап Толқынның емшілік даңқын естіп, біліктілігіне сүйінген ел ішіндегі және шет елдердегі науқастар оған арнайы келіп ем алып, дертіне дауа табуда. Оның айтуынша, мамандығына жан дүниесімен берілген білікті дәрігер үшін «ақ халатты абзал жан» деген елдің құрметті атағы ең биік әрі киелі ұғым.

Халықтың құрметіне бөлену – елге ерінбей еңбек еткен адамға ғана тән жетістік. Ал тер төге жасаған еңбектің еленуі атақ-марапатын былай қойғанда, алдағы күнге шабыт берері сөзсіз. Сол сияқты кейіпкеріміз біліктілігі мен көп жылдық еңбегінің нәтижесінде халық

алғысына бөленіп, түрлі марапаттарды иеленуде. Бүгінде Толқын халықаралық экология академиясының академигі, «ҚР халық денсаулығын сақтау ісіндегі ерекше еңбегі үшін» медалінің иегері, Қазақстан, Қытай мен Моңғолия мемлекеттерінің медицина саласының үздігі, Моңғолия Баян-Өлгей аймағының Құрметті азаматы. Жақында дәрігер Қазақстан Ұлттық Агроөнеркәсіп палатасының вице-президенті болып тағайындалды. Сүйікті кәсібі мен қоғамдық жұмыстарды ұштастыра білген ол «Ер Жәнібек» халықаралық қоғамдық қорының вице-президенті, «Барқы би» қоғамдық қорының президенті сынды қызметтерді де қатар атқарады.

Халқымыз «жомарт жанның – жолы ашық» деп бекер айтпаса керек. Толқын Ақанұлы ерқашан қарапайым акеділ адамгершілікке сай асыл қасиеттерімен, атымтай жомарт кеңпейілдігімен де көпке үлгі болып келеді. Әйгілі Әйтеке би бабамыздың «Бай болсаң, халқыңа пайдаң тисін, Батыр болсаң, жауға найзаң тисін» деген дана тұжырымын берік

ұстанған жан. Ол үнемі ұлт құндылықтарын ұлықтап, мұқтаж жандарға қаржылай қолдау көрсетуді өзінің адамдық әрі азаматтық боршына балайды. ол бүгінгі күнге дейін 20-дан астам адамға тұрғын үй салуға жер телімін сыйға тарса, шетелден көшіп келген, жағдайы төмен 5 отбасына баспана кілтін табыстаған. Сондай-ақ, шалғай ауылдардағы бірнеше азаматтың өз алдына кәсіп бастап, шаруашылығын дөңгелетуіне жәрдемдесіп мал сатып алып берсе, жанұясында қиыншылығы бар 15 мыңнан астам науқастың ерекше жеңілдікпен ем алуына мүмкіндік жасаған. Әрі еліміздің бас қаласындағы қыздар медресесіне ай сайын 200 АҚШ доллар көлемінде қаржылай көмек көрсетіп келеді. Сонымен қатар жыл сайын еліміздің әр аймағында өткен танымал тұлғалардың мерейтойлық шаралары мен тағы басқа да халықаралық және республикалық мәдени іс-шаралардың өтуіне кәсіпкер ретінде өз үлесін қосуда. Мәселен, 2014 жылғы «Ер Жәнібек – 300» халықаралық жобасы аясында Елордасында

өткен «Еліне ұран болған Ер Жәнібек» атты халықаралық ақындар айтысының өтуіне бастан аяқ демеушілік жасаса, белгілі ғалым, академик, филология ғылымдарының докторы, профессор Тұрсынбек Кәкішевтың 90 жылдығына орай дүниежүзі қазақ жастарының елде басқосуына барынша жағдай жасаған. Осы орайда Петропавл қаласында, даңқты әнші, композитор Сегіз сері Бахрамұлының 200, танымал ағартушы, дін ғалымы Халифа Алтайдың 100, қазақтың хас батыры Оспан Батыр Сілемұлының 120 жылдығын атап өту шараларына көлемді қаржы бөлген. Бұған қоса, белгілі ақын Омарғазы Айтанұлының, жазушы Жақсылық Семітұлының кітаптарының баспадан шығуына демеушілік жасап, Ақыл қажыны еске алу шарасына, ақын, Қытай мемлекеттік сыйлығының лауераты Серік Қапшықпайұлының 80 жасқа толуына орай өткізілген «Айдаң ары, күннен бері» атты шығармашылық кешін қаржылай қолдаған. Ал, биылғы жылы орын алған бүкіләлемдік пандемия кезінде де түрлі шараларға атсалысып, халықтан көмегін аямады. «Еліңмен бірге бол!» акциясы аясындағы атқарылған көптеген қайырымдылық шараларына жақынан жәрдем беріп, жан-жақты көмек көрсетті.

«Жігітке жеті өнер де аз» демекші, Қазақстан және Еуразия жазушылар одағының мүшесі Толқын Ақанұлының қарымды қаламгерлігі мен әуезді ән шығаратын сазгерлігі де өз алдына. Жалпы сегіз қырлы бір сырлы азаматтың отты жырлары мен әсем сазды өңдері елімізге танымал әшілдердің орындауында жұрт арасында кең тараған. Ақынның бұдан бұрын «Үміт сыйлағым келеді», «Қарағайбастауым» сынды жыр жинақтары жарық көрсе, жақында түрлі дертке және әлемдік індет коронавирусқа қарсы өнімді емдеу жолын ұсынатын «Емші кәдесі» атты шипагерлік кітабы баспадан шықты. Қай қырынан алып айтсақ та, оның әлі талай биікті бағындырары сөзсіз.

Лина АЙДЫНҚЫЗЫ

Дүйсенбі - Понедельник, 31 тамыз

ҚАЗАҚСТАН

06.00, 03.40 Әнұран
06.05, 02.15 «Қазақ даласының құпиялары»
Деректі фильм
06.30 «Ғасырлар үні»
07.10 М/х «Күлкі іздеген Күнекей».
07.30 «Konil tolqyny».
08.00 «Tansholpan»
10.00, 18.00 «Келін Өні»
12.00 Мемлекеттік Кремль сарайында өткен Димаш Құдайбергеннің жеке концерті
14.10, 21.30 Т/х «Фатмагүл».
15.10 Т/х «Арман Асуы»
17.00 «Ата заң – алтын тұғыр» Мерекелік концерт
17.15, 01.35 «Қызық екен»
20.00, 00.45 AQPAPAT
20.30 «Сағындырған әндер-ай». Ретроконцерт
22.30 Т/х «Ханзада».
23.45 Т/х «Егіз ғұмыр»
01.15 «Ата заң – 25 жыл» Арнайы жоба
02.40 «100 Jana esim».
02.50 «Konil tolqyny».

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Әнұраны
06.00 Аналитическая программа «7 күн» повтор
07.10, 18.00 Премьера «Удачная сделка»
09.00 Д/ф «Казахстан – Тарстан: вековая дружба»
09.20 Т/с «Разия»
10.25 21.40 Т/с «Жестокий Стамбул».
11.10 22.25 Т/х «Құсаиновтар. Өмір жолы».
12.00 Жаңалықтар. Новости
12.30 «COVID-19. Международные эксперты с Алмазом Шарманом»
13.00 Деректі драма «Мектеп»
14.15 00.20 Т/х «Оралу».
15.50, 23.15 Т/х «Пәленшеевтер-3»
17.00 Тұсаукесер «Qalamaimyn»
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.30 «Біздің назарда».
Тікелей эфир
21.00 Итоги дня

АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00,16.50 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
09.30, 22.00 Т/х «Кекеш келін»
11.00, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Құйынды мекен»
14.00 К/ф «Көкпар»
17.50 Т/х «Кек»
19.00 Т/х «Қызғалдақ»
20.00 «Үздік Өндер»
00.30 Т/х «Тандауым сен»
01.10 «Bas Times»
02.40 «Біреудің есебінен» Д/Д
03.25 «KazNet»
03.45 Т/с «Гадание при свечах»
05.35 «Домашние войны» ситком

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Армандаған достық» концерті
07.45 «Basty Bagdarlama»
08.20 «Ұшқалақ»
08.30 Комедия «Кавказская пленница, или новые приключения Шурика»
10.10 Комедия «Иван Васильевич меняет профессию»
12.00 «Qoslike» Тікелей эфир
15.35 «На самом деле»
16.45 Т/с «Возвращение к себе»
20.40 Т/с «Меч-2»
22.00 «П@УТИНА»
22.50 «Меч-2» Продолжение
00.45 Ночной кинотеатр

«Жила-была одна баба»
02.45 «Армандаған достық» концерті
04.30 «П@УТИНА»

КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 «КТК қоржынынан»
07.20 «Мәссаған»KZ
08.20 Т/х «Аслы-Ферхат»
09.35, 01.30 «Охота на верного» мелодрама
11.50 «Письмо надежды» мелодрама
16.00 Т/х «Өгей ана»
18.00 Т/х «Інжу»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00 Астарлы ақиқат
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21.30 «Хорошая жена» мелодрама
23.40 О/д «Морские дьяволы рубежи родины»
03.00 Т/х «Інжу»
03.00, 04.30 Т/х «Сүйікті Дениз»

ЖЕТИСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Апта /қаз/
10.00 Апта /рус/
10.45 «Тарихи тұлғалар»
11.00 «Спорт-тайм»
11.20 «Бағбан»
12.00 «Киноман»
13.00 «Дәрігер кеңесі» /тікелей эфир/
13.30 «Тағдыр мен тұлға»
14.00 «Парасат»
14.30 «Монолог»
15.00 «Әсем әуен»
16.00 «Бай-қуатты болайық»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Әсем әуен»
19.00 «Әдебиет пен адамзат»
19.30 «Құтты қонақ»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Денсаулық»
21.30 Новости
22.00 «Дәрігер кеңесі»
22.30 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Әнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Әнұраны
06.00 М/с «Лунтик»
07.15 Мистическое шоу «Последние 24 часа»
09.15 Х/ф «Власть огня»
11.50 Х/ф «Снежная королева-3 огонь и лед»
14.00 Х/ф «Черный котел»
16.00 Х/ф «Меч в камне»
18.00 Т/с «Аналық сезім-2»
19.10 Х/ф «Тайна печати дракона»
22.00 Х/ф «РЭД-2»
00.40 «Кел, татуласайық»
02.30 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
03.30 «Ризамын»
04.30 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 концерт «Алдараспан»
07.30, 21.50, 04.10 Т/х «Элиф»
08.40 Т/с «Беги»
13.00 Батыр. Концерт 2013г.
14.40 Х/ф «Кикбоксер возвращается»
17.00 Т/с «Тайны госпожи Кирсановой»
18.10, 23.20 Т/с «Первые ласточки»
19.15 Т/с «Гранд-3»
20.20 Т/х «Жалдамалы қалындық»
21.20 Т/х «Тақиясыз періште»
22.50, 02.50 «Q-елі»
00.25 Х-ф «Бэнгур»
03.10 Т/х «Азулы әулет»
05.00 «Өз ойым»

Сейсенбі - Вторник, 1 қыркүйек

ҚАЗАҚСТАН

06.00, 03.40 Әнұран
06.05, 03.15 «Қазақ даласының құпиялары»
Деректі фильм
06.30 «Ғасырлар үні».
07.10 М/х «Күлкі іздеген Күнекей».
07.30, 20.00, 00.45 AQPAPAT
08.00 «Tansholpan»
10.00, 18.00 «Келін Өні»
12.00, 23.45 Т/х «Егіз ғұмыр»
13.00 «Ұлт мақтанышы».
Деректі фильм
13.35 Концерт «Ұстазым менің ұстазым».
14.00 AQPAPAT
14.10, 21.30 Т/х «Фатмагүл».
15.10 Т/х «Арман асуы»
17.00 AQPAPAT
17.15, 02.05 «Қызық екен»
20.30 «Ashyq alan». Тікелей эфир
22.30 Т/х «Ханзада».
01.15 «Ashyq alan».
02.50 «Қайсар» д/ф

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Әнұраны
06.00 Жаңалықтар. Новости
07.15 18.00 Премьера «Удачная сделка»
09.15, 17.00 Тұсаукесер «Qalamaimyn»
10.20, 21.40 Т/с «Жестокий Стамбул».
11.10 22.25 Т/х «Құсаиновтар. Өмір жолы».
12.00 Жаңалықтар. Новости
12.30 «COVID-19. Халықаралық сарапшылар Алмаз Шарманмен»
13.00 Деректі драма «Мектеп»
14.15 00.20 Т/х «Оралу».
15.50, 23.15 Т/х «Пәленшеевтер-3»
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.30 «Біздің назарда».
Тікелей эфир
21.00 Итоги дня

АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
09.30, 22.00 Т/х «Кекеш келін»
11.00, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Құйынды мекен»
14.00 «COVID-19»
14.15 «Праймериз 2020»
14.20 Vine Time
14.30 М/ф «Буба»
14.40 Т/с «Условия контракта-2»
16.00 «Aitarym bar»
16.55 «Қош келдіңіз»
17.50 Т/х «Кек»
19.00 Т/х «Қызғалдақ»
20.00,01.10 ASTANA TIMES
00.30 Т/х «Тандауым сен»
02.30 «Әзілстан»
02.50 «Біреудің есебінен» деректі драма
03.35 «KazNet»
03.55 Т/с «Гадание при свечах»
05.30 «Домашние войны» ситком

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Последнее королевство»
07.00 «Той заказ»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «МУЖСКОЕ/ЖЕНСКОЕ»
12.00 «Qoslike»
15.35 «На самом деле»
16.40 «Пусть говорят»
18.00 «Басты Жаңалықтар»
18.45 «Basty prime»Тікелей эфир
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45 Т/с «Меч-2»
22.00 «П@УТИНА»
22.50 «Меч-2» продолжение
00.45 Ночной кинотеатр «Жила-была одна баба»
01.50 «П@УТИНА»
02.40 «Basty prime»
03.40 Т/х «Последнее королевство»

КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 Кешкі жаңалықтар
07.30 Т/х «Аслы-Ферхат»
08.40 Т/х «Аталар сөзі»
10.00 НОВОСТИ
10.30 «Было дело»
11.40 О/д «Морские дьяволы рубежи родины»
14.00 «Хорошая жена» мелодрама (повтор)
16.00 Т/х «Өгей ана»
18.00 Т/х «Інжу»
19.30 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР
20.00 «Астарлы ақиқат»
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21.30 «Хорошая жена» мелодрама
23.40 О/д «Морские дьяволы рубежи родины»
01.30 «Было дело» (повтор)
02.15 Т/х «Інжу» (қайталау)
03.10, 04.20 Т/х «Сүйікті Дениз»

ЖЕТИСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Денсаулық»
10.30 «Әдебиет пен адамзат»
11.00 «Ән тындайық» /онлайн-концерт/
12.00 «Құтты қонақ»
13.00 «Дәрігер кеңесі»
13.30 «Тағдыр мен тұлға»
14.00 «Тарих парақтары»
14.30 «Монолог»
15.00 «Керей мен Жәнібек» спектаклі
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Әсем әуен»
19.00 «Сегодня» /прямой эфир/
19.30 «Оқырман»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Арнайы репортаж»
21.30 Новости
22.00 «Дәрігер кеңесі»
22.30 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Әнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Әнұраны
06.00, 18.00 Т/с «Аналық сезім-2»
06.50 Х/ф «РЭД-2»
09.30 М/с «Лунтик»
10.00 Х/ф «Меч в камне»
12.00 Х/ф «Тайна печати дракона»
15.00 «Кел, татуласайық»
19.00 Сериал «Мертв на 99%»
20.00 Информбюро
21.00 Т/с «Гадалка»
23.10 Т/с «Махаббатым, кеш мені»
01.25 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
03.10 «Ризамын»
04.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Япырай»
06.40 «Гу-гулет»
07.15 «Келесі кім?»
07.50, 21.50, 04.10 Т/х «Элиф»
09.00 17.00 Т/с «Тайны госпожи Кирсановой»
10.10 «Измайловский парк»
11.50, 16.00 Т/с «Племяшка»
13.00, 20.20, 02.10 Т/х «Жалдамалы қалындық»
14.00, 03.10 Т/х «Азулы әулет»
15.00, 22.50 «Q-елі»
18.10, 23.20 Т/с «Первые ласточки»
19.15 Т/с «Гранд-3»
21.20 Т/х «Тақиясыз періште»
00.25 «Такая Лайф»
01.00 «Вокруг света за монетой»
05.00 «Өз ойым»

Сәрсенбі - Среда, 2 қыркүйек

ҚАЗАҚСТАН

06.00, 03.40 Әнұран
06.05 «Қазақ даласының құпиялары» д/ф
06.30 «Ғасырлар үні».
07.10 М/х «Күлкі іздеген Күнекей».
07.30, 20.00 AQPAPAT
08.00 «Tansholpan»
10.00, 18.00 «Келін Өні»
12.00, 23.35 Т/х «Егіз ғұмыр»
13.00 «Ұлт мақтанышы».
Деректі фильм
13.35 «Дала өркениеті».
Д/ф
14.00 AQPAPAT
14.10, 21.30 Т/х «Фатмагүл».
15.10 Т/х «Арман асуы»
16.10 «Беймәлім алаш».
Д/ф
16.40 «Konil tolqyny».
17.00 AQPAPAT
17.15, 02.00 «Қызық екен»
20.30 «Ashyq alan».
Тікелей эфир
22.20 Т/х «Ханзада».
00.35 AQPAPAT
01.10 «Ashyq alan».
02.45 «Дала өркениеті».
Д/ф
03.15 «Ұлт мақтанышы».
Деректі фильм

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Әнұраны
06.00 Қорытынды жаңалықтар Итоги дня
07.15 18.00 Премьера «Удачная сделка»
09.15, 17.00 Тұсаукесер «Qalamaimyn»
10.20, 21.40 Т/с «Жестокий Стамбул».
11.10 22.25 Т/х «Құсаиновтар. Өмір жолы».
12.00 Жаңалықтар. Новости
12.30 «COVID-19. Халықаралық сарапшылар Алмаз Шарманмен»
13.00 Деректі драма «Мектеп»
14.15 00.20 Т/х «Оралу».
15.50, 23.15 Т/х «Пәленшеевтер-3»
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.30 «Біздің назарда».
Тікелей эфир
21.00 Итоги дня

АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
09.30, 22.00 Т/х «Кекеш келін»
11.00, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Құйынды мекен»
14.00 «COVID-19»
14.15 «Праймериз 2020»
14.20 Vine Time
14.30 М/ф «Буба»
14.40 Т/с «Условия контракта-2»
16.00 «Aitarym bar»
18.00 Т/х «Қызғалдақ»
20.00,01.10 ASTANA TIMES
20.55 Loto 6/49 прямой эфир
00.30 Т/х «Тандауым сен»
02.30 «Әзілстан»
02.50 «Біреудің есебінен» деректі драма
03.35 «KazNet»
03.55 Т/с «Гадание при свечах»
05.30 «Домашние войны» ситком

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Последнее королевство»
06.45 «Той заказ»
07.15 «Басты Жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «МУЖСКОЕ/ЖЕНСКОЕ»
12.00 «Qoslike»
15.35 «На самом деле»
16.40 «Пусть говорят»
18.00 «Басты Жаңалықтар»
18.45 «Basty prime»Тікелей эфир
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45 Т/с «Меч-2»
22.00 «П@УТИНА»

22.50 «Меч-2» продолжение
00.45 Ночной кинотеатр «Жила-была одна баба»
01.50 «П@УТИНА»
02.40 «Basty prime»
03.40 Т/х «Последнее королевство»

КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 Кешкі жаңалықтар
07.30 Т/х «Аслы-Ферхат»
08.40 Т/х «Аталар сөзі»
10.00 НОВОСТИ
10.30 «Было дело»
11.40 О/д «Морские дьяволы рубежи родины»
14.00 «Хорошая жена» мелодрама
16.00 Т/х «Өгей ана»
18.00 Т/х «Інжу»
19.30 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР
20.00 «Астарлы ақиқат»
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21.30 «Хорошая жена» мелодрама
23.40 О/д «Морские дьяволы рубежи родины»
01.30 «Было дело»
02.15 Т/х «Інжу»
03.10, 04.20 Т/х «Сүйікті Дениз»

ЖЕТИСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Арнайы репортаж»
10.30 «Сегодня»
11.00 «Ән тындайық» /онлайн-концерт/
12.00 «Оқырман»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Дәрігер кеңесі» /тікелей эфир/
13.30 «Тағдыр мен тұлға»
14.00 «Ел мен жер»
14.30 «Монолог»
15.00 К/ф «Алғысым саған шексіз»
16.00 «Бай-қуатты болайық»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Әсем әуен»
19.00 «Бүгін» /тікелей эфир/
19.30 «Қателік»
20.00 «Тарихтағы тұлғалар»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Ұлт пен рух»
21.30 Новости
22.00 «Дәрігер кеңесі»
22.30 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Әнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Әнұраны
06.00, 18.00 Т/с «Аналық сезім-2»
06.50 Информбюро
07.50 Т/с «Ганга»
10.00 «Whats Up?»
10.35, 21.00 Т/с «Гадалка»
13.00 М/с «Аладдин»
15.00 «Кел, татуласайық»
19.00 Сериал «Мертв на 99%»
20.00 Информбюро
23.10 Т/с «Махаббатым, кеш мені»
01.20 «Кел, татуласайық»
03.10 «Ризамын»
04.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Япырай»
06.40 «Гу-гулет»
07.15 «Келесі кім?»
07.50, 21.50, 04.10 Т/х «Элиф»
09.00 17.00 Т/с «Тайны госпожи Кирсановой»
10.10 «Смеяться разрешается»
11.50, 16.00 Т/с «Племяшка»
13.00, 20.20, 02.10 Т/х «Жалдамалы қалындық»
14.00, 03.10 Т/х «Азулы әулет»
15.00, 22.50 «Q-елі»
18.10, 23.20 Т/с «Первые ласточки»
19.15 Т/с «Гранд-3»
21.20 Т/х «Тақиясыз періште»
00.25 «Такая Лайф»
01.00 «Вокруг света за монетой»
05.00 «Өз ойым»

АҚПАРАТТЫҚ ХАБАРЛАМА

БЖЗК ЖАНЫНДАҒЫ ҚОҒАМДЫҚ КЕҢЕС ҚОР ЖҰМЫСЫНА БАҒА БЕРДІ

Эпидемиологиялық жағдайға және коронавирустық инфекциямен (COVID-19) сырқаттану деректерінің көбеюіне байланысты БЖЗК жанындағы Қоғамдық кеңестің кезекті, он төртінші отырысы онлайн түрде өткізілді.

Кеңес отырысын оның төрағасы Евгений Сейпунликов ашты. Ол Василина Атоянц, Алексей Байтеев, Анна Видянова мен Куат Домбайдың Кеңес құрамынан өз еріктерімен шыққанын хабарлады. Үш жаңа мүліктер ұсынылды. Олар: «Қазақстан сарапшы РА» рейтингтік агенттігінің бас директоры Әділ Мамажанов, «АЛМЭКС» холдинг тобы» акционерлік қоғамы Басқарма төрағасының орынбасары Жомарт Нұрабаев, тәуелсіз экономист Айдархан Құсайынов. Үшеуі де бірауыздан Қоғамдық кеңес құрамына қабылданды. Одан соң «БЖЗК» АҚ қызметі туралы 2020 жылдың 1 маусымына жасалған егжей-тегжейлі есеп ұсынылды.

БЖЗК-дағы шоттардың жалпы саны 10,9 миллионға жетті, ол жұмыспен қамтылған халық санынан 8,8 миллион адамға артық. Бұл БЖЗК-да зейнетақы жарналарын тұрақты түрде аударып отыратын жұмыс істейтін азаматтардың ғана емес, сондай-ақ зейнеткерлікке шыққан алушылардың, мемлекеттік зейнетақымен қамсыздандыруға ауыстырылған әскери қызметшілердің, сондай-ақ жұмыспен қамтылған халық санатына жатпайтын өзге де азаматтардың да жинақтары бар екендігінің айғағы.

Зейнетақы жинақтары 2020 жылғы 1 маусымдағы жағдай бойынша 11,7 трлн теңгеге құрады. 2020 жылдың басынан бергі өсім жарналар түсімі (428 млрд теңге) мен таза инвестициялық табыс (499 млрд теңге) есебінен болды.

Салымшылардың 70%-ға жуығының 1 млн теңгеге дейін және 91%-ның 3 млн теңгеге дейін жинағы бар. Бұл жинақтаушы зейнетақы жүйесіне қатысу өтілінің аздығына байланысты: салымшылардың 53%-ы жарналарды 5 жылға дейін және 75%-ы 10 жылға дейін тұрақты түрде аударып отырған. Ал 20 жылдан астам жарна ау-

дару өтілі бар салымшылардың орташа жинақтары 4,9 млн теңгені құрады, оның ішінде ерлер арасында – 5,5 млн теңге, әйелдер арасында – 4,1 млн теңге.

Сондай-ақ жинақ деңгейі халықтың жарналар аударылатын еңбек табысының деңгейін көрсетеді: 2019 жылы салымшылардың 53% өз кірісінен 4 ең төменгі күнkerіс деңгейіне дейін (ЕТК) жарналар аударып отырған (2019 жылы 1 ЕТК 29 698 теңгені құрады). Табысы орташадан төмен салымшылар жарналар аудару тұрақтылығының төмендеу деңгейімен ерекшеленеді. Бұл ретте барлық салымшылардың жарналар аударуының орташа тұрақтылығы – жылына шамамен 8,13 жарна.

Жеке зейнетақы шоттарын (ЖЗШ) ашудың едәуір өсуі 2020 жылдың сәуір айына келді. Осы айда 954 952 жаңа шот ашылды, оның ішінде 941 425 шотты бірыңғай жиынтық төлемді (бұдан әрі – БЖТ) алғаш рет төлеушілер ашты. 2020 жылдың сәуір айында 2,98 млн БЖТ төлеуші жалпы сомасы 1,7 млрд теңге болатын 3,02 млн-ға жуық БЖТ жарнасын аударды. Бұл ретте, БЖТ төлеушілердің 56%-ы ауылдық жердің, ал 44%-ы қалалық жердің тұрғындары болды.

Белсенді салымшылар саны жыл сайын артуда. 2019 жылы 6,5 миллионнан аса салымшы зейнетақы шотын үнемі толықтырып отырған. Олардың 66% өз шотын жылына 9-12 рет толықтырып отырады, 22% салымшы жылына 1-5 рет, 12% салымшы жылына 6-8 рет жарна аударды екен.

Тұтастай алғанда, жинақтаушы зейнетақы жүйесі елдегі экономикалық ахуалдың және еңбек нарығы дамуының «айнасы» іспеттес.

Сондай-ақ, комиссиялық сыйақыны төмендету және БЖЗК шығыстарын оңтайландыру бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстар туралы ақпарат ұсынылды. БЖЗК комиссияларының мөлшерін жыл сайын Ұлттық Банк Басқармасы айқындайды. 2020 жылға белгіленген комиссия мөлшері инвестициялық табыстың 5%-нан 2%-ға дейін және зейнетақы активтерін айына 0,015%-дан 0,011%-ға дейін айтарлықтай төмендеді. Соңғы жылдары қызметкерлердің қысқаруы

(25%-дан аса), бизнес-үдерістерді оңтайландыру және автоматтандыру, қызметтерді цифрландыру есебінен БЖЗК шығыстары 1 млрд теңгеден астам сомаға төмендетілді. Бұл жұмыс 2020 жылы да белсенді түрде жалғасатын болады. Сондай-ақ, БЖЗК халықаралық тәжірибені ескере отырып, комиссиялық сыйақы мәселелерін заңнамалық реттеу бойынша ұсыныстар енгізді. Олар іске асырылатын болса, БЖЗК-ның кірістері мен шығыстары салымшылардың мүддесі үшін айтарлықтай төмендейді.

Ұлттық банктің Монетарлық операциялар департаменті директорының орынбасары Нұржан Нұрғазин зейнетақы активтері бойынша 2020 жылғы бірінші жартыжылдықтағы инвестициялық кіріс туралы ақпаратты ұсынды. Жыл басынан бері (маусымды есепке алғанда) салымшылардың жалпы инвестициялық табысы 566 млрд теңгені құрады, оның 66% - ы (390 млрд теңге) - қаржы құралдары бойынша сыйақы түрінде алынған.

Барлық зейнетақы активтерін БЖЗК-ға шоғырландыру аяқталған сәттен (2014 жылғы сәуір) басталған өткен кезең ішінде зейнетақы активтері 4,0 трлн теңгеден 11,8 трлн теңгеге дейін өсті, зейнетақы активтерінің валюталық үлесі 17,4%-дан 33,0%-ға дейін, шетелдік активтердің үлесі 6,1%-дан 23,1%-ға дейін артты.

Активтердің үштен бір бөлігі шетел валютасындағы инвестициялардан (негізінен АҚШ долларымен) тұратын болғандықтан, 2020 жылғы наурызда бағамдық айырма нәтижесінде елеулі кірістер алынды. Теңгенің нығаюы есебінен сәуір мен мамыр айларында табыстың төмендеуіне қарамастан, 2020 жылдың басынан бастап тұрақты оң кірістілік қамтамасыз етілді. Зейнетақы активтері – «қазімірзімді» инвестициялар және басқару нәтижесін дамыған елдердегідей кем дегенде үш жылдық жұмыс қорытындысы бойынша бағалаған жөн екендігі баса айтылды.

Зейнетақы активтерінің нақты оң кірістілігін ерекше атап өткен Нұрғазин 2020 жылдың бірінші жартыжылдығындағы инфляция 4,20% кезінде кірістілік 4,97%-ды құрағанын және оң болып қалатынын

айтты. 2014 жылдан бастап алты жыл ішінде жинақталған инфляция 64% болғанда жинақталған кірістілік 78%-ды құрады, осылайша кірістілік инфляциядан 14%-ға артық көрсеткішке ие.

«БЖЗК» АҚ Басқарма төрағасы Жанат Құрманов барлық зейнетақы жинақтарын банк депозиттеріне аудару туралы айтылған пікірге қысқаша түсініктеме берді. Ол зейнетақы қорлары мен банктар – әртүрлі қаржы институттары екенін атап өтті. Зейнетақы активтерін тек депозиттерге орналастыру – халықаралық тәжірибеге сәйкес келмейді. Бүкіл әлемде зейнетақы қорлары инвестициялық табыс алу үшін депозиттердің өзін қоса алғанда, әлдеқайда көп құралдарға ие. Басқару стратегиясына байланысты зейнетақы активтері қор нарығындағы облигацияларға және акцияларға, әртүрлі валюталардағы қаржы құралдарына, бүкіл әлем бойынша экономиканың түрлі секторлары эмитенттерінің бағалы қағаздарына инвестицияланады. Инвестицияларды әртараптандыру есебінен кірістілік пен сенімділік қамтамасыз етіледі. Дамыған экономикалардағы коммерциялық банктар депозиттерінің кірістілігі бағалы қағаздар нарығындағы кірістіліктен тарихи тұрғыда төмен. Сондықтан келешекте Қазақстандағы инвестициялау тиімділігі бағалы қағаздар нарығындағы инвестициялар, басқарушы компаниялардың бәсекелестік нарығын институционалдық қалыптастыру есебінен өсуге тиіс. Бұл ретте кез келген елдің зейнетақы активтері, әдетте, қор нарығы арқылы отандық экономиканы қорландыру көзі болып табылады.

БЖЗК-ның Жұртшылықпен байланыс департаменті БАҚ-пен байланыс бөлімінің бастығы Марина Ақмаева БЖЗК-ның ақпараттық-түсіндіру жұмысы және 2019 жылдың қорытындысы бойынша тәуелсіз әлеуметтік зерттеу нәтижелері туралы баяндап берді. 2019 жылы халықтың жинақтаушы зейнетақы жүйесі туралы білім деңгейі көтерілді. Қаржылық сауаттылықтың базалық деңгейі 63,4%-ды құрады (алдыңғы 2018 жылғы көрсеткіш 60,2%-ға тең). Қаржылық сауаттылықтың ілгері деңгейі 26,9% құрады (2018 жылы 25,3%).

Репрезентативті зерттеу барысында салымшылармен байланыс арналарына талдау жүргізілді. Респонденттер үшін жинақтаушы зейнетақы жүйесі туралы ақпараттың негізгі көзі БЖЗК ресми сайты (29%), БЖЗК өңірлік кеңселері (23,8%), ЕНПФ ұялы қосымшасы (9,2%), БЖЗК-ның байланыс орталығы (4%) болып табылады. Нәтижесінде ақпаратты БЖЗК-дан тікелей алуды қалайтын қазақстандықтардың саны жыл сайын артып келеді (66%).

Отырыс соңында Қоғамдық кеңес мүшелері нарықтағы тұрақсыздыққа қарамастан, Ұлттық Банк зейнетақы активтерін сенімді басқарып отырғанын, БЖЗК тұрақты және ашық жұмыс істеп жатқанын, БЖЗК қызметкерлері салымшылардың зейнетақы жинақтары туралы ақпаратқа қол жетімділігін және зейнетақы қызметтерінің сапасын «24/7» режимінде қамтамасыз етіп отырғанын атап өтті, бұл қорға және зейнетақы жүйесіне деген сенімділікті қолдауға ықпал етеді.

Қоғамдық кеңестің келесі отырысын 2020 жылдың шілде айының соңында өткізу жоспарланды.

БЖЗК 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗК» АҚ негізінде құрылды. БЖЗК құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗК зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Қазақстан Республикасының Президенті басшылық ететін Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗК міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті еріктілік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алу жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

БЖЗК САЛЫМШЫЛАРЫНЫҢ ЗЕЙНЕТАҚЫ ЖИНАҚТАРЫ 11,8 ТРИЛЛИОН ТЕҢГЕГЕ ЖЕТТІ

БЖЗК-ның 2020 жылғы 1 шілдедегі негізгі көрсеткіштері

2020 жылдың 1 шілдесіне Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры салымшыларының шоттарында 11,8 триллион теңге сомасында зейнетақы жинақтары қалыптастырылды. 01.07.2019 жылдан 01.07.2020 жылға дейін сома шамамен 1,7 триллион теңгеге немесе 18% - ға өсті.

Зейнетақы жинақтарының негізгі сомасы міндетті зейнетақы жарналары (МЗЖ) есебінен қалыптасып, 11,5 трлн теңгені құрады (жыл басынан бергі өсім – 9%). Міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары (МКЗЖ) бойынша зейнетақы жинақтарының сомасы – 279,8 млрд теңге (өсім – 14%), ерікті зейнетақы жарналары (ЕЗЖ) бойынша зейнетақы жинақтарының сомасы 2,1 млрд теңгеге жетті (өсім – 7%).

Жыл басынан бері БЖЗК-дағы жеке зейнетақы

шоттарының саны 1 миллионнан астам бірлікке артты. Ағымдағы жылдың бірінші қаңтарында ЖЗШ саны 10 672 567 бірлікті құрады, ал 1 шілдеде бұл көрсеткіш 11,7 миллионға жетті (11 680 886). Осылайша, жыл басынан бергі өсім 9% болды.

Шоттардың көп бөлігі міндетті зейнетақы жарналары (МЗЖ) бойынша ашылған, олардың саны он бір миллионнан асады, дәлірек айтсақ 11 107 952 шот (жыл басынан бергі өсім – 10%). Одан кейін міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары (МКЗЖ) есебінен қалыптастырылған шоттар – 517 422 (өсім – 1%), ерікті зейнетақы жарналарының (ЕЗЖ) да саны көбейіп келеді, БЖЗК-дағы мұндай шоттардың саны қазір 55 512 болды (өсім – 2%).

2020 жылдың басынан бері салымшылардың шоттарына жалпы көлемі 525 млрд теңге зейнетақы жарналары аударылған, ол 2019 жылдың алғашқы 6 айындағы көрсеткіштен 60 млрд теңгеге немесе 13%-ға асып түсті. Жарналардың жалпы көлемінің 95,4

пайызын БЖЗК-ға МЗЖ бойынша аударылған 500 млрд теңге мөлшеріндегі түсімдер құрайды, 24 млрд теңгеге жуық аударым МКЗЖ бойынша жасалған, 216 миллион теңге ЕЗЖ бойынша аударылған.

Төлемдер 82,2 млрд теңгені құрады, олардың басым бөлігі, атап айтқанда 37%-ы жасы бойынша төлемдер (30,2 млрд теңге), сақтандыру ұйымдарына аударымдар (19,2 млрд теңге), Қазақстан Республикасынан тыс ТТЖ кету (16,8 млрд теңге), мұрагерлерге (13,7 млрд теңге), жерлеуге (1,4 млрд теңге), мүгедектік бойынша төлемдер (0,8 млрд теңге).

2020 жылдың басынан бастап 1 шілдедегі жағдай бойынша БЖЗК салымшыларының шоттарына 543,3 млрд.теңгеден астам таза инвестициялық табыс есептелді, бұл өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 285,8 млрд. теңгеге артық.

БЖЗК 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗК» АҚ негізінде құрылды. БЖЗК құрылтайшысы

және акционері – Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗК зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Қазақстан Республикасының Президенті басшылық ететін Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗК міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алу жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

2020 ЖЫЛДЫҢ АЛҒАШҚЫ ЖАРТЫ ЖЫЛДЫҒЫНДА БЖЗК САЛЫМШЫЛАРЫ 8,5 МИЛЛИОННАН АСА ҚЫЗМЕТТІ ОНЛАЙН ФОРМАТТА АЛДЫ

Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры эпидемиологиялық жағдайдың күрделенуіне және коронавирустық инфекциямен (COVID-19) сырқаттану жағдайларының көбеюіне байланысты қауіпті вирустың таралуына жол бермеу және қызметкерлер мен халықтың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында бірқатар шектеу шараларын енгізген болатын және өңірлік филиалдардың бір бөлігі қашықтықтан және байланыссыз қызмет көрсету режиміне ауыстырылып, жұмыстарын сол тәртіппен жалғастыруда. Десек те, бірқатар шектеулерге қарамастан, БЖЗК салымшылары қызметтерді толық көлемде алуда.

Жаңа технологиялардың қарыштап дамуы мен электрондық жүйелердің дұрыс жұмыс істеуінің арқасында қазір «БЖЗК» АҚ қызметінің 90% - дан астамы онлайн түрде көрсетілуде. Осылайша, біздің салымшылар қызметтердің толық спектрін өз денсаулығына қауіп төндірмей, үйден шықпай-ақ ала алады. Атап айтқанда, БЖЗК-ның ресми сайтында және ұялы қосымшасында орналастырылған Жеке кабинеттің көмегімен салымшы жеке зейнетақы шотынан үзінді көшірме алу, деректемелеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу, ЖЗШ бар екендігі туралы анықтама алу, мерзімсіз уақытқа 1 немесе 2 топтағы мүгедектік белгіленуіне байланысты зейнетақы төлемдерін тағайындау туралы өтініш беру, төлем жасау, көшу және көптеген басқа да мәселелер бойынша берілген өтініштің мәртебесін қадағалау сияқты қызметтерге қол жеткізе алады.

2020 жылдың 1 шілдесінде БЖЗК салымшыларына 9,4 миллионға жуық қызмет көрсетілді. Бұл өткен жылғы көрсеткіштен 2,7% - ға жоғары. Барлық қызметтердің 91,4% немесе 8 566 698 опе-

рация электрондық форматта жүргізілді. Өткен жылмен салыстырғанда онлайн формат танымалдығы 16,4% - ға өсті.

Кейбір өңірлерде алдын ала жазылу бойынша күндізгі қызмет көрсету (филиалдары барлық қызметкерлерінің 50% - дан аспайтын құрамын жұмыспен қамтумен) режимі сақталғанына, ал қалған облыстардағы БЖЗК бөлімшелері бірқатар шектеу шараларын қалдырғанына қарамастан, кейбір салымшыларға бұрынғысына қор кеңселерінде қызмет көрсетілді. Бірінші жартыжылдықта біздің филиалдарда 730 911 қызмет ұсынылған екен.

Естеріңізге сала кетейік, Қордың кезекші қызметкерлері алдын ала жазылу бойынша қатаң санитарлық-эпидемиологиялық шаралар мен әлеуметтік қашықтық қағидаттарын сақтай отырып, электрондық форматта алуға болмайтын қызметтер бойынша құжаттарды байланыссыз қабылдауды одан әрі жалғастыруда. Онлайн режимде алуға болмайтын қызметтерге мыналар жатады:

- салымшының/алушының қайтыс болуына байланысты зейнетақы төлемдерін тағайындау туралы өтініштерді ресімдеу (жерлеу);

- салымшының/алушының қайтыс болуына байланысты зейнетақы төлемдерін тағайындау туралы өтініштерді ресімдеу (мұра);

- Қазақстан Республикасынан тыс жерлерге тұрақты тұруға кетуіне байланысты зейнетақы төлемдерін тағайындау туралы өтініштерді ресімдеу (ерекше жағдайларда Қор қызметін тұтынушының талабы бойынша);

- зейнетақы жинақтарын «БЖЗК» АҚ-дан сақтандыру ұйымдарына ауыстыру туралы өтініштерді ресімдеу;

- міндетті кәсіптік зейнетақы жарнасын есепке алу бойынша жеке зейнетақы шотын ашу туралы өтінішті, оның ішінде міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары есебінен зейнетақымен қамсыздандыру туралы шартқа қосылу туралы өтініштерді ресімдеу.

Қызметтердің басқа түрлерін БЖЗК-ның корпоративтік сайтындағы, не ұялы қосымшасындағы Жеке кабинет арқылы алуға кеңес береміз.

БЖЗК-да барып қызмет көрсететін бөлімдер де бар. Қазіргі уақытта ол қатаң санитарлық-эпидемиологиялық шараларды сақтай отырып, штат санының 50% аспайтын бөлігін тарта отырып жұмыс істейді. Бұл ретте алдын ала кеңес беру (оның ішінде қызметті кезбе-кез алу мүмкіндігін тексеру) жүзеге асырылады. Міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары есепке алу бойынша жеке зейнетақы шоттарын ашу туралы өтініштерді (оның ішінде міндетті кәсіптік зейнетақы жарнасы есебінен зейнетақымен қамсыздандыру туралы шартқа қосылу туралы өтініштерді) ресімдеу және халықтың әлеуметтік әлсіз топтары санатына жататын салымшыларға (алушыларға) (1-2 топ мүгедектеріне) қызмет көрсету үшін барып қызмет көрсету қажеттілік туындаған жағдайда олар барып қызмет көрсетуді барлық санитарлық-эпидемиологиялық шараларды сақтай отырып, жүзеге асырады. Барып қызмет көрсету барысында 2020 жылдың 6 айы ішінде 74 341 операция орындалды.

БЖЗК міндеттерінің бірі – сапалы кеңес беру қызметтерін көрсету және Қордың салымшылары мен алушыларына бағытталған ақпараттық арналарды дамыту. Осылайша, ағымдағы жылдың алты айында өткен жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда

кері байланыс арналары бойынша салымшылар жасаған өтініштер саны ес жүзінде 2,5 есеге артты, 2020 жылы 666 905 өтініш қаралған болса, 2019 жылдың осындай кезеңінде 298 554 өтініш қабылданған.

БЖЗК салымшылары мен алушылары 1418 нөмірі бойынша (Қазақстан бойынша қоңырау шалу тегін) call-орталықтан кеңес ала алады, сонымен қатар www.enpf.kz корпоративтік сайтында, +7 777 000 14 18 нөмірі бойынша WhatsApp және Viber чат-боттары арқылы, Instagram, Facebook, VKontakte, Twitter Telegram, Одноклассники әлеуметтік желілеріндегі БЖЗК-ның ресми парақшаларында кеңес алуға болады.

БЖЗК 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗК» АҚ негізінде құрылды. БЖЗК құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗК зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Қазақстан Республикасының Президенті басшылық ететін Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗК міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алу жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

АЛАУ

Күн мұнар. Салқын жел баяу еседі. Азанмен таңғы асын асыға ішкен Есет үй-жәй, бала-шағасын бір Аллаға тапсырып: «Иа, Алла, менің біреуге зиян тигізуімнен, біреудің маған зиян тигізуінен Өзің сақта» – деп қақпадан жеңіл басып шықты.

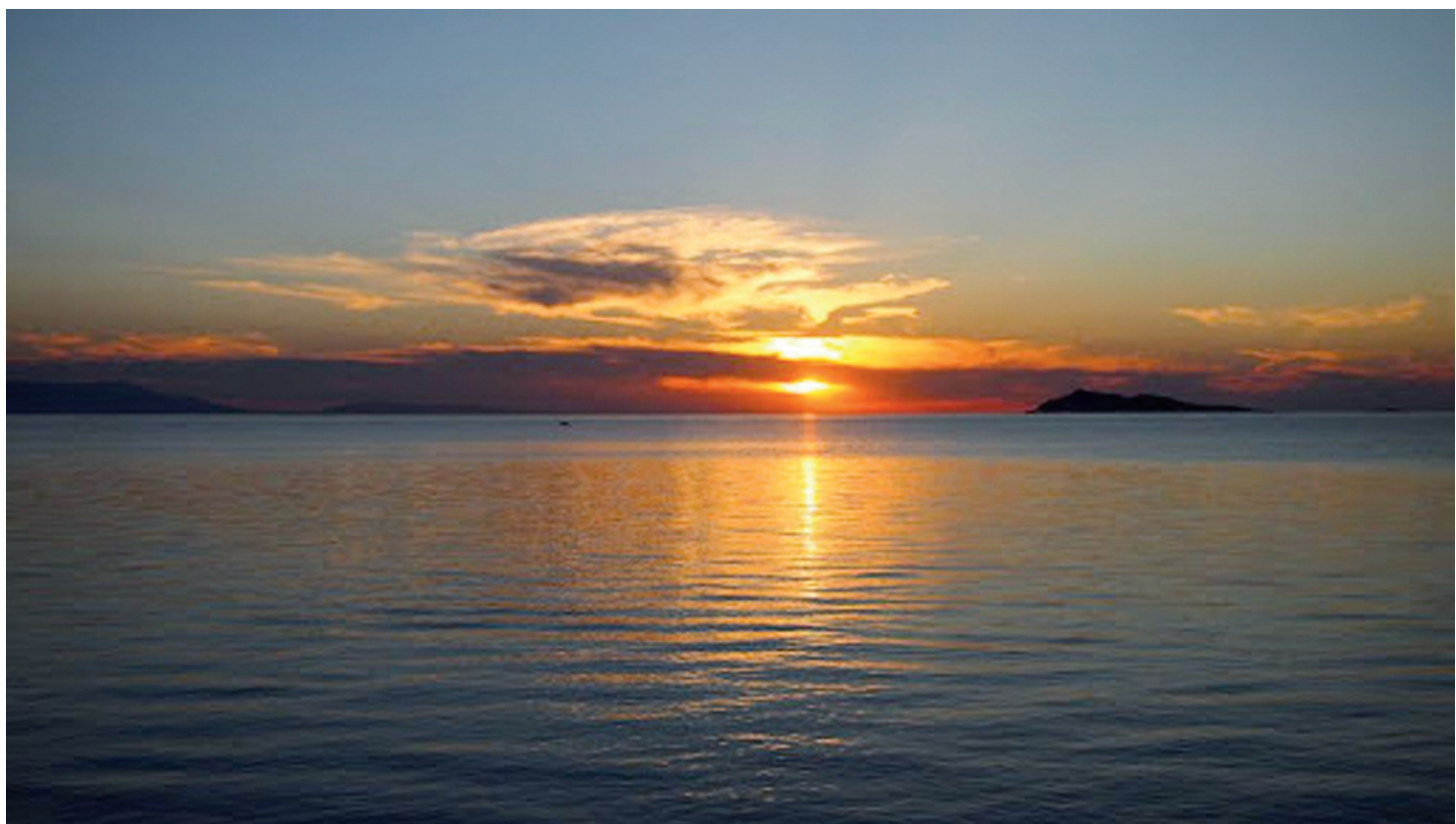
Алматыдан автобус ақырын қозғалды. Жол жақсы болса да Талдықорғанға дейін өгіз аяңнан аспады. Жолаушылардың таңғы шала ұйқысын бұзғысы келмеді ме, әлде жүргізуші өзі ұйқтады ма? Әйтеуір, түс ауа қалашетіне ілініп, тамаққа тоқтады. Елдер де қалғып-шұлғып ұйықтап отырды.

Түстеніп алған соң жолаушыларға жан бітіп, сөйлей бастады. Көлік ары бір, бері бір теңселе шаңды аспанға көтеріп, құйындатып келеді. Кейде аунап кетердей бір қапталына қатты жантайып, әрең оңшалады. Аттың үстіндегі мас қалмақтай адамдар екі жаққа кезек-кезек бас шұлғиды.

Жоңғар Алатауы көсіліп жатыр. Есет өзімен-өзі күбірлей бастады... Осы таудың әр жотасы мен сайы 123 жылдық қазақ-жоңғар соғысына куә, қойын-қонышы тұнған хикаия. Ат тергеудің өзі осы кезде шыққан-ғой. Жотаның астынан салаң етіп шыға келген жоңғар тыңшысы «Алып қара құс», «Отын жарғыш», «Шабақ су» ауылы деген жауаптардан кімнің ауылы екенін біле алмайды. Қойшының білетіні де сол. Кейін олар бұл даланың бәріне «Шамалған», «Қаскелең», «Нарынқол», «Кеген» деген сияқты өз аттарын қойып тастапты... Біздер олар қайтып келіп өз жерін даулайтындай Жоңғарлардың атын айтып өлі жүрміз.

Үлкен екінті. Күн сол қапталдан қиғаш түсе бастады. Терезені ашса бұрқылдаған шаң көліктің ішіне толады. Ашпаса ыстық. Қиқаңдаған көлік жыртық жолды елеместен тынбай зымырайды. Үшаралдың тұсында қызарып тағы бір күн батты. Шам қояр шақ. Автобус ақсақ қасқырдай шоңқаңдай жортты. Жол дөңгелекті толығымен жұтады, елдің ішек-қарны солқ етеді, жүргізуші байқұс мықшындап аяқ-қолын қалыпсыз қозғап ордан қайта шығарады. Кешкі салқынмен терезені айқара ашты, шаң-тозаң бір терезеден кіріп, бір терезеден шығады.

Есет мына ішті солқылдатқан қорлықтан құтылғысы келіп басқа нәрсе ойлауға зорланды. «Алакөл, Алакөл» деп қайталады, көз алдына көлмен бірге Қазақтың хас батыры Қабанбай келді. Жарықтық атамиз осы өңірде қол жинап, жауға шапқан ғой. Қандай ерлік... «Айлап сауыттарын шешпеген сарбаздар қасиетті Алакөлге Аллаға сиынып түскенде, анадан туғандай тазарып, жарақаттары жазылып бастапқы күшіне бірден келген» - дейді.

Қабанбай 77-ге келіп сырқаттанып жатқанда әкесі Өтеке жырықтың кегін алуға ұлы Қарабек 500 адамдық қолмен келеді. Қан майдан ортада қырғыздың жас бөрісі Қарабек «Қабанбай, Қабанбай!» деп ақыра жекпе-жекке шақырады. Қазақтың басқа батырына бұндайда кезек жоқ. Қарт батыр дәретін жаңалап, екі бас намаз оқып, «өлсем шаһит»деп Аллаға жалына дұға жасады. Сырқатынан айығып, қарттық меңдеп қайтқан күші қалпына келеді. Мойнын бір жағына жантая өмірлік серігі болған Қубас аттың құлағына бірдеңе сыбырлап келеді. Тұрыстық берген Қарабек тұра шапты, қос батырдың ат тұяғынан ошақтай ойылып жер жатты, түйдек-түйдек шаң аспанға ұшты, көлбеңдеген бейнелер қою шаңда қараңдады, шарқ-шұрқ тиген найзадан найзағай жарқылындай от шашырайды. Қылыштың шаң-шұң дыбысы құлақ тұндырды, бір кезде Қарабектің аты иесіз ойнап шетке шыға берді. Қазақ батыры Қабанбай қасқайып, ортада тұрды. Есеттің кеудесін мақтаныш сезімі кернеді.

Ұйқыда емес, ояуда емес ел шаң жұтып келеді. Түнгі он екіден өте Алакөлдің түбіндегі әпкесі тұратын Жарбұлақ ауылына жетті. Қараңғы түн. Меңкиген тастай түнек дала. Тып-тыныш ауыл өзімен өзі мүлгиді, үрген ит жоқ. Түн баласы тынбай шулап жататын бақа, тоқтасыз шырылдайтын шегіртке де үнсіз. Табанына тас батқан Есет жездесінің үйіне келді. Темір іргенекті дыбысын шығармай ақырын шешіп жатқанда «түнде неғып жүрсің» дегендей құйрығын бұлаңдатып қара күшік келді.

Жаздық үйден шығып тұрған жуан еркектің қорылдаған үні ауланың

тыныштығын бұзып тұр. Демі үзіліп барып, әзерге қайта жалғанады. Өлі мен тірі деген дем алып, дем шығарудың арасы екен-ау деп ойлады Есет. Мысық табанмен үйге кіріп жата қалды.

Тауық шақырды. Есет бір жақ қырына аунап жатты «тұрыңдар, тұрыңдар, Жаратушы сендерге бүгінгі күннің риздығын шашады» деп айқайлап тұрғандай. Үй ішіне ала көлеңке түсті. Есет есікті серпе ашып, далаға шықты. Аңадайда сиыр айдап жүрген жалғыз әйелден басқа жан жоқ. Күндегі әдетімен жүгіруді бастады. Бір дәу қақпасынан шыға керіліп-созылып, артқы аяғымен жер тарпып: «қайдан келген жансың, бөтен адамсың-ғой» дегендей қарсы алды. Өзіне қарай келе жатқан танадай дәу иттен қорқа бастады. «Қонақты қаппайды, ақылды ит»-деп, қозғалмай тұрды. Жанына келіп жанды жеріне жақындағанда «әйеліме не бетімді айтам»-деп, бойынан жаны кете, бір деммен зорға шыдап тұрды. Артына өткен ол май құйрықтан бір иіскеп «Жоңғар болмасаң болды»дегендей кері қайтты. «Ұһ, көше сақшысы жүруге ұқсат берді-ау» деп бүлкек желісті жалғастырды. Ауыл шеті, қалың алабота, қурай, шулаған өлең шөптер өзімен өзі бастарын түйістіре күбірлеседі. Сиырын сауып, сүтін үйіне көтеріп бара жатқан әйел «неғылған жан» дегендей таңырқай мойнын соза қарап «өзімен өзі жүгіріп жүрген есі дұрыс емес біреу шығар»-деп ернін сыл еткізіп үйіне кіріп кетті. Алдынан қабір кездесті. Айналасы көк майса, таңғы жаттығуға таптырмайтын жер екен. Барлық ауыру тамырда қанның дұрыс айланбауы мен жүйке жүйесінің толық жұмыс істемеуінен деп білетін

Есет сол білезігін мыжғылап өз ісіне кірісті. Өр бейіт белгі тасымен кім жатқанын айтып тұр, көбінде адам бейнесі салынған. «Мына өмірге қайта бір келсек шіркін, күнасыз жер басар едік»дегендей қиыла қарайды. Барлық адам өледі... Кешегі Абылай, Қабанбай, Бөгенбайлар... жөңкілген жоңғарлардың қалың қолы бұл даланы қанша рет таптап өтті деші... Ажал биін билеген адамдар.... Жер бетінде не істесең, өлген соң алдыңан бәрі шығады...Ел мен жері үшін күрескен баһадүрлердің өзі қабірден кейінгі өмірді ойлап, Мамырсуда Абылай бастаған мың адам Қазақ-Жоңғар бас қосып, ымыраласып өткен кеткен хақыларын халал етісіп, бірін-бірі кешіріпті....Тыныш заманда өзі үшін өмір сүрген, барлығына мүмкіндігі бар адам пендесінің ертеңгі жағыдайы қиын-ау...

Қабірге жақын үйдің сұр күшігі үйшігінің төбесіне шыға шәбеленіп:«неғып тұрсың»-деп, айқай салды. Күн құлан иектеп сығалай қарады.

Қиғаш терістікте тірілер. Өр үйдің қызыл, жасыл шатыры өз иесінің кім екенін айқайлап тұр... Тоқал тамнан бір қара сирақ бала шықты, тік тұрып күнге қарап шаптырды.

Қақпадан кіріп келе жатқан Есетке қарап шойын қара, төртпақ денелі, дәу бас ксі тұрды, жақындаған сайын ол салпаң құлағын қозғады, сығыр көзін ашып-жұмып уқалады, жалпақ мұрнын тыржыңдатып, ауылды басына көтере қатты түшкірді. Тізесіне жетпейтін сұр ыштаны оқыс қозғалды. Үстінгі жағы тырдай, кеудесіндегі маманың орны болымсыз блұтыңдады,мес қарны өзінен бұрын:«түнде жоқ едің ғой, кімсің»деп тұрғандай.

Жылаиды

-Ассалаумағалайкум аға!
-Уағалайкумассалам. Қай баласың?
-Қонақпын. Түнде сіздер ұйқыда жатқанда Алматыдан келдім.
-Бізде қонақпыз, келгелі бір жеті болды, бүгін кетеміз.
-Балдыз келіпті ғой деп, жейдесінің бір жеңін киуге үлгірмей жездесі есікті жамылып тысқа шықты.
Амандық есендік сұрасып, жезде мен балдыз қауқылдасты.
- Келе жатқаныңды неге алдын ала айтпадың? Түнде келген соң да оятпапсың.
-Сіздер ұйықтап жатыр екенсіздер мазаламайын дедім.
-Мазаламайтын кісі Алматыдан келмейді ғой.
-Бұл осы қашан болса осылай үндемей түнде келіп жатып алады, азанда тұрсаң ұйықтап жатады.
Жезде мен балдыздың әңгімесі жарасып тұр.
Белін ұстап бір жағына жانتая мойнын қисайтып, күйеуінен бойы биіктеу қара кемпір шықты.
-Есет келген екен ғой. Қалайсың, күнім? (бетінен шөп еткізіп сүйіп, інісін біраз құшақтап тұрды). Азғансың ғой.
-Жұмыс, сол жүрген. Жақсымыз.
-Келін, бала-шаға қалай?
-Жақсы. Өзіңіз қалайсыз?
-Өкпеңнің қолын жылы суға малып бағып жатырмын.
Ал беті-қолдарыңды жуыңдар таңғы ас ішіп, көлге барайық. Бұл бізге келді дейсің бе, көлге келді ғой.

Алакөл. Көкпенбек көл, өз арнасында тынымсыз тербеледі. Ақжарма толқындар жағаны тоқтаусыз ұрады. Көз сүріндірер көгілдір жолақтар көзді алдаусыратып, алысқа сүйрейді. Жанарды талдыра судың дәл ортасындағы қарауытқан төбешікке апарып бірақ тірейді. Төбе көлге ерекше сән береді. Жағаға таман су сарғыштанып сан түрлі түске еніп, жалтылдап көз жауын ала адамды ұялтады. Көл иод, тұз, кремниге бай, сырттағы құрғақ ауа су бетіндегі дымқылмен астасып, демікпе, түрлі аллергияға ем.
Үржар, Қатынсу, Емелқұйса, Ырғайлы, Жаманты, Жаманөткел, Тасты, Сасық көл, Ұялы, жалаңаш көл бәр-бәрі Алакөлге жеткенше асығады. Көл аумағы 2696 км, су көлемі 58,56, ұзындығы 104 км. Ені 52 км. Тереңдігі 22-54 м. Жағалауының көлемі 348 км. Батысы Тоқта тауы, шығысы Барлық жотасы. Екі таудың ортасы Жоңғар қақпасы. Түстік шығысында Жоңғар Алатауы. Терістігінде Тарбағатай жотасы мұнартады. Осылардың хақ ортасындағы Табиғи рельефі сұлу қазаншұңқырда Алакөл балаша еркелейді. Су қаңтарда қатып, сәуірде бірақ ериді.
Өр жердің өз иесі болады. Адам

ата Жаннаттан жерге түскенде алғаш жылқының арқасынан сипаған екен. Желден жаратылған жануар Адам атаны Меккедегі Мәруа төбесінде Хау анаға кездестіріпті... Алладан еңбегіне ақы сұрағанда осы Алакөлді оған силапты. Бота көз, бөкен қабақ, сұр айғыр құлағын қайшылап өзінде жүзіп келеді. Өне, кісінеді. Шілдеден қыркүйектің ортасына дейін мазасыздана көп кісінейді.
Күн арқан бойы көтерілді. «Ауыр аяқ әйелдің қарнына кіріп кетер»-деп, жағадағы әйнек құмыраның сынығын толқынмен тербелген ұсақ тастар шетін егеп, мыжғылайды. Жаяулардың әдемі жолында карточка мұрын, кеудесі жүн қаптаған мес қарын еркектер мен алдына іркілдете алып шар байлағандай жіңішке сан орыстың қызыл тәнді әйелдері аспандата күліп, темекісін жерге үрлей, пандана басады. Қонақ үйлер бірімен бірі жарыса көкке бой созады. Ішінде не сұмдық қызмет көрсетеміз деген маңдайшалықтар жылтылдап, жанып-өшеді. Екі қапталдағы кафелер мен шайхана, сырахана, кәуапханалар оларға қарап телміре алақан жайып, өзінде бардың бәрін беруге дайын. Балмұздақ, самсахана, тағы басқа ұсақ-түйек сататын дүңгіршектер мен жаймашылар көлге жақын жерде қыбыр-қыбыр тірлік етеді.
Көл жағасы ілезде ығы-жығы адамдарға толды, бәрі кісі киік... Табан басар жер қоймай шатыр тігіп, төсенішін төсеп жанталасады. Қаптаған ел, қызыл-жасыл дүние, біреу суға секірсе, біреу судан шығады, біреу балшық жақса, біреу балшық жуады. Біреу шалқалап жатса, біреу екпеттеп жатыр.
Жағалауда қайықтың түр-түрі тұр, олар «маған мін, маған мін»-деп, қолдарын көтере таласады. Су жылқысы кісінеді. Құлағын қайшылап әне жүр.Арқыраған сүңгіру кеменің мамық орындығында жас қызбен, қозы қарын еркек құшақтасып жабысып алыпты. Барқырата ақ жағақ толқын тудырып, құйғып барады. Су жылқысының үнін басып кетті. Қызыл сары жолақты шапан киген шашы дудардай, пістік тұмсық жас жігіт қайығын гүрілдете бастады, қолдарындағы сыраның құмырасын өзара тигізіп, кеңірдегіне төккен боз жігіттер«айда»-деп, айқай салды. Алысқа кетті, шетінен суға төмен қарай шаншыла сүңгіді.
Жағалаудағы пласмас баклашкіні аулыдың қара сирақ балалары теріп алап, ат шаптырм жердегі қамыстың түбінен қара балшықты тоңқандап жүріп алып, сықллап салады. Тереңнен алған ақ сағыз батпақты екінші ыдысына толтыра нығарлап «дәрі сатам, дәрі»-деп, айқайлай жалаңаш елдің арасында жүр...

Әйелдің «бар қымбатын» тірідей қарап қызықтайды. Балшығым «құйаң желге, бел ауруға, сар буынға, тері кеселдің түр-түріне таптырмас ем»-деп, сұраған жанға айтады. Қол шатырдың астында жалғыз жатқан ақ тамақ арудың жалтыр санына қызыға қарады. «Батпағыңды қалай істетеді»-деген үні шығысына екпеттеп жатқан арудың иығына, арқасын әдемілеп сылады. Чепси жеп, кола ішіп, ерте жетілген қара сирақ баланың бір жері жыбы ете түсті. Шалқалаған оның аяғының башбайларынан бастап, балшығын жаға бастады. Екі балтырына жақты, қолы өрлеп барады, қыз рахаттанып жатыр... Бір түрлі истен жиркене қолын тез тартты. «Жарты сағаттан соң жуып тастайсыз»-деп, ақшасын алып, тайып тұрды.
Ғажайып жұдырықтай құс, кеудесімен суды жара ұшады. Ол Ернар Өуезов аралтөбеде жатып зерттеген атақты реликті шағала. Осыдан 2км қашықтағы Алакөл қорығына барып жек дуадақ, бізтұмсық шағала, қарабасты күлегеш, бұйра және қызғылт бір қазан, ақбас үйректермен танысты бірақ ол жер оған тұрақ болмай тез қайтып келді.
Жоңғарлар тыныш жатқан елді аяқ асты шапқанда, жан сауғап бас басына бытырай қашқан елге жас қыз: «барлықтарың тоқта, барлықтарың тоқта»-деп, дауыстады. Ел тоқтап, ақыл біріктірді. Тоқта мен Барлық тауы солай аталып, сол даусты әлі күнге қайталап зікір етеді екен. Батыр қызға Жоңғарлар найза түйрегенде оның рухы әдемі шағалаға айналып, Алакөлдің бетінде ұша жөнеліпті... Жұдырықтай шағала осылай көлдің еркесіне айналып Жоңғарды қарғапты, олардың тұқымы құрыса да әлі күнге шаңқылдай қарғайды екен....Өне, шағала шаңқылдады... боз айғыр кісінеді... Шағала аттың құлағына қонып өз хикиясын айтып барады.
Жаздың ұзақ күні, көл беті азан-қазан. Бақыра ойқастаған кеменің гүрілі. Жалаңаш адам шуылы. Бір кезде осы жерге қожа болған қалмақтардың өзі «жалаңаш тәнімізге қарасақ ақылымыздан адасамыз»,-деп тізесінен төмен ақ дамбалмен түсуші еді дейді бар қызықты аралтөбеден тамашалаған жыландар. Осы төбенің иесі осылар. Есте жоқ ескі заманда олар адамдар екен, басында «еркіндік»-деп, етегін ашыпты, кейін «ер-әйел тең»-деп, тыр жалаңаш жүріпті. Хайуандарша қалай реті келеді, солай жабысыпты. Кімнің баласы, кім екенін ешкім білмепті. Оны олар ерлік санапты... Жартушының қаһарына ұшырап, бір түнде жыланға айналып кетіпті... Жыландар түнде және қатты

ысығанда суға түседі. Басқа уақытта «өз уы өзінде» күнге қыздырынып, өткендерін еске алып тыныш жатады...
Жалаңаш адамдар...көгілдір күңгірткөлдесансызадамеріншектене дайрағын дарытты, кіші дәретін сарытты, өйтуге ары жібермеген Есет жағалаудан әжетхана таппай, құйрығын қамысқа сыздырып, үсті боқ сасып келді. Жездесі ащы өтір берді. Су жылқысы тағы кісінеді. Шағала шаңқылдады. Қисық алмұрт тәріздес ағынсыз алып көлдің көңілі күпті, жыламсырады. Желмен бірге қамыс шулап, Алакөл жылады. Су жылқысы «көрсем көзім шықсын»-деп, су астына бірақ сүңгіп жоқ болды. Кеш батып, көз байлана ішінде ақ жыланы ысылдаған жалаңаш еркек пен әйел су ішінде ылпасын сыпра жабысты, бір-бірін жаңа көргендей ұмсына ұастасты, ауыздарындағы жалғыз сағызға жатып кеп таласты... анауда бермейді, еркегі де алмай тынбаймын деп, басын қалай қозғаса солай бұлтандай сағызға әбден таласты. Тамшылап суға мәни ақты. Су жиркенді... Аюмен алысқандай олар суға бір екі тұншыға есін әзер жинап, көздері бозарып құр сүлдері жағаға беттеді. Елден алыстау жаға жайдағы дөкейдің алып қонақ үйіндегі ерке тотай қатыны сасық суды көлге бірақ жіберді. Көл жылады...Шыңғыра жылады... Шағала су бетінде шаңқылдады...Терістік батыстан оңтүстік шығысқа гүлеген Ебінің желі көл бетін тазарта бастады.
Боз айғыр амалсыз су бетіне шықты, қатты шыңғыра кісінеді, су иесінің ащы үнінен Ебінің желі толқындар тудыра:«адамдар өз нәжістеріңді өз ал»-деп, жағаға бірақ лақтырды.
«Қабанбай аталарың сияқты асты дәреттеріңді алып, су ішіне түкірмесендер оларға берген күшті сендергеде берер едік-ау»-деп, айқай салды Алакөл.
Есет су жылқысын жақыннан анық көрді, оған қарап қол бұлғады, ол мұңын шаға кісінеді. Алакөлдің бетінде өркештенген толықындар пайда болды. Толқынды қуа шағала ұшты...Бірдеңе айтқысы келді... Түн...Самсаған жұлдыздар балқыған қорғасындай бадырая төбеден қарады.
Қазақ-Жоңғар соғысында бес намазын қаза қылмаған батырлардың ұрпағы дөңгелене даңғаза музыкаға, ажалдың биін асыр сала билей бастады...Түн күнәларын жасыра өз құшағына тартты. Түн болмаса қандай жақсы еді деп, Есет күбірлеп жездесінің үйіне кетіп бара жатты...

Нұрхалық АБДЫРАҚЫН
Abai.kz